

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNI ZAVOD ZA STATISTIKU**

**Opis izvora i metoda u Nefinansijskim nacionalnim računima u
Federaciji BiH**

Sarajevo, 2015. godine

Sadržaj

Dio A	Godišnji nacionalni računi u tekućim cijenama.....	7
1.	Pregled sistema računa.....	7
1.1	Institucionalni okvir.....	7
1.2	Bruto domaći proizvod – pristupi.....	7
1.3	Klasifikacije.....	7
2.	Politika revizije i vremenski plan revidiranja i završetka obračuna.....	8
3.	Bruto domaći proizvod prema proizvodnom pristupu, tekuće cijene.....	9
3.1.	Bruto domaći proizvod, tekuće cijene – Uvod.....	9
3.2	Referentni okvir.....	13
3.2.1	Izvori podataka.....	13
3.2.2	Statistički poslovni registar.....	14
3.2.3	Tržišni i netržišni proizvođači.....	15
3.2.4	Bruto vrijednost proizvodnje i granica proizvodnje.....	15
3.2.5	Međufazna potrošnja.....	16
3.3	Vrednovanje.....	17
3.4	Prelazak sa poslovnog računovodstva i administrativnog koncepta u ESA/95 koncept nacionalnog računovodstva.....	17
3.4.2	Nefinansijski sektor.....	18
3.4.2.1	Uvod.....	18
3.4.2.2	Bruto vrijednost proizvodnje.....	18
3.4.2.3	Međufazna potrošnja.....	19
3.4.3	Finansijski sektor.....	20
3.4.3.1	Uvod.....	20
3.4.3.2	Bruto vrijednost proizvodnje.....	20
3.4.3.3	Međufazna potrošnja.....	21
3.4.4	Sektor države.....	22
3.4.4.1	Uvod.....	22
3.4.4.2	Bruto vrijednost proizvodnje.....	22
3.4.4.3	Međufazna potrošnja.....	23
3.4.5	Sektor domaćinstava.....	24
3.4.5.1	Uvod.....	24
3.4.5.2	Bruto vrijednost proizvodnje.....	24
3.4.5.3	Međufazna potrošnja.....	25
3.4.6	Neprofitne institucije koje služe domaćinstvima.....	26
3.4.6.1	Uvod.....	26
3.4.6.2	Bruto vrijednost proizvodnje.....	26
3.4.6.3	Međufazna potrošnja.....	26
3.5	Uloga metoda direktnih i indirektnih procjena.....	26
3.6	Uloga «benckmarka» i ekstrapolacije.....	26
3.7	Osnovni pristupi u cilju postizanja potpunog obuhvata.....	27
3.8	POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV (A).....	29
3.8.1	Uvod.....	29
3.8.2	Bruto vrijednost proizvodnje.....	29
3.8.3	Međufazna potrošnja.....	30
3.9	VAĐENJE RUDA I KAMENA (B).....	30
3.9.1.	Uvod.....	30
3.9.2.	Bruto vrijednost proizvodnje.....	30
3.9.3	Međufazna potrošnja.....	31

3.10 PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA (C)	31
3.10.1 Uvod	31
3.10.2. Bruto vrijednost proizvodnje	32
3.10.3. Međufazna potrošnja	32
3.11 PROIZVODNJA I SNABDIJEVANE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA (D)	32
3.11.1 Uvod	32
3.11.2 Bruto vrijednost proizvodnje	33
3.11.3 Međufazna potrošnja	33
3.12 SNABDIJEVANJE VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, UPRAVLANJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA (E)	33
3.12.1 Uvod	33
3.12.2 Bruto vrijednost proizvodnje	34
3.12.3 Međufazna potrošnja	34
3.13 GRAĐEVINARSTVO (F).....	34
3.13.1 Uvod	34
3.13.2 Bruto vrijednost proizvodnje	35
3.13.3 Međufazna potrošnja	35
3.14 TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA (G)	35
3.14.1 Uvod	35
3.14.2 Bruto vrijednost proizvodnje	36
3.14.3 Međufazna potrošnja	36
3.15 PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE (H)	37
3.15.1 Uvod	37
3.15.2 Bruto vrijednost proizvodnje	37
3.15.3 Međufazna potrošnja	38
3.16 DJELATNOST PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE (I) (Hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	38
3.16.1 Uvod	38
3.16.2 Bruto vrijednost proizvodnje	39
3.16.3 Međufazna potrošnja	39
3.17 INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE (J)	39
3.17.1 Uvod	39
3.17.2 Bruto vrijednost proizvodnje	40
3.17.3 Međufazna potrošnja	40
3.18 FINANSIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA (K)	40
3.18.1 Uvod	40
3.18.2 Bruto vrijednost proizvodnje	41
3.18.3 Međufazna potrošnja	42
3.19 POSLOVANJE NEKRETNINAMA (L).....	42
3.19.1 Uvod	42
3.19.2 Bruto vrijednost proizvodnje	43
3.19.3 Međufazna potrošnja	43
3.20 STRUČNE, NAUČNE I TEHNIČKE DJELATNOSTI (M).....	43

3.20.1	Uvod	43
3.20.2	Bruto vrijednost proizvodnje	44
3.20.3	Međufazna potrošnja	44
3.21	ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI (N).....	45
3.21.1	Uvod	45
3.21.2	Bruto vrijednost proizvodnje	45
3.21.3	Međufazna potrošnja	46
3.22	JAVNA UPRAVA, ODBRANA I OBAVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE (O)	46
3.22.1	Uvod	46
3.22.2	Bruto vrijednost proizvodnje	46
3.22.3	Međufazna potrošnja	46
3.23	OBRAZOVANJE (P)	46
3.23.1	Uvod	46
3.23.2	Bruto vrijednost proizvodnje	47
3.23.3	Međufazna potrošnja	47
3.24	DJELATNOST ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE (Q)	48
3.24.1	Uvod	48
3.24.2	Bruto vrijednost proizvodnje	48
3.24.3	Međufazna potrošnja	49
3.25	UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA (R).....	49
3.25.1	Uvod	49
3.25.2	Bruto vrijednost proizvodnje	50
3.25.3	Međufazna potrošnja	50
3.26	OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI (S)	50
3.26.1	Uvod	50
3.26.2	Bruto vrijednost proizvodnje	51
3.26.3	Međufazna potrošnja	51
3.27	DJELATNOSTI DOMAĆINSTAVA KAO POSLODAVACA; DJELATNOSTI DOMAĆINSTAVA KOJA PROIZVODE RAZLIČITA DOBRA I OBAVLJAJU RAZLIČITE USLUGE ZA VLASTITE POTREBE (T)	52
3.28	DJELATNOSTI VANTERITORIJSKIH ORGANIZACIJA I TIJELA (U)	52
3.29	Porezi na proizvode, usluge i uvoz	52
3.30	Porez na dodanu vrijednost (PDV)	53
3.31	Subvencije na proizvode	53
4.	BRUTO DOMAĆI PROIZVOD PREMA DOHODOVNOM PRISTUPU, TEKUĆE CIJENE	54
4.1	BDP po dohodovnom pristupu	54
4.2	Izvori podataka	56
4.3	Vrednovanje	56
4.4	Prelaz sa računovodstvenog na ESA koncept	56
4.5	Uloga procjene direktnom i indirektnom metodom	56
4.6	Uloga benchmarka i ekstrapolacije	56
4.7	Glavni pristup sa osvrtom na neobuhvatnost	57
4.8	Sredstva zaposlenih	57

4.9 Ostali porezi na proizvodnju	58
4.9.1 Taksa na istaknutu firmu	59
4.9.2 Posebna naknada za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	59
4.9.3 Naknade za zaštitu okoliša	59
4.9.4 Naknada za upotrebu cesta za vozila pravnih lica	59
4.9.5 Koncesije (prihodi od davanja prava na eksploataciju prirodnih resursa)	59
4.9.6 Naknade od vode i korišćenja vode	59
4.10 Ostale subvencije na proizvodnju	60
4.11 Bruto poslovni višak	60
4.12 Bruto miješani dohodak	61
4.13 Potrošnja fiksnog kapitala	62
7. NEOBUHVAĆENE EKONOMSKE AKTIVNOSTI.....	64
7.1 Uvod.....	64
7.2 Bruto domaći proizvod prema proizvodnom pristupu i sveobuhvatnost.....	64
7.3 Bruto domaći proizvod prema dohodovnom pristupu i sveobuhvatnost.....	66
7.4 Procjene neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti prema tipu neobuhvata.....	66
7.4.1 N1 - Proizvođači se namjerno ne registruju	66
7.4.2 N2 Ilegalne aktivnosti	67
7.4.3 N3 Proizvođači nemaju obavezu registrovanja	67
7.4.4 N4 Registrovane pravne osobe nisu uključene u statistički obuhvat	67
7.4.5 N5 Registrovana neinkorporirana preduzeća nisu uključena u statistički obuhvat	68
7.4.6 N6 Podizvještavanje	68
7.4.7 N7 Statistički nedostaci	69
DIO B GODIŠNJI NACIONALNI RAČUNI, STALNE CIJENE	71
10. OSNOVNE PROCEDURE.....	71
11. OSNOVNE INFORMACIJE I GLAVNI IZVORI PODATAKA	73
11.1 Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda.....	73
11.2 Indeks potrošačkih cijena	74
11.3 Indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje.....	75
11.4 Indeks broja zaposlenih	75
12. METODE KORIŠĆENE ZA OBRAČUN BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA U STALNIM CIJENAMA	76
12.1 Uvod.....	76
12.2 Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (A).....	76
12.3 Vađenje ruda i kamena (B).....	76
12.4 Prerađivačka industrija (C)	76
12.5 Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (D)	77
12.6 Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (E).....	77
12.7 Građevinarstvo (F).....	77
12.8 Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (G)	78
12.9 Prijevoz i skladištenje (H)	78
12.10 Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (I)	78
12.11 Informacije i komunikacije (J)	78

12.12	Finansijsko posredovanje K.....	79
12.13	Poslovanje nekretninama (L).....	79
12.14	Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti (M).....	79
12.15	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (N).....	80
12.16	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje (O)	80
12.17	Obrazovanje (P).....	80
12.18	Zdravstvena i socijalna zaštita (Q)	80
12.19	Umjetnost, zabava i rekreacija (R)	80
12.20	Ostale uslužne djelatnosti (S).....	81
12.21	Djelatnost domaćinstava kao poslodavaca (T).....	82
12.22	Djelatnost vanteritorijalnih organizacija i tijela (U).....	82
12.23	Klasifikacija metoda u A, B i C metod.....	82
12.24	Porezi i subvencije na proizvode u stalnim cijenama	82

Dio A Godišnji nacionalni računi u tekućim cijenama

1. Pregled sistema računa

1.1 Institucionalni okvir

Prema Zakonu o statistici u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 63/03, 09/09), nadležni federalni organ za poslove službene statistike u Federaciji BiH je Federalni zavod za statistiku. Poslovi statističke djelatnosti se obavljaju prema načelima neutralnosti, objektivnosti i stručne neovisnosti. Statistička istraživanja, u okviru svog djelokruga rada, organizuju i vrše i drugi ovlašteni proizvođači statistike (federalna ministarstva, federalne uprave, federalne ustanove, federalne javne institucije i drugi ovlašteni organi i ustanove). Federalni zavod za statistiku ima obavezu prikupiti, obraditi i dostaviti Agenciji za statistiku BiH podatke koje Agencija smatra neophodnim za statistiku na nivou Bosne i Hercegovine.

Sadašnju organizacionu strukturu Federalnog zavoda za statistiku čine:

1. Sektor ekonomskih statistika,
2. Sektor poslovnih statistika,
3. Sektor za statistiku stanovništva i društvene statistike,
4. Sektor za publicistiku i diseminaciju,
5. Sektor za informaciono-komunikacione tehnologije i statističke metode,
6. Sektor za pravne, kadrovske, finansijsko-računovodstvene i opće poslove i
7. Deset kantonalnih organizacionih jedinica.

Nacionalni računi u Federalnom zavodu za statistiku su organizovani u okviru Odsjeka za statistiku nacionalnih računa koji je sastavni dio Sektora ekonomskih statistika. U Odsjeku za statistiku nacionalnih računa je zaposleno sedam službenika.

1.2 Bruto domaći proizvod – pristupi

Obračun godišnjeg Bruto domaćeg proizvoda (BDP) za Federaciju BiH se zasniva na metodologijama „Sistem nacionalnih računa“ (SNA 93) koju preporučuju Ujedinjene Nacije i „Evropskog sistema računa“ (ESA 95). Federalni zavod za statistiku vrši obračun godišnjeg BDP-a za Federaciju BiH prema proizvodnom pristupu u tekućim i stalnim cijenama i dohodovnom pristupu u tekućim cijenama.

1.3 Klasifikacije

Od 2011. godine u Bosni i Hercegovini je u upotrebi Klasifikacija djelatnosti BiH 2010 (KD BiH 2010) koja je usklađena sa evropskom klasifikacijom NACE Rev.2. Tokom 2013. i 2014. godine je izvršen preračun podataka unazad do 2005. godine prema navedenoj klasifikaciji, tako da su podaci po djelatnostima uporedivi za seriju 2005-2013. Ova serija je publikovana u decembru 2014. godine.

Podaci za vremensku seriju 2000-2004. su raspoloživi prema KD BiH 2006 koja je usklađena sa evropskom klasifikacijom NACE Rev.1.1 i nisu preračunati prema KD BiH 2010.

2. Politika revizije i vremenski plan revidiranja i završetka obračuna

Revizija podataka o BDP-u je kontinuirani proces i vrši se sa ciljem unapređenja prethodno objavljenih procjena. Razlozi zbog kojih se vrši revizija se mogu odnositi na promjene u izvorima podataka, korišćenje novih metodologija i klasifikacija sa ciljem potpune uporedivosti vremenske serije, kao i međunarodne uporedivosti podataka.

Zajednička politika revizije i vremenski plan revidiranja podataka na nivou BiH još uvijek ne postoji. Posljednja revizija BDP-a za Federaciju BiH je urađena 2013. godine, a odnosila se na reviziju podataka za poslovne subjekte na nivou BiH za koje obračun i raspored na entite vrši Agencija za statistiku BiH koristeći kriterije za raspodjelu indirektnih poreza na entitete. Ova revizija se odnosila na vremensku seriju 2006-2011.

Predposljednja revizija je urađena 2012. godine za vremensku seriju 2006-2010, a odnosila se na reviziju poreza na proizvode, usluge i uvoz. Ovom revizijom su u poreze na proizvode uključeni indirektni porezi koji su se odnosili na otplatu vanjskog duga Federacije BiH, a koji za navedeni period nisu bili prikazivani u „Pregledu ukupno ostvarenih i raspoređenih javnih prihoda Federacije BiH“ dostavljanih od strane Federalnog ministarstva finansija. Efekat ovih revizija je prikazan u narednoj tabeli.

Tabela 2.1 BDP revizije, 2006-2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
BDP, proizvodni pristup, 000 KM	12.321.957	13.936.662	15.688.444	15.277.726	15.712.296	16.401.821
Revizija u 2012., 000 KM	12.488.716	14.082.063	15.827.177	15.428.835	15.901.172	-
Nominalna promjena (%)	+1,4	+1,0	+0,9	+1,0	+1,2	-
Revizija u 2013., 000 KM	12.549.929	14.160.810	15.907.835	15.516.059	15.992.063	16.489.083
Nominalna promjena (%)	+0,5	+0,6	+0,5	+0,6	+0,6	+0,5

Razlozi zbog kojih se vrši revizija podataka se navode u godišnjim biltenima o BDP-u (u dijelu koji se odnosi na metodološka objašnjenja), i koji se svake godine publikuje na web stranici Federalnog zavoda za statistiku.

Rokovi za publikovanje podataka o godišnjem BDP-u se utvrđuju Planom provođenja statističkih istraživanja od interesa za Federaciju BiH na bazi kojeg se finalizira Kalendar publikovanja Federalnog zavoda za statistiku. Rok za publikovanje prvih rezultata putem saopćenja je t+195 dana, a finalnih rezultata t+320 dana. Osim saopćenja, podaci se publikuju i putem godišnjih tematskih biltena o BDP-u, te u mjesečnim statističkim biltenima i godišnjaku.

3. Bruto domaći proizvod prema proizvodnom pristupu, tekuće cijene

3.1. Bruto domaći proizvod, tekuće cijene – Uvod

Bruto domaći proizvod prema proizvodnom pristupu jednak je sumi bruto dodane vrijednosti u baznim cijenama po djelatnostima uvećanoj za poreze na proizvode, usluge i uvoz i umanjenoj za subvencije na proizvode. Bruto dodana vrijednost u baznim cijenama izračunava se kao razlika između bruto vrijednosti proizvodnje u baznim cijenama i međufazne potrošnje u nabavnim cijenama. Alokacija FISIM-a (usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene) po sektorima i djelatnostima nije izvršena, pa je ukupna BDV korigovana za taj iznos.

Obračun BDP-a se vrši u skladu sa međunarodnim preporukama i metodologijama Sistem nacionalnih računa 1993 (*System of National Accounts-SNA 93*) i Evropski/Euroopski sistem računa 1995 (*European System of Accounts-ESA 1995*), prema KD BiH 2010 koja je usklađena sa evropskom klasifikacijom NACE Rev.2.

U Tabeli 3.1 prikazane su osnovne komponente BDP-a prema proizvodnom pristupu u tekućim cijenama za 2013. godinu, uključujući procjene po osnovu neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti.

Tabela 3.1 BDP prema proizvodnom pristupu, 2013. godina

	Vrijednost (000 KM)	% u BDP-u
Bruto vrijednost proizvodnje u baznim cijenama	29.643.840	175,3
Minus: Međufazna potrošnja u nabavnim cijenama	15.672.654	92,7
Bruto dodana vrijednost u baznim cijenama	13.971.186	82,6
Plus: Porezi na proizvode i usluge i uvoz	3.051.131	18,0
Minus: Subvencije na proizvode	108.596	0,6
Bruto domaći proizvod u tržišnim cijenama	16.913.721	100,0

BDP prema proizvodnom pristupu se izračunava na bazi podataka prikupljenih putem statističkih istraživanja i dijelom iz administrativnih izvora. U tabeli 3.2 prikazani su podaci o bruto vrijednosti proizvodnje, međufaznoj potrošnji i bruto dodanoj vrijednosti (vrijednosti i struktura) na nivou područja i oblasti KD BiH 2010.

Tabela 3.2 Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost po djelatnostima i institucionalnim sektorima, 2013. godina

Djelatnost	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost	Struktura BDV
	000 KM			%
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	1.917.802	1.051.321	866.481	6,0
01 Biljna i stočarska proizvodnja, lov i uslužne djelatnosti u vezi s njima	1.690.197	958.704	731.493	5,0
02 Šumarstvo i sječa drva	216.440	85.185	131.255	0,9
03 Ribolov i akvakultura	11.165	7.432	3.733	0,0
B Vađenje ruda i kamena	612.358	236.988	375.370	2,6
05 Vađenje ugljena i lignita	463.411	150.738	312.673	2,2
06 Vađenje sirove nafte i prirodnog plina	-	-	-	-
07 Vađenje metalnih ruda	18.156	9.329	8.827	0,1
08, 09 Vađenje ostalih ruda i kamena; Pomoćne uslužne djelatnosti u vađenju ruda i kamena	130.791	76.921	53.870	0,4
C Prerađivačka industrija	7.792.718	5.741.618	2.051.100	14,2
10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda	1.202.918	921.244	281.674	1,9
11 Proizvodnja pića	311.082	191.887	119.195	0,8
12 Proizvodnja duhanskih proizvoda	69.039	43.613	25.426	0,2
13 Proizvodnja tekstila	520.891	428.278	92.613	0,6
14 Proizvodnja odjeće	151.415	69.043	82.372	0,6
15 Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	204.486	130.431	74.055	0,5
16 Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala	376.612	264.892	111.720	0,8
17 Proizvodnja papira i proizvoda od papira	167.431	113.549	53.882	0,4
18 Štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa	112.486	63.538	48.948	0,3
19 Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	160.714	159.277	1.437	0,0
20 Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	310.413	205.829	104.584	0,7
21 Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata	105.135	48.019	57.116	0,4
22 Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	335.916	247.828	88.088	0,6
23 Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	383.855	239.169	144.686	1,0
24 Proizvodnja baznih metala	1.575.235	1.403.880	171.355	1,2
25 Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim mašina i opreme	771.134	474.826	296.308	2,0
26 Proizvodnja računara te elektroničkih i optičkih proizvoda	35.519	24.086	11.433	0,1
27 Proizvodnja električne opreme	197.225	155.518	41.707	0,3
28 Proizvodnja mašina i uređaja, d.n.	195.119	122.989	72.130	0,5
29 Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	308.296	239.741	68.555	0,5
30 Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	3.040	1.579	1.461	0,0
31 Proizvodnja namještaja	221.688	159.368	62.320	0,4
32 Ostala prerađivačka industrija	39.534	16.866	22.668	0,2
33 Popravak i instaliranje mašina i opreme	33.535	16.168	17.367	0,1
D Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.498.818	793.622	705.196	4,9
35 Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.498.818	793.622	705.196	4,9

Tabela 3.2 Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost po djelatnostima i institucionalnim sektorima, 2013. godina (nastavak)

Djelatnost	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost	Struktura BDV
	000 KM			%
E Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	445.163	246.838	198.325	1,4
36 Sakupljanje, pročišćavanje i snabdijevanje vodom	160.608	53.994	106.614	0,7
37 Uklanjanje otpadnih voda	4.756	1.634	3.122	0,0
38 Sakupljanje otpada, djelatnost obrade i zbrinjavanja otpada, reciklaža	276.029	189.168	86.861	0,6
39 Djelatnosti sanacije okoliša	3.770	2.042	1.728	0,0
F Građevinarstvo	2.019.187	1.409.180	610.007	4,2
41 Gradnja građevina visokogradnje	787.273	548.234	239.039	1,7
42 Gradnja građevina niskogradnje	730.439	567.723	162.716	1,1
43 Specijalizirane građevinske djelatnosti	501.475	293.223	208.252	1,4
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	4.014.716	1.691.249	2.323.467	16,0
45 Trgovina na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima, popravci	293.876	107.576	186.300	1,3
46 Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	1.987.834	932.487	1.055.347	7,3
47 Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	1.733.006	651.186	1.081.820	7,5
H Prijevoz i skladištenje	1.315.234	716.075	599.159	4,1
49 Kopneni prijevoz i cjevovodni transport	1.003.215	576.260	426.955	2,9
50 Vodeni prijevoz	0	0	0	0,0
51 Zračni prijevoz	18.298	14.965	3.333	0,0
52 Skladištenje i pomoćne djelatnosti u prijevozu	170.083	91.819	78.264	0,5
53 Poštanske i kurirske djelatnosti	123.638	33.031	90.607	0,6
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	794.361	405.960	388.401	2,7
55 Smještaj	135.969	63.755	72.214	0,5
56 Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića	658.392	342.205	316.187	2,2
J Informacije i komunikacije	1.305.573	506.467	799.106	5,5
58 Izdavačke djelatnosti	71.705	35.278	36.427	0,3
59 Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa	25.968	13.966	12.002	0,1
60 Emitiranje programa	134.342	59.742	74.600	0,5
61 Telekomunikacije	895.306	320.893	574.413	4,0
62 Računarsko programiranje, savjetovanje i djelatnosti u vezi s njima	152.581	67.622	84.959	0,6
63 Informacijske uslužne djelatnosti	25.671	8.966	16.705	0,1
K Finansijske/Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1.105.645	382.569	723.076	5,0
64 Finansijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i penzijskih fondova	896.945	278.609	618.336	4,3
65 Osiguranje, reosiguranje i penzijski fondovi, osim obaveznog soc. osiguranja	161.790	73.450	88.340	0,6
66 Pomoćne djelatnosti kod finansijskih usluga i djelatnosti osiguranja	46.910	30.510	16.400	0,1
L Poslovanje nekretninama	1.115.761	199.171	916.590	6,3
68 Poslovanje nekretninama	1.115.761	199.171	916.590	6,3
<i>od toga: imputirana renta</i>	<i>971.937</i>	<i>144.961</i>	<i>826.976</i>	<i>5,7</i>
M Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	925.540	480.043	445.497	3,1
69 Pravne i računovodstvene djelatnosti	192.313	74.293	118.020	0,8

Tabela 3.2 Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost po djelatnostima i institucionalnim sektorima, 2013. godina (nastavak)

Djelatnost	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost	Struktura BDV
	000 KM			%
70 Upravljačke djelatnosti; savjetovanje u vezi sa upravljanjem	72.755	46.926	25.829	0,2
71 Arhitektonske i inženjerske djelatnosti	453.770	249.481	204.289	1,4
72 Naučno istraživanje i razvoj	27.167	8.193	18.974	0,1
73 Promocija i istraživanje tržišta	130.026	81.807	48.219	0,3
74 Ostale stručne, naučne i tehničke djelatnosti	31.091	13.369	17.722	0,1
75 Veterinarske djelatnosti	18.418	5.974	12.444	0,1
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	255.793	115.411	140.382	1,0
77 Djelatnost iznajmljivanja i davanja u zakup	28.136	10.095	18.041	0,1
78 Djelatnost posredovanja u zapošljavanju	47.076	21.477	25.599	0,2
79 Putničke agencije, toroperatori i ostale rezervacijske usluge	40.366	29.451	10.915	0,1
80 Zaštitne i istražne djelatnosti	76.420	28.525	47.895	0,3
81 Usluge u vezi s upravljanjem i održavanjem zgrada	39.498	13.941	25.557	0,2
82 Kancelarijske, administrativne i pomoćne djelatnosti	24.297	11.922	12.375	0,1
O Javna uprava i odbrana/odbrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	1.871.160	422.891	1.448.269	10,0
84 Javna uprava i odbrana/odbrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	1.871.160	422.891	1.448.269	10,0
P Obrazovanje	991.192	145.382	845.810	5,8
85 Obrazovanje	991.192	145.382	845.810	5,8
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	1.107.947	313.602	794.345	5,5
86 Djelatnosti zdravstvene zaštite/skrbi	1.023.912	288.144	735.768	5,1
87 Djelatnost socijalne zaštite u ustanovama sa smještajem	54.717	18.273	36.444	0,3
88 Djelatnost socijalne zaštite bez smještaja	29.318	7.185	22.133	0,2
R Umjetnost, zabava i rekreacija	338.811	209.807	129.004	0,9
90 Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti	31.789	11.544	20.245	0,1
91 Biblioteke, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti	18.754	3.871	14.883	0,1
92 Djelatnosti kockanja i klađenja	255.025	180.722	74.303	0,5
93 Sportske djelatnosti	33.243	13.670	19.573	0,1
S Ostale uslužne djelatnosti	216.061	89.424	126.637	0,9
94 Djelatnosti članskih organizacija	34.808	12.547	22.261	0,2
95 Popravak računara i predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstvo	37.158	13.423	23.735	0,2
96 Ostale lične uslužne djelatnosti	144.095	63.454	80.641	0,6
Ukupno sve djelatnosti	29.643.840	15.157.618	14.486.222	100,0
Nefinansijski/Nefinancijski sektor	20.110.771	12.019.684	8.091.087	55,9
Finansijski/Financijski sektor	1.040.405	363.499	676.906	4,7
Sektor države	4.068.656	924.133	3.144.523	21,7
Sektor domaćinstava/kućanstava	4.356.887	1.830.855	2.526.032	17,4
NPUSK	67.121	19.447	47.674	0,3
FISIM		515.036	-515.036	
Bruto dodana vrijednost, bazne/bazične cijene	29.643.840	15.672.654	13.971.186	
Porezi na proizvode i usluge i uvoz minus subvencije na proizvode (+)			2.942.535	
Bruto domaći proizvod (BDP) u tržišnim cijenama			16.913.721	

Prvi rezultati BDP-a po proizvodnom pristupu na nivou A21 objavljuju se putem saopćenja polovinom jula tekuće godine, dok se konačni rezultati objavljuju u novembru tekuće godine. Podaci se publikuju i putem mjesečnog i godišnjeg biltena, kao i u Godišnjaku Federalnog zavoda za statistiku. Tačan datum publikovanja podataka se utvrđuje u skladu sa Planom provođenja statističkih istraživanja od interesa za Federaciju Bosne i Hercegovine, te objavljuje u Kalendaru publikovanja.

3.2 Referentni okvir

3.2.1 Izvori podataka

Glavni izvor podataka potrebnih za obračun BDP prema proizvodnom pristupu su statistički obrasci i dijelom administrativni izvori podataka.

Federalni zavod za statistiku prikuplja podatke neophodne za obračun BDP-a na sljedeći način:

- Za *poslovne subjekte koji knjigovodstvo vode po kontnom okviru za privredna društva* podaci se prikupljaju pomoću statističkog obrasca „Statistički aneks godišnjeg računovodstvenog izvještaja (StatAneks)“ koji sadrži sve potrebne stavke za obračun BDV za ovu grupu poslovnih subjekata u skladu sa SNA/ESA metodologijama. Obrazac se podnosi uz godišnje finansijske iskaze Agenciji za finansijske, informatičke i posredničke usluge koja je nadležna za prikupljanje i obradu godišnjih finansijskih izvještaja. Federalni zavod za statistiku preuzima izvještaje od AFIP-a, vrši kontrolu, unos, obradu i analizu podataka.
- Podaci za *banke i osiguravajuća društva* prikupljaju se putem statističkih obrazaca (DV-B i DV-OS) koje kreira FZS, distribuira izvještajnim jedinicama, prikuplja, kontrolira, vrši unos i obradu podataka;
- Za *budžetske korisnike i izvanbudžetske fondove* koriste se podaci iz propisanih godišnjih računovodstvenih iskaza (Račun prihoda i rashoda, Bilans stanja i Posebni podaci o zaposlenima i plaćama). Jedan primjerak ovih izvještaja FZS preuzima od AFIP-a, nakon čega se u FZS vrši kontrola, unos i obrada podataka;
- Za *udruženja i neprofitne organizacije* podaci se obezbjeđuju putem propisanih godišnjih računovodstvenih iskaza. Jedan primjerak ovih izvještaja se prikuplja direktno od izvještajnih jedinica;
- Za *neinkorporirana preduzeća (poduzetnici koji samostalno obavljaju djelatnost)* podaci se prikupljaju putem statističkog obrasca (DV-DZ). Izvještajne jedinice su ispostave Porezne uprave u općinama, koje obrazac popunjavaju na osnovu administrativnih podataka. Prikupljaju se agregirani podaci za općinu, na nivou područja, oblasti ili grupe KD BiH, a ne pojedinačno po obrtniku;
- Za *individualna poljoprivredna gazdinstva* podaci se prikupljaju, takođe, putem statističkog obrasca (DV-POLJ). Izvještajna jedinica je općina, a prikupljaju se detaljni podaci o količinama i vrijednostima proizvedenih i potrošenih dobara na nivou općine kao cjeline, a ne na nivou pojedinačnog poljoprivrednog gazdinstva. Osnova za popunjavanje ovog izvještaja su podaci statistike poljoprivrede o zasijanim površinama i proizvedenim količinama;
- Podaci o *državnim institucijama na nivou BiH i imputiranoj renti* preuzimaju se od Agencije za statistiku BiH koja vrši obračun ovih kategorija i raspored na entitete i Brčko Distrikt;

- Podaci o *porezima na proizvode, usluge i uvoz* se preuzimaju od Federalnog ministarstva finansija („Pregled ukupno ostvarenih i raspoređenih javnih prihoda u FBiH“) i Uprave za indirektno/neizravno oporezivanje,
- Podaci o *subvencijama na proizvode* prikupljaju se od federalnih i kantonalnih ministarstava, kao i od općina.

Podaci prema tipu poslovnih subjekata prikazani su u Tabeli 3.3.

Tabela 3.3 Bruto dodana vrijednost (prije korekcije za FISIM) prema tipu poslovnih subjekata, uključujući NOE, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost (prije korekcije za FISIM)	
	000 KM			(%)
Ukupno	29.643.840	15.157.618	14.486.222	100,0
Preduzeća	20.163.100	12.055.329	8.107.771	56,0
Budžetski korisnici	4.056.404	916.563	3.139.841	21,7
Samostalni poduzetnici	1.587.670	672.618	915.052	6,3
Gradnja stambenih jedinica za vlastiti račun	215.742	140.232	75.510	0,5
Individualni poljoprivredni proizvođači	1.581.538	873.044	708.494	4,9
Banke	788.203	242.322	545.881	3,8
Osiguranja	161.790	73.450	88.340	0,6
Udruge i neprofitne institucije	117.456	39.099	78.357	0,5
<i>Imputirana renta</i>	<i>971.937</i>	<i>144.961</i>	<i>826.976</i>	<i>5,7</i>

Komponente BDP-a se obračunavaju prema sjedištu i pretežnoj/pretežitoj djelatnosti poslovnog subjekta (organizacioni princip).

3.2.2 Statistički poslovni registar

Statistički poslovni registar (SPR) je registar koji se koristi isključivo u statističke svrhe i koji vodi Federalni zavod za statistiku. Podaci iz SPR-a se redovno dostavljaju Agenciji za statistiku Bosne i Hercegovine i predstavljaju osnovni okvir za sva statistička istraživanja.

Statistički poslovni registar je u upotrebi od 2009. godine. Osnovni izvor podataka za uspostavu i punjenje SPR-a je Registar poslovnih subjekata (administrativni registar).

Statistički poslovni registar sadrži podatke o:

- Pravnim osobama,
- Obrtnicima/samostalnim poduzetnicima i
- Lokalnim jedinicama.

Za sve vrste poslovnih subjekata u SPR-u postoje podaci o broju zaposlenih koji se preuzimaju iz baze „Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa“ koju vodi Porezna uprava FBiH, a FZS je jedan od korisnika ove baze zajedno sa Federalnim zavodom za penzijsko i invalidsko osiguranje, Zavodom za zdravstveno osiguranje i reosiguranje FBiH, Federalnim zavodom za zapošljavanje i Poreznom upravom FBiH. Finansijski pokazatelji za sve poslovne subjekte, osim za samostalne poduzetnike, se preuzimaju iz Odsjeka za statistiku nacionalnih računa.

Varijable koji definišu svaku jedinicu u Registru su identifikacione, stratifikacione, demografske i relacione. Do sada su definisane sljedeće varijable:

- Identifikacioni broj,
- Puni i skraćeni naziv,
- Adresni podaci (ulica, kućni broj, naselje, općina, kanton, telefon, fax),
- Glavna i sporedna djelatnost,
- Datum registracije, gašenja i posljednje promjene,
- Status aktivnosti,
- Vlasništvo,
- Porijeklo kapitala,
- Oblik organizovanja.

Relacione varijable, kao i podatak o pripadnosti sektoru i podsektoru, su aktivnosti koje još uvijek nisu završene, a planirane su u okviru IPA 2012 Nacionalnog projekta.

Ažuriranje SPR-a sa podacima iz Administrativnog registra se vrši na mjesečnoj osnovi, dok se ažuriranje podacima iz statističkih istraživanja vrši na kontinuiranoj osnovi. Na osnovu podataka iz statističkih istraživanja vrši se usklađivanje šifre pretežne (glavne) djelatnosti poslovnog subjekta kao i djelatnosti jedinica u sastavu osnovnog subjekta.

3.2.3 Tržišni i netržišni proizvođači

Poslovni subjekti kao institucionalne jedinice dijele se na tržišne i netržišne jedinice. Ova podjela je važna radi vrednovanja outputa i bruto dodane vrijednosti u skladu sa preporukama ESA metodologije, odnosno određuje koje varijable se koriste za izračunavanje pomenutih agregata.

Tržišni proizvođači prodaju svoja dobra i usluge drugim jedinicama po ekonomski značajnim cijenama koje pokrivaju najmanje 50% njihovih troškova proizvodnje. Tržišni proizvođači mogu takođe koristiti svoja dobra direktno za vlastitu upotrebu. Javna preduzeća i ustanove koje su kontrolisane od strane institucija države se takođe dijele na tržišne i netržišne proizvođače koristeći kriterij 50%. Tržišni proizvođači su i strukovna udruženja kao nezavisne pravne osobe koje ostvaruju prihode po osnovu članarina.

BVP tržišnih proizvođača se obračunava na osnovu podataka o vrijednosti prodanih dobara i usluga (uključujući vrijednost razmijenjenih dobara i usluga, vrijednost dobara i usluga upotrijebljenih za plaćanja u naturi, vrijednost dobara i usluga isporučenih od strane jednog pogona drugom pogonu koji pripada istom tržišnom preduzeću za upotrebu u proizvodnom procesu), vrijednost dobara koje proizvođači koriste za vlastitu finalnu upotrebu, promjena u zalihama gotovih proizvoda i proizvodnje u toku, nabavne vrijednosti prodane robe i materijala i subvencija na proizvode.

Netržišni proizvođači su oni proizvođači koji prodajom pokrivaju manje od 50% troškova proizvodnje. Njihova BVP se obračunava po troškovnom pristupu kao suma međufazne potrošnje, sredstava zaposlenih, potrošnje fiksnog kapitala i ostalih poreza na proizvodnju.

3.2.4 Bruto vrijednost proizvodnje i granica proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje je vrijednost dobara i usluga koje proizvode rezidentne institucionalne jedinice u određenom vremenskom periodu/razdoblju (kalendarska godina). Bruto vrijednost proizvodnje, prema definiciji ESA metodologije, obuhvata vrijednost tržišne proizvodnje, proizvodnje za vlastitu finalnu upotrebu/uporabu i ostalu netržišnu proizvodnju (dobra i usluge koje vlada i neprofitne institucije pružaju drugim institucionalnim jedinicama bez naknade ili po cijenama koje nisu ekonomski značajne).

Proizvodnja dobara i usluga za vlastitu upotrebu sektora domaćinstava koja je uključena u obračun BDP-a se odnosi na sljedeće:

- Izgradnja stambenih jedinica za vlastiti račun,

- Proizvodnja i prerada poljoprivrednih proizvoda od strane domaćinstava,
- Vrijednost stambenih usluga koje proizvode vlasnici stambene jedinice (imputirana renta).

Prema SNA i ESA metodologijama, granica proizvodnje obuhvata i ilegalne aktivnosti koje nisu uključene u zvanične procjene BDP-a za FBiH, a razlog su problemi u pogledu izvora podataka, njihove sveobuhvatnosti i pouzdanosti.

3.2.5 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja predstavlja vrijednost dobara i usluga po nabavnim cijenama, upotrijebljenih kao inputi u procesu proizvodnje (isključujući potrošnju fiksnog kapitala) u obračunskom periodu sa ciljem da se proizvedu druga dobra i usluge.

U skladu sa računovodstvenim pravilima, postoji jasna granica između dobara čija se potrošnja smatra međufaznom potrošnjom naspram investicija u stalna sredstva. Dužina životnog vijeka sredstva od jedne godine je granica definisanja i razlikovanja međufazne potrošnje i investicija u stalna sredstva. Međufazna potrošnja ne uključuje veće popravke, izgradnju i proširenje stalnih sredstava sa ciljem produženja njihovog životnog vijeka ili proširenja kapaciteta.

Međufazna potrošnja obuhvaća:

- materijalne troškove (utrošene sirovine i materijal, energiju i gorivo, rezervne dijelove, sitan inventar i ambalažu),
- troškove usluga (troškovi izrade i dorade učinaka, transportne usluge, usluge održavanja, troškovi zakupa, sajmovi, reklame, troškovi istraživanja i razvoja koji se ne kapitalizuju i od kojih se ne očekuju buduće ekonomske koristi (rudarska i mineralna istraživanja su sastavni dio investicija u stalna sredstva)),
- nematerijalne troškove (troškovi platnog prometa, poštanskih i telekomunikacionih usluga, članarine strukovnim udruženjima),
- usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene (FISIM) na nivou ukupne ekonomije, obzirom da se ne vrši alokacija ovih usluga na sektore i djelatnosti.

Međufazna potrošnja obuhvaća i vrijednost dobara i usluga nabavljenih od drugih lokalnih poslovnih jedinica u okviru iste institucionalne jedinice.

Konceptualna podešavanja se vrše za troškove službenog putovanja, troškove premija neživotnog osiguranja, troškove poreza i taksi i naknada za rad učenika i studenata.

Troškovi službenog putovanja se sastoje iz dva dijela:

- Troškova prijevoza i smještaja i
- Naknada u novcu za službeni put (dnevnice za službena putovanja).

Slijedeći koncept ESA metodologije, troškovi prijevoza i smještaja su uključeni u međufaznu potrošnju, a dnevnice za službena putovanja u sredstva zaposlenih.

Iz međufazne potrošnje su isključene naknade za rad učenika i studenata koje su, takođe, uključene u sredstva zaposlenih.

Osim navedenih stavki, iz međufazne potrošnje su isključeni i troškovi poreza i taksi, obzirom da se na ovoj stavci vrši knjiženje ostalih poreza na proizvodnju koji su komponenta dodane vrijednosti i obračuna BDP-a po dohodovnom pristupu.

Troškovi premija neživotnog osiguranja se u računovodstvenoj evidenciji odnose na bruto premije neživotnog osiguranja. Kako bi se ispoštovale preporuke ESA metodologije, u međufaznu potrošnju je uključen samo dio bruto premije koji predstavlja razliku između bruto premija i

isplaćenih šteta za neživotno osiguranje, a na osnovu podataka osiguravajućih i reosiguravajućih društava.

3.3 Vrednovanje

U skladu sa osnovnim računovodstvenim principima, svi podaci u računovodstvenim iskazima i statističkim izvještajima koji služe za procjene bruto vrijednosti proizvodnje i međufazne potrošnje iskazuju se na obračunskoj osnovi.

Izuzetak predstavljaju budžetski korisnici koji primjenjuju računovodstveno načelo modificiranog nastanka događaja, što znači da se prihodi i primici priznaju u računovodstvenom periodu u kojem su mjerljivi i raspoloživi (gotovinska osnova), a rashodi i izdaci se priznaju u obračunskom peiodu u kojem je obaveza za plaćanje i nastala. Po ovom osnovu se ne vrše prilagodbe prihoda budžeta na obračunsku osnovu.

Bruto vrijednost proizvodnje se vrednuje po baznim cijenama, uključujući subvencije na proizvode, a isključujući poreze na proizvode, usluge i uvoz. Bruto vrijednost tržišnih proizvođača se izračunava kao zbir prodaje umanjena za nabavnu vrijednost prodane robe i materijala, vrijednost dobara za vlastitu finalnu upotrebu, promjena u zalihama gotovih proizvoda i proizvodnje u toku i vrijednosti subvencija na proizvode. Vrijednost prodaje u računovodstvu prodavca se iskazuje bez poreza na dodanu vrijednost i ostalih poreza na proizvode, usluge i uvoz koje plaćaju kupci. BVP za vlastitu finalnu upotrebu nefinansijskih tržišnih preduzeća se vrednuju po komponentama troška. Vrednovanje zaliha (proizvodnja u toku, gotovi proizvodi i trgovačka roba) se vrši po cijeni koštanja, tj. nabavnoj vrijednosti.

Prema ESA metodologiji, zalihe se trebaju korigovati za vlasničke dobitke i gubitke na zalihama. Ove korekcije se još uvijek ne vrše, a prve procjene se planiraju izvršiti u toku 2015. godine.

Bruto vrijednost proizvodnje netržišnih proizvođača se vrednuje po troškovnom pristupu i jednaka je zbiru međufazne potrošnje, sredstava zaposlenih, potrošnje fiksnog kapitala i ostalih poreza na proizvodnju.

Međufazna potrošnja se vrednuje po nabavnim cijenama.

Bruto dodana vrijednost u baznim cijenama je jednaka razlici između bruto vrijednosti proizvodnje u baznim cijenama i međufazne potrošnje u nabavnim cijenama.

Porezi na proizvode, usluge i uvoz se zasnivaju na »cash« osnovi. Sastoje se od poreza na dodanu vrijednost, akciza, carina i uvoznih dažbina. Porezi na proizvode su detaljnije objašnjeni u dijelu 3.29 i 3.30.

Subvencije na proizvode su vrednovane kao stvarne transakcije u određenom periodu, i detaljnije su objašnjene u dijelu 3.31.

3.4 Prelazak sa poslovnog računovodstva i administrativnog koncepta u ESA/95 koncept nacionalnog računovodstva

Zakonom o računovodstvu i reviziji u Federaciji BiH uređuje se materija iz oblasti računovodstva i revizije koja se primjenjuje na sva privredna društva, osiguranja, mikro-kreditna društva, lizing društva, investicione fondove, brokersko-dilerska društva, berze i banke, te na druge finansijske organizacije, zadruge, profitna i neprofitna pravna lica čije je sjedište registrovano na teritoriji FBiH. U skladu sa ovim zakonom, poslovni subjekti su obavezni da vode računovodstvo koristeći Međunarodne računovodstvene standarde i Međunarodne standarde finansijskog izvještavanja, kao i druga prateća uputstva, objašnjenja i smjernice.

„Statistički aneks godišnjeg računovodstvenog izvještaja” (StatAneks) zadovoljava potrebe nacionalnih računa sa stanovišta primjene ESA metodologije za obračun BDV po proizvodnom pristupu za grupu poslovnih subjekata koji knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za preduzeća. Izvještaj je kreiran u Odsjeku za statistiku nacionalnih računa.

Budžetski korisnici svih nivoa vlasti (Federacije BiH, kantona i općina) i izvanbudžetski fondovi vode budžetsko računovodstvo u skladu sa Zakonom o budžetima u Federaciji BiH. Priznavanje prihoda i rashoda se zasniva na modificiranom računovodstvenom principu nastanka događaja, što znači da se prihodi i primici priznaju u periodu kada su mjerljivi i raspoloživi (gotovinska osnova), a rashodi i izdaci se priznaju u obračunskom periodu u kojem je obaveza za plaćanje nastala.

3.4.2 Nefinansijski sektor

3.4.2.1 Uvod

Nefinansijski sektor obuhvata tržišna nefinansijska preduzeća koja svoje prihode ostvaruju prodajom na tržištu i strukovna udruženja kao nezavisne pravne osobe koje ostvaruju prihode od članarina. Ove pravne osobe se prema ESA metodologiji svrstavaju u nefinansijski sektor.

Statistički obrazac „StatAneks“ je glavni izvor podataka za preduzeća. Podaci u ovom izvještaju zadovoljavaju potrebe nacionalnih računa prema ESA konceptu, jer se na nižem (analitičkom nivou) prikupljaju podaci potrebni za obračun BDV. S obzirom da se izvještaji podnose uz godišnje finansijske iskaze, obuhvat i pouzdanost podataka je na visokom nivou.

Izvor podataka za strukovna udruženja su godišnji finansijski izvještaji.

Agencija za statistiku vrši obračun za javna tržišna preduzeća na nivou BiH, a raspored na entitete i Brčko Distrikt vrši na osnovu kriterija za raspodjelu prihoda od indirektnih poreza.

3.4.2.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje za tržišna preduzeća obračunava se na osnovu podataka o poslovnim prihodima (svi prihodi od prodaje, prihodi od upotrebe dobara za vlastitu finalnu upotrebu, prihodi od zakupa i prihodi po osnovu članarina), promjena u zalihama gotovih proizvoda i proizvodnje u toku, nabavne vrijednosti prodate robe i materijala i subvencija na proizvode.

U tabeli 3.4 prikazan je pregled stavki koje se koriste za obračun BVP-a za preduzeća, kao i kompletan obračun BVP-a za nefinansijski sektor.

Tabela 3.4 Bruto vrijednost proizvodnje za nefinansijski sektor (isključujući NOE), 2013. godina

Redni broj	Stavke koje ulaze u obračun BVP-a	000 KM
1.	Prihodi od prodaje robe povezanim pravnim licima	392.522
2.	Prihodi od prodaje robe na domaćem tržištu	19.211.689
3.	Prihodi od prodaje robe na stranom tržištu	880.093
4.	Prihodi od prodaje učinaka povezanim pravnim licima	1.268.425
5.	Prihodi od prodaje učinaka na domaćem tržištu	10.248.158
6.	Prihodi od prodaje učinaka na stranom tržištu	4.936.975
7.	Prihodi od aktiviranja ili potrošnje robe	16.206
8.	Prihodi od aktiviranja ili potrošnje učinaka	38.322
9.	Ukupno poslovni prihodi od prodaje robe i učinaka (1 do 8)	36.992.390
10.	Ostali poslovni prihodi (prihodi od zakupa, članarina)	654.559
11.	Subvencije na proizvode	50.295
12.	Ukupno poslovni prihodi (9+10+11)	37.697.244
13.	Promjene u zalihama proizvodnje u toku	42.453
14.	Promjene u zalihama gotovih proizvoda	3.197
15.	Nabavna vrijednost prodane robe i materijala	17.880.892
16.	Bruto vrijednost proizvodnje za preduzeća (12-13-14-15)	19.770.702
17.	Bruto vrijednost proizvodnje za preduzeća na nivou BiH, dio raspoređen FBiH (plus)	73.833
18.	Bruto vrijednost proizvodnje za preduzeća koja pripadaju finansijskom sektoru (minus)	83.044
19.	Bruto vrijednost proizvodnje strukovnih udruženja koja pripadaju nefinansijskom sektoru (plus)	33.060
20.	Bruto vrijednost proizvodnje za nefinansijski sektor	19.794.551

Podešavanja BVP-a po osnovu neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti za nefinansijski sektor iznose 316.220 hiljada KM, tako da ukupna BVP za nefinansijski sektor iznosi 20.110.771 hiljada KM (67,8% od ukupne BVP). Podešavanja za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti su detaljnije objašnjena u dijelu 7.

3.4.2.3 Međufazna potrošnja

Međufaznu potrošnju nefinansijskog sektora čine materijalni troškovi, troškovi usluga i nematerijalni troškovi. Ove stavke su detaljnije objašnjene u dijelu 3.2.5, kao i konceptualna podešavanja vezana za bruto premije neživotnog osiguranja, troškove službenih putovanja, troškove poreza i taksi i naknada za rad učenika i studenata.

U tabeli 3.5 prikazan je pregled stavki koje se koriste za obračun međufazne potrošnje za preduzeća, kao i kompletan obračun međufazne potrošnje za nefinansijski sektor.

Tabela 3.5 Međufazna potrošnja za nefinansijski sektor (isključujući NOE), 2013. godina

Redni broj	Stavke koje ulaze u obračun međufazne potrošnje	000 KM
1.	Materijalni troškovi	7.818.353
2.	Troškovi usluga	2.547.659
3.	Nematerijalni troškovi	1.650.934
4.	Ukupno troškovi (1+2+3)	12.016.946
5.	Ukupna konceptualna podešavanja (plus)	11.575
6.	Međufazna potrošnja za preduzeća (4+5)	12.028.521
7.	Međufazna potrošnja za preduzeća na nivou BiH, dio raspoređen FBiH (plus)	9.571
8.	Međufazna potrošnja za preduzeća koja pripadaju finansijskom sektoru (minus)	46.145
9.	Međufazna potrošnja strukovnih udruženja koja pripadaju nefinansijskom sektoru (plus)	10.364
10.	Međufazna potrošnja za nefinansijski sektor	12.002.311

Podešavanja međufazne potrošnje po osnovu neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti za nefinansijski sektor iznose 17.373 hiljada KM, tako da ukupna međufazna potrošnja za nefinansijski sektor iznosi 12.019.684 hiljada KM (79,3% od ukupne međufazne potrošnje prije korekcije za FISIM). Učešće međufazne potrošnje u bruto vrijednosti proizvodnje nefinansijskog sektora iznosi 59,8%. Podešavanja za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti su detaljnije objašnjena u dijelu 7.

3.4.3 Finansijski sektor

3.4.3.1 Uvod

Finansijski sektor obuhvata finansijska preduzeća i sve finansijske institucije (komercijalne banke, dio Centralne banke raspoređen FBiH, mikrokreditne organizacije, investicione fondove, lizing kompanije, osiguravajuća društva). Obračun za Centralnu banku vrši Agencija za statistiku po troškovnom pristupu, a raspodjelu na entitete i Brčko Distrikt vrši prema kriteriju raspodjele prihoda od indirektnih poreza.

3.4.3.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Najveće učešće u bruto vrijednosti proizvodnje finansijskog sektora čine komercijalne banke i osiguranja (89,3%).

BVP komercijalnih banaka obuhvata FISIM i naknade za bankarske usluge. FISIM se obračunava kao razlika između prihoda od kamata i rashoda od kamata.

U tabeli 3.6 prikazan je pregled stavki koje se koriste za obračun BVP-a za komercijalne banke (bez Centralne banke).

Tabela 3.6 Obračun BVP-a za komercijalne banke (bez Centralne banke), 2013. godina

Redni broj	Stavke koje ulaze u obračun BVP-a	000 KM
1.	Prihodi od kamata	758.123
2.	Rashodi po osnovu kamata	243.087
3.	Naknade za bankarske usluge	252.664
4.	Bruto vrijednost proizvodnje komercijalnih banaka (1-2+3)	767.700

Podaci koji se koriste za obračun BVP-a osiguravajućih i reosiguravajućih društava su: stvarno zarađene bruto premije, izdaci za odštete i štete, dohodak od ulaganja tehničkih rezervi osiguranja i promjene ostalih tehničkih rezervisanja.

U tabeli 3.7 prikazan je pregled stavki koje se koriste za obračun BVP-a za osiguravajuća i reosiguravajuća društva.

Tabela 3.7 Obračun BVP-a osiguranja i reosiguranja, 2013. godina

Redni broj	Stavke koje ulaze u obračun BVP-a	000 KM
1.	Stvarno zarađene bruto premije	349.244
2.	Izdaci za odštete i štete	174.207
3.	Dohodak od ulaganja tehničkih rezervi osiguranja i reosiguranja	25.751
4.	Promjene tehničkih rezervi osiguranja i reosiguranja	38.998
5.	Bruto vrijednost proizvodnje osiguranja i reosiguranja (1-2+3-4)	161.790

U tabeli 3.8 prikazana je BVP i struktura BVP-a za finansijski sektor.

Tabela 3.8 BVP finansijskog sektora (isključujući NOE), 2013. godina

Redni broj	Institucionalne jedinice finansijskog sektora	000 KM	Struktura %
1.	Banke (uključujući dio za Centralnu banku)	788.203	75,9
2.	Osiguranje i reosiguranje	161.790	15,6
3.	Ostale institucionalne jedinice finansijskog sektora (mikrokreditne organizacije, lizing kompanije, investicioni fondovi, finansijska preduzeća)	88.062	8,5
4.	Bruto vrijednost proizvodnje finansijskog sektora (1+2+3)	1.038.055	100,0

Podešavanja BVP-a po osnovu neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti za finansijski sektor iznose 2.350 hiljada KM i vršena su samo za finansijska preduzeća koja knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za preduzeća, što je detaljnije objašnjeno u dijelu 7.

Ukupna BVP za finansijski sektor sa podešavanjima za NOE iznosi 1.040.405 hiljada KM (3,7% od ukupne BVP).

3.4.3.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja banaka obuhvata: troškove materijala, energije, sitnog inventara, tekuće održavanje, troškove zakupa, bankarske usluge, komunalne usluge, PTT usluge, troškove reklame, članarine strukovnim udruženjima, troškove službenih putovanja i sl.

Za obračun međufazne potrošnje osiguravajućih i reosiguravajućih društava koriste se iste stavke kao i kod banaka, uvećane za troškove pribave koji se odnose na troškove obrade i izdavanja polisa osiguranja.

Međufazna potrošnja ostalih finansijskih preduzeća koja knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za preduzeća obuhvata materijalne troškove, troškove usluga i nematerijalne troškove, što je detaljnije objašnjeno u dijelu 3.2.5. Za ovu grupu pravnih osoba su vršena konceptualna podešavanja za bruto premije neživotnog osiguranja, troškove službenih putovanja, troškove poreza i taksu i naknada za rad učenika i studenata, što je takođe detaljnije objašnjeno u dijelu 3.2.5.

U tabeli 3.9 prikazana je međufazna potrošnja i struktura međufazne potrošnje za finansijski sektor.

Tabela 3.9 Međufazna potrošnja finansijskog sektora (isključujući NOE), 2013. godina

Redni broj	Institucionalne jedinice finansijskog sektora	000 KM	Struktura %
1.	Banke (uključujući dio za Centralnu banku)	242.322	66,6
2.	Osiguranje i reosiguranje	73.450	20,2
3.	Ostale institucionalne jedinice finansijskog sektora (mikrokreditne organizacije, lizing kompanije, investicioni fondovi, finansijska preduzeća)	47.863	13,2
4.	Međufazna potrošnja finansijskog sektora (1+2+3)	363.635	100,0

Podešavanja međufazne potrošnje po osnovu neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti za finansijski sektor su negativna i iznose 136 hiljada KM. Podešavanja su vršena za finansijska preduzeća koja knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za preduzeća, što je detaljnije objašnjeno u dijelu 7.

Ukupna međufazna potrošnja za finansijski sektor sa podešavanjima za NOE iznosi 363.499 hiljada KM (2,4% od ukupne međufazne potrošnje prije korekcije za FISIM). Učešće međufazne potrošnje u bruto vrijednosti proizvodnje finansijskog sektora iznosi 34,9%.

3.4.4 Sektor države

3.4.4.1 Uvod

Sektor države čine vlada i njene jedinice, fondovi obaveznog socijalnog osiguranja i javna preduzeća i ustanove u vlasništvu države (škole, fakulteti, bolnice, domovi zdravlja, kulturne ustanove, direkcije cesta, radio-televizije).

Izvor podataka su godišnji finansijski izvještaji za direktne budžetske korisnike i fondove obaveznog socijalnog osiguranja, a za netržišna javna preduzeća statistički obrazac "StatAneks" s obzirom da ova preduzeća vode knjigovodstvo u skladu sa kontnim okvirom za preduzeća.

Prihodi direktnih budžetskih korisnika i fondova obaveznog socijalnog osiguranja su zasnovani na "cash" principu, a rashodi na obračunskom principu. Prihodi i rashodi javnih netržišnih preduzeća se zasnivaju na obračunskom principu.

Procjene neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti se ne vrše za sektor države.

3.4.4.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Obračun bruto vrijednosti proizvodnje institucionalnih jedinica sektora države se vrši po troškovnom pristupu, kao suma međufazne potrošnje, sredstava zaposlenih, potrošnje fiksnog kapitala i ostalih poreza na proizvodnju. Bruto vrijednost proizvodnje sektora države u FBiH se uvećava za dio bruto vrijednosti proizvodnje državnih organa na nivou BiH, za koje obračun i raspored na entitete i Brčko Distrikt vrši Agencija za statistiku BiH prema kriteriju raspodjele prihoda od indirektnih poreza.

U tabeli 3.10 prikazana je BVP i struktura BVP-a sektora države.

Tabela 3.10 BVP sektora države, 2013. godina

Redni broj	Institucionalne jedinice sektora države	000 KM	Struktura %
1.	Budžetski korisnici i fondovi obaveznog socijalnog osiguranja (uključujući dio državnih organa na nivou BiH)	2.895.874	71,2
2.	Ostale institucionalne jedinice sektora države	1.172.782	28,8
3.	Bruto vrijednost proizvodnje sektora države (1+2)	4.068.656	100,0

Ukupna bruto vrijednost proizvodnje sektora države iznosi 4.068.656 hiljada KM (13,7% od ukupne BVP).

3.4.4.3 Međufazna potrošnja

Međufaznu potrošnju direktnih budžetskih korisnika i fondova obaveznog socijalnog osiguranja čini knjigovodstvena stavka "Izdaci za materijal, sitni inventar i usluge" iz Računa prihoda i rashoda koja obuhvata:

- izdatke za energiju,
- izdatke za materijal i sitan inventar,
- izdatke za komunikacijske i komunalne usluge,
- izdatke za prevoz i gorivo,
- unajmljivanje imovine,
- izdatke za tekuće održavanje,
- izdatke za bankarske usluge, usluge platnog prometa i osiguranja,
- ugovorene i druge posebne usluge.

Međufazna potrošnja javnih netržišnih preduzeća obuhvata materijalne troškove, troškove usluga i nematerijalne troškove koji su detaljnije objašnjeni u dijelu 3.2.5. Za ovu vrstu poslovnih subjekata se vrše i konceptualna podešavanja za bruto premije neživotnog osiguranja, troškove službenih putovanja, troškove poreza i taksi i naknada za rad učenika i studenata, što je takođe objašnjeno detaljnije u dijelu 3.2.5.

U tabeli 3.11 prikazana je međufazna potrošnja i struktura međufazne potrošnje sektora države.

Tabela 3.11 Međufazna potrošnja sektora države, 2013. godina

Redni broj	Institucionalne jedinice sektora države	000 KM	Struktura %
1.	Budžetski korisnici i fondovi obaveznog socijalnog osiguranja (uključujući dio državnih organa na nivou BiH)	573.223	62,0
2.	Ostale institucionalne jedinice sektora države	350.910	38,0
3.	Međufazna potrošnja sektora države (1+2)	924.133	100,0

Ukupna međufazna potrošnja sektora države iznosi 924.133 hiljada KM (6,1% od ukupne međufazne potrošnje prije korekcije za FISIM). Učešće međufazne potrošnje u bruto vrijednosti proizvodnje sektora države iznosi 22,7%.

3.4.5. Sektor domaćinstava

3.4.5.1 Uvod

Sektor domaćinstava obuhvata neinkorporirana preduzeća-samostalne poduzetnike, individualnu poljoprivrednu proizvodnju, izgradnju stambenih jedinica za vlastiti račun i imputiranu rentu.

Agencija za statistiku BiH vrši obračun imputirane rente po "user cost" metodu i obračun dostavlja entitetskim zavodima za statistiku.

Izvor podataka za samostalne poduzetnike je statističko istraživanje "Godišnji obračun bruto vrijednosti proizvodnje i dodane vrijednosti fizičkih lica koja samostalno obavljaju djelatnost za općinu, sektor nepoljoprivrednih djelatnosti (DV-DZ)". Izveštajne jedinice za ovo istraživanje su ispostave Porezne uprave u općini, koje dostavljaju podatke za nivo općina po djelatnostima. Dostavljaju se podaci o broju vlasnika u osnovnom i dopunskom/dodatnom zanimanju, broju radnika, prosječnim mjesečnim plaćama radnika, prosječnom miješanom dohotku vlasnika i porezima i doprinosima.

Izvor podataka za individualni sektor poljoprivrede je statistički obrazac "Godišnji obračun bruto vrijednosti proizvodnje i dodane vrijednosti poljoprivrede privatnog sektora bez pravnih osoba – poljoprivredna gazdinstva za općinu (DV-POLJ)". Izveštajna jedinica za ovo istraživanje je općina.

Podaci o poljoprivrednoj proizvodnji za individualna poljoprivredna gazdinstva procjenjuju se od strane općinskih komisija koje su sastavljene od poljoprivrednih stručnjaka u općini. Svi podaci se popunjavaju za nivo općine kao cjeline, a ne na nivou pojedinačnog poljoprivrednog gazdinstva. Prikupljaju se detaljni podaci o količinama i vrijednostima proizvedenih poljoprivrednih proizvoda po vrstama, kao i podaci o troškovima u naturi i troškovima u novcu. Osnova za popunjavanje obrasca DV-POLJ su podaci o proizvedenim količinama poljoprivrednih proizvoda, koji se prikupljaju u propisanoj dinamici kroz obrasce statistike poljoprivrede i podaci o otkupnim cijenama statistike poljoprivrede. Procjenama je obuhvaćena ukupna poljoprivredna proizvodnja (dio za vlastite potrebe i dio za tržište).

Obračun za izgradnju stambenih jedinica za vlastiti račun, kao i procjene neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti za samostalne poduzetnike je detaljno objašnjen u dijelu 7.

U 2015. godini će se izvršiti procjena stvarne rente koju ostvaruju domaćinstva iznajmljivanjem stambenog i poslovnog prostora.

3.4.5.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Obračun bruto vrijednosti proizvodnje za samostalne poduzetnike se vrši po dohodovnom pristupu. Neto dodana vrijednost u baznim cijenama izračunava se kao zbir sredstava zaposlenih, mješovitog dohotka i ostalih poreza na proizvodnju. Bruto dodana vrijednost predstavlja sumu neto dodane vrijednosti i potrošnje fiksnog kapitala. Bruto vrijednost proizvodnje za poduzetnike dobije se kao zbir bruto dodane vrijednosti i međufazne potrošnje.

Bruto vrijednost proizvodnje individualnog sektora poljoprivrede obračunava se na bazi podataka o proizvedenim količinama i cijenama. Proizvodi su grupisani po vrstama i obuhvataju žito, povrtno bilje, industrijsko i stočno krmno bilje, voće, prirast stoke i proizvode stočarstva. Za ovu oblast se ne raspolaže podacima o zalihama.

U tabeli 3.12 prikazana je BVP i struktura BVP-a za sektor domaćinstava.

Tabela 3.12 BVP sektora domaćinstava (isključujući NOE), 2013. godina

Redni broj	Sektor domaćinstava	000 KM	Struktura %
1.	Individualna poljoprivredna proizvodnja	1.581.538	45,7
2.	Samostalni poduzetnici	911.915	26,3
3.	<i>Imputirana renta</i>	971.937	28,0
4.	Bruto vrijednost proizvodnje sektora domaćinstava (1+2+3)	3.465.390	100,0

Podešavanja BVP-a po osnovu neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti za sektor domaćinstva iznose 891.497 hiljada KM i odnose se na izgradnju stambenih jedinica za vlastiti račun i samostalne poduzetnike, što je detaljnije objašnjeno u dijelu 7.

Ukupna bruto vrijednost proizvodnje sektora domaćinstava sa podešavanjima za NOE iznosi 4.356.887 hiljada KM (14,7% od ukupne BVP).

3.4.5.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja za samostalne poduzetnike se obračunava primjenom koeficijenta na neto dodanu vrijednost. Koeficijenti za obračun međufazne potrošnje su različiti po djelatnostima, i izračunavaju se na bazi učešća međufazne potrošnje u neto dodanoj vrijednosti malih preduzeća (do 5 zaposlenih). Na isti način se vrši i procjena potrošnje fiksnog kapitala (na bazi učešća potrošnje fiksnog kapitala u neto dodanoj vrijednosti malih preduzeća).

Za obračun međufazne potrošnje individualnog sektora poljoprivrede koriste se podaci o troškovima u naturi i troškovima u novcu. Troškovi u naturi obuhvaćaju proizvode iz vlastite proizvodnje koji su utrošeni za sjeme, stočnu hranu i preradu poljoprivrednih proizvoda u domaćinstvima.

Troškovi u novcu obuhvaćaju troškove materijala i troškove usluga. Troškovi materijala se odnose na sjeme, gnojivo, sredstva za zaštitu bilja, goriva i maziva, rezervne dijelove, stočnu hranu i sl. Troškovi usluga obuhvaćaju izdatke za obavljene radove strojevima, izdatke za navodnjavanje, veterinarske usluge, potkov stoke i sl.

U tabeli 3.13 prikazana je međufazna potrošnja i struktura međufazne potrošnje za sektor domaćinstava.

Tabela 3.13 Međufazna potrošnja sektora domaćinstava (isključujući NOE), 2013. godina

Redni broj	Sektor domaćinstava	000 KM	Struktura %
1.	Individualna poljoprivredna proizvodnja	873.044	61,8
2.	Samostalni poduzetnici	394.403	27,9
3.	<i>Imputirana renta</i>	144.961	10,3
4.	Međufazna potrošnja sektora domaćinstava (1+2+3)	1.412.408	100,0

Podešavanja međufazne potrošnje po osnovu neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti za sektor domaćinstva iznose 418.447 hiljada KM i odnose se na izgradnju stambenih jedinica za vlastiti račun i samostalne poduzetnike, što je detaljnije objašnjeno u dijelu 7.

Ukupna međufazna potrošnja sektora domaćinstava iznosi 1.830.855 hiljada KM (12,1% od ukupne međufazne potrošnje prije korekcije za FISIM). Učešće međufazne potrošnje u bruto vrijednosti proizvodnje sektora domaćinstava iznosi 42%.

3.4.6 Nefitne institucije koje služe domaćinstvima

3.4.6.1 Uvod

Izvor podataka za nefitne institucije koje služe domaćinstvima su godišnji finansijski iskazi.

Ovo je veoma heterogena skupina poslovnih subjekata koji su registrirani kao udruge i druge nefitne organizacije i nefitni fondovi i zaklade.

Sektor nefitnih institucija obuhvata političke partije, humanitarne organizacije, sindikate i sl.

Za sektor nefitnih institucija se ne vrše procjene neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti. Tokom 2015. godine će se izvršiti procjene za vjerske organizacije i udruženja građana koja nisu uključena u dosadašnje procjene BDP-a za Federaciju BiH.

3.4.6.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje za institucionalne jedinice koje pripadaju sektoru nefitnih institucija se obračunava troškovnom metodom, i dobije se kao zbir međufazne potrošnje, sredstava zaposlenih, potrošnje fiksnog kapitala i ostalih poreza na proizvodnju.

Bruto vrijednost proizvodnje sektora nefitnih institucija u 2013. godini iznosi 67.121 hiljada KM (0,2% od ukupne BVP).

3.4.6.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja sektora nefitnih institucija koje služe domaćinstvima se sastoji od troškova materijala, energije, usluga i putnih troškova koji se preuzimaju iz Bilansa uspjeha (materijal i energija-AOP 137, usluge-AOP 138 i putni troškovi-AOP 142).

Ukupna međufazna potrošnja sektora nefitnih institucija u 2013. godini iznosi 19.447 hiljada KM (0,1% od ukupne međufazne potrošnje prije korekcije za FISIM). Učešće međufazne potrošnje u bruto vrijednosti proizvodnje sektora nefitnih institucija iznosi 29%.

3.5 Uloga metoda direktnih i indirektnih procjena

Procjena BDP-a prema proizvodnom pristupu se najvećim dijelom bazira na direktnoj metodi i korišćenju podataka iz redovnih godišnjih statističkih istraživanja i Godišnjih računovodstvenih iskaza, u zavisnosti od grupe poslovnih subjekata za koju se prikupljaju podaci. Ovi podaci su dostupni nakon tri do četiri mjeseca po završetku kalendarske godine.

Indirektnim metodom procjenjuju se BDP komponente za individualni sektor građevinarstva tj. za gradnju stambenih jedinica za vlastiti račun.

3.6 Uloga «benchmarka» i ekstrapolacije

Benchmark i metoda ekstrapolacije se koriste za procjenu imputirane rente tj. za usluge korišćenja stambenih zgrada nastanjenih njihovim vlasnicima. Imputirana renta se procjenjuje koristeći "user cost" metod prema kojoj je bruto vrijednost proizvodnje jednaka sumi procijenjene međufazne potrošnje, potrošnje fiksnog kapitala, ostalih poreza na proizvodnju i neto poslovnog viška. Prva procjena je urađena za 2004. godinu (benchmark godina), a zatim i za seriju 2000-2007 u tekućim i stalnim cijenama. Primijenjen je isti metod obračuna za vremensku seriju 2000-2013. Procjenu imputirane rente za entitete vrši Agencija za statistiku BiH i podatke dostavlja entitetskim statističkim institucijama.

3.7 Osnovni pristupi u cilju postizanja potpunog obuhvata

Obračun bruto domaćeg proizvoda ima za cilj da u potpunosti obuhvati aktivnosti koje poslovni subjekti registrovani na području određene teritorije i u određenom vremenskom periodu obavljaju. U skladu sa međunarodnim metodologijama SNA/ESA potrebno je obuhvatiti sve aktivnosti koje ulaze u granicu proizvodnje, uključujući i ilegalne aktivnosti. S obzirom da podaci prikupljeni putem statističkih ili administrativnih izvora podataka, ni u jednoj zemlji, ne prikazuju obavljene aktivnosti u potpunosti, zadatak statističkih institucija je da, kroz sve raspoložive izvore, procijene aktivnosti koje poslovni subjekti obavljaju a nisu prikazane kroz izvještaje ili evidencije.

Federalni zavod za statistiku je, zajedno sa druge dvije statističke institucije, u periodu 2004-2008. godina a u okviru „EUROSTAT-OECD projekta za poboljšanje iscrpnosti procjena BDP-a u zemljama Zapadnog Balkana“ počeo obračun neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti (NOE), te utvrdio okvir za procjene NOE koji se koristio do 2013. godine.

Podešavanja su urađena za tipove neobuhvatnosti N1-N7 osim za N5, koji su definisani Eurostat-ovim Tabular approach priručnikom. Prema priručniku, neobuhvatnost se procjenjuje i svrstava u sljedeće tipove neobuhvata:

- N1 – Proizvođači se namjerno ne registruju;
- N2 – Ilegalne aktivnosti;
- N3 – Proizvođači nemaju obavezu registrovanja;
- N4 – Registrovane pravne osobe nisu uključene u statistički obuhvat;
- N5 – Registrovana neinkorporirana preduzeća nisu uključena u statistički obuhvat;
- N6 – Podizvještavanje;
- N7 – Statistički nedostaci.

Procjene za NOE su urađene odvojeno za preduzeća i samostalne poduzetnike po tipovima neobuhvata i po područjima Klasifikacije djelatnosti. Sva podešavanja, osim ilegalnih aktivnosti (N2) su uključena u zvanične procjene BDP-a.

U cilju postizanja potpunog obuhvata procijenjena je vrijednost imputirane rente-indirektno mjerene usluge stanovanja u kućama i stanovima nastanjenim njihovim vlasnicima.

Najznačajnije podešavanje dodane vrijednosti se odnosi na imputiranu rentu (51,6% ukupnih podešavanja), dok je vrijednost podešavanja BDV samostalnih poduzetnika 29,5%, i preduzeća 18,9% od ukupnih podešavanja (Tabela 3.14).

Tabela 3.14 Podešavanja dodane vrijednosti za NOE i imputiranu rentu, 2013. godina

	Dodana vrijednost (000 KM)	Struktura (%)
Preduzeća	301.333	18,9
Samostalni poduzetnici	473.050	29,5
<i>Imputirana renta</i>	<i>826.976</i>	<i>51,6</i>
Ukupno NOE	1.601.359	100,0

Sljedeća tabela prikazuje različite tipove neobuhvatnosti N1-N7 i vrijednost imputirane rente, izražene u procentu učešća u BDP-u.

Tabela 3.15 Podešavanja dodane vrijednosti po tipovima neobuhvata i imputirana renta, 2013. godina

Tip neobuhvatnosti	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	Imputirana renta	Ukupno
Podešavanje kao % od BDP-a	0,1	0,0	0,7	0,2	0,0	3,4	0,3	4,9	9,5

Detaljnija objašnjenja vezana za obračun NOE prikazana su u dijelu 7.

U toku 2014. godine, uz metodološku pomoć eksperta MMF-a, započet je rad na reviziji neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti. Rad na ovim aktivnostima je nastavljen i u toku 2015. godine.

3.8 POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV (A)

3.8.1 Uvod

Djelatnost Poljoprivrede, šumarstva i ribolova u Federaciji BiH obuhvata proizvodnju individualnih poljoprivrednih proizvođača, preduzeća i samostalnih poduzetnika.

Bruto dodana vrijednost ove djelatnosti iznosi 866.481 hiljada KM i učestvuje sa 6,0 % u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 5,1% u BDP-u. Bruto dodana vrijednost individualnih poljoprivrednih proizvođača je najznačajnija i učestvuje sa 81,8% u BDV ove djelatnosti.

Tabela 3.16 A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	1.917.802	1.051.321	866.481	100,0	6,0	5,1
Preduzeća	336.062	178.177	157.885	18,2	1,1	0,9
Samostalni poduzetnici	202	100	102	0,0	0,0	0,0
Individualni poljoprivredni proizvođači	1.581.538	873.044	708.494	81,8	4,9	4,2

Podešavanja bruto dodane vrijednosti djelatnosti Poljoprivrede, šumarstva i ribolova za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 8.019 hiljada KM ili 0,9% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.17 A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov, 2013. godina
Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	1.908.521	9.281	1.917.802
Preduzeća	326.781	9.281	336.062
Samostalni poduzetnici	202		202
Individualni poljoprivredni proizvođači	1.581.538		1.581.538
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	1.050.059	1.262	1.051.321
Preduzeća	176.915	1.262	178.177
Samostalni poduzetnici	100		100
Individualni poljoprivredni proizvođači	873.044		873.044
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	858.462	8.019	866.481
Preduzeća	149.866	8.019	157.885
Samostalni poduzetnici	102		102
Individualni poljoprivredni proizvođači	708.494		708.494

3.8.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje Poljoprivrede, šumarstva i ribolova iznosi 1.917.802 hiljada KM, što čini 6,5% BVP svih djelatnosti. Najveći dio BVP se odnosi na individualne poljoprivredne proizvođače (82,5%). Subvencije na proizvode u ovoj djelatnosti iznose 69.884 hiljada KM, od čega se 83,4 % odnosi na individualne poljoprivredne proizvođače.

Podešavanja bruto vrijednosti proizvodnje za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti u ovoj djelatnosti iznose 0,5% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanja BVP su urađena za podizvještavanje (N6) i nedostavljene izvještaje u tekućoj godini (N4) i odnose se na preduzeća.

3.8.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja djelatnosti Poljoprivrede, šumarstva i ribolova iznosi 1.051.321 hiljada KM i učestvuje sa 54,8% u bruto vrijednosti proizvodnje ove djelatnosti. Vrijednost međufazne potrošnje je podešena za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti. Međufazna potrošnja je umanjena za vrijednost obračunatu na ime korištenja službenih automobila i telefona u privatne svrhe (negativna podešavanja-N7), dok se pozitivna podešavanja MP odnose na procjene urađene za preduzeća koja nisu dostavila izvještaje (N4). Ukupna vrijednost podešavanja međufazne potrošnje za NOE je pozitivna i iznosi 1.262 hiljada KM ili 0,1% u odnosu na podatke prema izvještajima.

3.9 VAĐENJE RUDA I KAMENA (B)

3.9.1. Uvod

Bruto dodanu vrijednost djelatnosti Vađenje ruda i kamena najvećim dijelom ostvaruju velika preduzeća u državnom vlasništvu, dok je učešće samostalnih poduzetnika zanemarivo.

Bruto dodana vrijednost ovog područja djelatnosti iznosi 375.370 hiljada KM i učestvuje sa 2,6 % u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 2,2% u BDP-u. Oblast Vađenje uglja i lignita ima najveće učešće u BDV ove djelatnosti (83,3%).

Tabela 3.18 B Vađenje ruda i kamena, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	612.358	236.988	375.370	100,0	2,6	2,2
Preduzeća	612.302	236.960	375.342	100,0	2,6	2,2
Samostalni poduzetnici	56	28	28	0,0	0,0	0,0

Podešavanja bruto dodane vrijednosti djelatnosti Vađenje ruda i kamena za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 2.945 hiljada KM ili 0,8% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.19 B Vađenje ruda i kamena, 2013. godina

Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	609.581	2.777	612.358
Preduzeća	609.525	2.777	612.302
Samostalni poduzetnici	56		56
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	237.156	-168	236.988
Preduzeća	237.128	-168	236.960
Samostalni poduzetnici	28		28
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	372.425	2.945	375.370
Preduzeća	372.397	2.945	375.342
Samostalni poduzetnici	28		28

3.9.2. Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje područja djelatnosti B, u 2013. godini iznosi 612.358 hiljada KM, što čini 2,1% ukupne BVP svih djelatnosti.

Podešavanja BVP za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 2.777 hiljada KM ili 0,5% u odnosu na podatke prema izvještajima, i odnose se na preduzeća. S obzirom da su u ovom

području KD najznačajnije izvještajne jedinice u državnom vlasništvu, i da su njihovi finansijski izvještaji predmet revizije svake godine, urađena podešavanja BVP su neznatna. Podešavanja se odnose na podizvještavanje (N6).

3.9.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja djelatnosti B iznosi 236.988 hiljada KM i učestvuje sa 38,7% u BVP ove djelatnosti.

Podešavanja međufazne potrošnje za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti imaju negativnu vrijednost od 168 hiljada KM, i odnose se na korištenje službenih automobila i telefona u privatne svrhe (N7).

3.10 PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA (C)

3.10.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost Prerađivačke industrije iznosi 2.051.100 hiljada KM i učestvuje sa 14,2% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 12,1 % u BDP-u.

U ukupno ostvarenoj BDV Prerađivačke industrije preduzeća učestvuju sa 96,6%, a samostalni poduzetnici sa 3,4%. Subvencije na proizvode u ovoj djelatnosti nisu značajne i uglavnom se odnose na oblast Proizvodnja prehrambenih proizvoda.

Najveći udio u BDV ovog područja čine oblasti: Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim mašina i opreme 14,4%, Proizvodnja prehrambenih proizvoda 13,7%, Proizvodnja baznih metala 8,4%, Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda 7,1%, te Proizvodnja pića 5,8%.

Tabela 3.20 C Prerađivačka industrija, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	7.792.718	5.741.618	2.051.100	100,0	14,2	12,1
Preduzeća	7.652.888	5.672.328	1.980.560	96,6	13,7	11,7
Samostalni poduzetnici	139.830	69.290	70.540	3,4	0,5	0,4

Podešavanja bruto dodane vrijednosti Prerađivačke industrije za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 59.587 hiljada KM ili 3,0% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.21 C Prerađivačka industrija, 2013. godina

Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	7.723.570	69.148	7.792.718
Preduzeća	7.591.545	61.343	7.652.888
Samostalni poduzetnici	132.025	7.805	139.830
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	5.732.057	9.561	5.741.618
Preduzeća	5.666.634	5.694	5.672.328
Samostalni poduzetnici	65.423	3.867	69.290
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	1.991.513	59.587	2.051.100
Preduzeća	1.924.911	55.649	1.980.560
Samostalni poduzetnici	66.602	3.938	70.540

3.10.2. Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje Prerađivačke industrije iznosi 7.792.718 hiljada KM, što čini 26,3% ukupne BVP svih djelatnosti.

Podešavanja BVP za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti nisu značajna i iznose 69.148 hiljada KM ili 0,9% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanja su urađena za preduzeća (N4 i N6) i samostalne poduzetnike (N1, N3 i N6).

3.10.3. Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja ove djelatnosti iznosi 5.741.618 hiljada KM i njeno učešće u BVP je 73,7%.

Podešavanja međufazne potrošnje za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 9.561 hiljada KM, što čini 0,2% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanja međufazne potrošnje preduzeća su urađena za tipove neobuhvata N4 i N7, dok je međufazna potrošnja samostalnih poduzetnika podešena za tipove neobuhvata N1, N3 i N6.

3.11 PROIZVODNJA I SNABDIJEVANE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA (D)

3.11.1 Uvod

Ovo područje djelatnosti, najvećim dijelom, čine javna preduzeća u vlasništvu države (na nivou FBiH i na nivou BiH). Obračun za državna preduzeća na nivou BiH vrši Agencija za statistiku BiH, a raspored na entitete se vrši prema kriteriju raspodjele prihoda od indirektnih poreza.

Bruto dodana vrijednost ove djelatnosti iznosi 705.196 hiljada KM i učestvuje sa 4,9% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 4,2% u BDP-u.

Tabela 3.22 D Proizvodnja i snabdjevanje el. energijom, plinom, parom i klimatizacija, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	1.498.818	793.622	705.196	100,0	4,9	4,2
Preduzeća	1.498.818	793.622	705.196	100,0	4,9	4,2

Podešavanja bruto dodane vrijednosti područja djelatnosti D za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 3.016 hiljada KM ili 0,4% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.23 D Proizvodnja i snabd. el. energijom, plinom, parom i klimatizacija, 2013. godina
Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	1.495.931	2.887	1.498.818
Preduzeća	1.495.931	2.887	1.498.818
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	793.751	-129	793.622
Preduzeća	793.751	-129	793.622
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	702.180	3.016	705.196
Preduzeća	702.180	3.016	705.196

3.11.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje ove djelatnosti iznosi 1.498.818 hiljada KM, što čini 5,1% ukupne BVP svih djelatnosti.

Podešavanja BVP za NOE nisu značajna i iznose 2.887 hiljada KM, što predstavlja 0,2% od podataka prema izvještajima. Podešavanja su urađena za neobuhvatnost (N6).

3.11.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja ove djelatnosti iznosi 793.622 hiljada KM, i njeno učešće u BVP je 52,9%.

Podešavanja međufazne potrošnje za NOE imaju negativnu vrijednost od 129 hiljada KM i odnose se na korištenje službenih automobila i telefona u privatne svrhe (N7).

3.12 SNABDIJEVANJE VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, UPRAVLJANJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA (E)

3.12.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost ove djelatnosti iznosi 198.325 hiljada KM i učestvuje sa 1,4% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 1,2% u BDP-u.

U ukupno ostvarenoj BDV ove djelatnosti preduzeća učestvuju sa 99,7%, dok samostalni poduzetnici učestvuju sa 0,3%. Najveće učešće u BDV ovog područja djelatnosti ima oblast Sakupljanja, pročišćavanja i snabdijevanja vodom (53,8%).

Tabela 3.24 E Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	445.163	246.838	198.325	100,0	1,4	1,2
Preduzeća	444.141	246.332	197.809	99,7	1,4	1,2
Samostalni poduzetnici	1.022	506	516	0,3	0,0	0,0

Podešavanja bruto dodane vrijednosti područja djelatnosti E za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 5.179 hiljada KM ili 2,7% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.25 E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnost sanacije okoliša, 2013. godina

Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	440.151	5.012	445.163
Preduzeća	439.129	5.012	444.141
Samostalni poduzetnici	1.022	0	1.022
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	247.005	-167	246.838
Preduzeća	246.499	-167	246.332
Samostalni poduzetnici	506	0	506
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	193.146	5.179	198.325
Preduzeća	192.630	5.179	197.809
Samostalni poduzetnici	516	0	516

3.12.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje ove djelatnosti iznosi 445.163 hiljada KM, što čini 1,5% ukupne BVP svih djelatnosti.

Podešavanja BVP za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 5.012 hiljada KM, što je 1,1% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanja su urađena za preduzeća koja nisu dostavila izvještaje (N4) i podizvještavanje (N6), i odnose se na preduzeća.

3.12.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja iznosi 246.838 hiljada KM i njeno učešće u BVP ove djelatnosti je 55,4%.

Podešavanja međufazne potrošnje za NOE imaju negativnu vrijednost od 167 hiljada KM, a odnose se na tipove neobuhvata N4 i N7.

3.13 GRAĐEVINARSTVO (F)

3.13.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost djelatnosti Građevinarstva iznosi 610.007 hiljada KM i učestvuje sa 4,2% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 3,6% u BDP-u.

Najveće učešće u BDV ove djelatnosti imaju preduzeća (81,4%), zatim gradnja stambenih jedinica za vlastiti račun (12,4%), dok je učešće samostalnih poduzetnika 6,2%.

U ovom području djelatnosti oblast Gradnje građevina visokogradnje učestvuje sa 39,2%, oblast Gradnje građevina niskogradnje sa 26,7%, a oblast Specijaliziranih građevinskih djelatnosti učestvuje sa 34,1%.

Tabela 3.26 F Građevinarstvo, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP
			ukupno	struktura		
	000 KM				%	
UKUPNO	2.019.187	1.409.180	610.007	100,0	4,2	3,6
Preduzeća	1.723.575	1.227.077	496.498	81,4	3,4	2,9
Samostalni poduzetnici	79.870	41.871	37.999	6,2	0,3	0,2
Gradnja stambenih jedinica za vlastiti račun	215.742	140.232	75.510	12,4	0,5	0,5

Podešavanja bruto dodane vrijednosti djelatnosti Građevinarstva za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 125.693 hiljada KM ili 26 % u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.27 F Građevinarstvo, 2013. godina

Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	1.732.043	287.144	2.019.187
Preduzeća	1.686.718	36.857	1.723.575
Samostalni poduzetnici	45.325	34.545	79.870
Gradnja stambenih jedinica za vlastiti račun		215.742	215.742
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	1.247.729	161.451	1.409.180
Preduzeća	1.223.968	3.109	1.227.077
Samostalni poduzetnici	23.761	18.110	41.871
Gradnja stambenih jedinica za vlastiti račun		140.232	140.232
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	484.314	125.693	610.007
Preduzeća	462.750	33.748	496.498
Samostalni poduzetnici	21.564	16.435	37.999
Gradnja stambenih jedinica za vlastiti račun		75.510	75.510

3.13.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje ove djelatnosti iznosi 2.019.187 hiljada KM, što čini 6,8% ukupne BVP svih djelatnosti.

Podešavanja BVP za NOE iznose 287.144 hiljada KM, što je 16,6% u odnosu na podatke prema izvještajima. Najveća podešavanja BVP su urađena za gradnju stambenih jedinica za vlastiti račun (N3), a detaljnija objašnjenja o načinu obračuna data su u dijelu 7.4.3. Također, podešavanja su urađena za preduzeća i samostalne poduzetnike na ime podizvještavanja (N6) i za preduzeća koja nisu dostavila izvještaje (N4).

3.13.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja djelatnosti Građevinarstva iznosi 1.409.180 hiljada KM, što čini 69,8% bruto vrijednosti proizvodnje ove djelatnosti.

Ukupna podešavanja međufazne potrošnje za NOE iznose 161.451 hiljada KM, što je 12,9% u odnosu na podatke prema izvještajima. Najznačajnija podešavanja se odnose na gradnju stambenih jedinica za vlastiti račun (N3) i podešavanje međufazne potrošnje na ime podizvještavanja (N6) kod samostalnih poduzetnika. Podešavanja međufazne potrošnje preduzeća su pozitivna i negativna. Pozitivna podešavanja su vršena na ime tipa neobuhvata N4, a negativna za vrijednost korištenje službenih automobila i telefona u privatne svrhe (N7).

3.14 TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIM VOZILA I MOTOCIKALA (G)

3.14.1 Uvod

Djelatnost Trgovine ima najveće učešće u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti svih djelatnosti i BDP-u. BDV ove djelatnosti iznosi 2.323.467 hiljada KM i učestvuje sa 16% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 13,7% u BDP-u.

U BDV ove djelatnosti učešće preduzeća je najznačajnije i iznosi 88,1%, dok samostalni poduzetnici učestvuju sa 11,9%. Posmatrano po oblastima KD, oblast Trgovine na malo ima najveće učešće (46,6%) u bruto dodanoj vrijednosti ove djelatnosti.

Tabela 3.28 G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	4.014.716	1.691.249	2.323.467	100,0	16,0	13,7
Preduzeća	3.676.729	1.630.493	2.046.236	88,1	14,1	12,1
Samostalni poduzetnici	337.987	60.756	277.231	11,9	1,9	1,6

Podešavanja bruto dodane vrijednosti djelatnosti Trgovine za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 218.140 hiljada KM ili 10,4 % u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.29 G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, 2013. godina
Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	3.766.518	248.198	4.014.716
Preduzeća	3.588.843	87.886	3.676.729
Samostalni poduzetnici	177.675	160.312	337.987
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	1.661.191	30.058	1.691.249
Preduzeća	1.627.876	2.617	1.630.493
Samostalni poduzetnici	33.315	27.441	60.756
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	2.105.327	218.140	2.323.467
Preduzeća	1.960.967	85.269	2.046.236
Samostalni poduzetnici	144.360	132.871	277.231

3.14.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje djelatnosti Trgovine iznosi 4.014.716 hiljada KM i čini 13,5% ukupne BVP svih djelatnosti. Učešće BVP preduzeća u ukupnoj BVP ove djelatnosti je 91,6%, dok je učešće samostalnih poduzetnika 8,4 %.

Podešavanja bruto vrijednosti proizvodnje za NOE iznose 248.198 hiljada KM i čine 6,6% BVP podataka prema izvještajima. Najznačajnija podešavanja su urađena za podizvještavanje (N6) kod samostalnih poduzetnika, kao i za tipove neobuhvata N1 i N3. Podešavanja BVP preduzeća urađena su za preduzeća koja nisu dostavila izvještaj u tekućoj godini (N4) i podizvještavanje (N6).

3.14.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja djelatnost Trgovine iznosi 1.691.249 hiljada KM i učestvuje sa 42,1 % u BVP ove djelatnosti.

Podešavanja međufazne potrošnje za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti odnose se na preduzeća i samostalne poduzetnike. Podešavanja međufazne potrošnje samostalnih poduzetnika su vršena za tipove neobuhvata N1, N3 i N6. Podešavanje međufazne potrošnje preduzeća je vršeno za dio koji se odnosi na korištenje službenih automobila i telefona u privatne svrhe (negativna podešavanja-N7) i za preduzeća koja nisu dostavila izvještaje (N4). Ukupno podešavanje međufazne potrošnje je pozitivno i iznosi 30.058 hiljada KM ili 1,8% u odnosu na podatke prema izvještajima.

3.15 PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE (H)

3.15.1 Uvod

BDV ove djelatnosti čine preduzeća i samostalni poduzetnici. Najveće učešće u BDV preduzeća ima nekoliko velikih preduzeća koja su, uglavnom, u vlasništvu države.

Bruto dodana vrijednost djelatnosti Prijevoz i skladištenje iznosi 599.159 hiljada KM i učestvuje sa 4,1% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 3,5% u BDP-u. BVP preduzeća je značajnija, i njeno učešće u BDV iznosi 92,8%. Udio samostalnih poduzetnika je 7,2% i odnosi se na pružanje taksi usluga. Oblas Kopneni prijevoz je najznačajnija i čini 71,3% BDV ove djelatnosti.

Tabela 3.30 H Prijevoz i skladištenje, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	1.315.234	716.075	599.159	100,0	4,1	3,5
Preduzeća	1.236.240	680.168	556.072	92,8	3,8	3,3
Samostalni poduzetnici	78.994	35.907	43.087	7,2	0,3	0,2

Podešavanja bruto dodane vrijednosti djelatnosti Prijevoz i skladištenje za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 32.107 hiljada KM ili 5,7 % u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.31 H Prijevoz i skladištenje, 2013. godina

Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	1.270.251	44.983	1.315.234
Preduzeća	1.212.477	23.763	1.236.240
Samostalni poduzetnici	57.774	21.220	78.994
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	703.199	12.876	716.075
Preduzeća	676.938	3.230	680.168
Samostalni poduzetnici	26.261	9.646	35.907
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	567.052	32.107	599.159
Preduzeća	535.539	20.533	556.072
Samostalni poduzetnici	31.513	11.574	43.087

3.15.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje ove djelatnosti iznosi 1.315.234 hiljada KM i čini 4,4% ukupne BVP svih djelatnosti. Subvencije na proizvode iznose 28.907 hiljada KM, što predstavlja 2,2 % od BVP ove djelatnosti.

Imajući u vidu činjenicu da najznačajnije učešće u BVP ove djelatnosti imaju velika preduzeća, uglavnom u državnom vlasništvu, čiji su finansijski izvještaji javni i kontrolisani od strane revizorskih kuća, podešavanja BVP za neobuhvatnost nisu značajna.

Podešavanja BVP iznose 44.983 hiljade KM ili 3,5% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanja BVP preduzeća urađena su za podizvještavanje (N6) i za preduzeća koja nisu dostavila izvještaj u tekućoj godini (N4), a dio podešavanja se odnosi na procjenu vrijednosti napojnica (N7). Podešavanje BVP samostalnih poduzetnika odnosi se na procjenu BVP taksi vozača koji se nisu registrovali (N1).

3.15.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja djelatnosti Prijevoz i skladištenje iznosi 716.075 hiljada KM i učestvuje sa 54,4% u BVP ove djelatnosti.

Podešavanja međufazne potrošnje za NOE su urađena za preduzeća i samostalne poduzetnike. Međufazna potrošnja preduzeća je umanjena za procijenjenu vrijednost korištenja službenih automobila i telefona u privatne svrhe (negativna podešavanja), dok se pozitivna podešavanja odnose na preduzeća koja nisu dostavila izvještaje(N4). Za samostalne poduzetnike su urađena pozitivna podešavanja međufazne potrošnje za taksi vozače koji nemaju odobrenje za rad (N1). Ukupno podešavanje međufazne potrošnje je pozitivno i iznosi 12.876 hiljada KM ili 1,8% u odnosu na podatke prema izvještajima.

3.16 DJELATNOST PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE (I) (Hotelijerstvo i ugostiteljstvo)

3.16.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost ovog područja djelatnosti iznosi 388.401 hiljada KM i učestvuje sa 2,7% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 2,3% u BDP-u.

U BDV ove djelatnosti samostalni poduzetnici su značajniji i učestvuju sa 72%, dok je učešće preduzeća 27,6%. Učešće netržišnih proizvođača je 0,4%, i odnosi se na studentske i đačke domove. Oblast Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića čini 81,4% bruto dodane vrijednosti ove djelatnosti.

Tabela 3.32 I Hotelijerstvo i ugostiteljstvo, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	794.361	405.960	388.401	100,0	2,7	2,3
Preduzeća	207.553	100.351	107.202	27,6	0,7	0,6
Samostalni poduzetnici	583.759	304.039	279.720	72,0	1,9	1,7
Netržišni proizvođači	3.049	1.570	1.479	0,4	0,0	0,0

Podešavanja bruto dodane vrijednosti ovog područja djelatnosti za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 172.958 hiljada KM ili 80,3 % u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.33 I Hotelijerstvo i ugostiteljstvo, 2013. godina

Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	454.293	340.068	794.361
Preduzeća	191.373	16.180	207.553
Samostalni poduzetnici	259.871	323.888	583.759
Netržišni proizvođači	3.049		3.049
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	238.850	167.110	405.960
Preduzeća	100.217	134	100.351
Samostalni poduzetnici	137.063	166.976	304.039
Netržišni proizvođači	1.570		1.570
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	215.443	172.958	388.401
Preduzeća	91.156	16.046	107.202
Samostalni poduzetnici	122.808	156.912	279.720
Netržišni proizvođači	1.479		1.479

3.16.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje djelatnosti Hotelijerstva i ugostiteljstva iznosi 794.361 hiljada KM i čini 2,7% ukupne bruto vrijednosti proizvodnje svih djelatnosti.

Podešavanja BVP ove djelatnosti za NOE iznose 340.068 hiljada KM ili 74,9% u odnosu na podatke prema izvještajima. Najznačajnija podešavanja urađena su za poduzetnike u oblasti Pripreme i usluživanja hrane i pića i to na ime podizvještavanja (N6) i na ime procjene vrijednosti napojnica (N7). Podešavanje BVP preduzeća urađeno je za neobuhvat (N4), podizvještavanje (N6) i napojnice (N7). Podešavanja BVP netržišnih proizvođača nisu vršena.

3.16.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja djelatnosti Hotelijerstvo i ugostiteljstvo iznosi 405.960 hiljada KM i učestvuje sa 51,1% u BVP ove djelatnosti.

Najznačajnija podešavanja međufazne potrošnje urađena su za poduzetnike u oblasti Pripreme i usluživanja hrane i pića i to za podizvještavanje (N6). Međufazna potrošnja preduzeća je umanjena za procijenjenu vrijednost korištenja službenih automobila i telefona u privatne svrhe (negativna podešavanja, N7), a pozitivna podešavanja su vršena za nedostavljene izvještaje u 2013. godini (N4). Ukupna podešavanja međufazne potrošnje za ovu djelatnost su značajna, i iznose 167.110 hiljada KM ili 70% u odnosu na podatke prema izvještajima.

3.17 INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE (J)

3.17.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost djelatnosti Informacije i komunikacije iznosi 799.106 hiljada KM i učestvuje sa 5,5% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 4,7% u BDP-u. Kao i kod prethodne djelatnosti, preduzeća imaju većinsko učešće (93,5%) u BDV ove djelatnosti. Netržišni proizvođači učestvuju sa 6% u BDV ovog područja djelatnosti, i to u oblasti Emitiranja programa i odnose se na radio-televizijske stanice. BDV samostalnih poduzetnika nije značajna i čini 0,5% BDV ove djelatnosti.

Najznačajnije učešće u bruto dodanoj vrijednosti ove djelatnosti ima oblast Telekomunikacija sa 71,9%.

Tabela 3.34 J Informacije i komunikacije, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	1.305.573	506.467	799.106	100,0	5,5	4,7
Preduzeća	1.219.855	472.833	747.022	93,5	5,2	4,4
Samostalni poduzetnici	7.599	3.516	4.083	0,5	0,0	0,0
Netržišni proizvođači	78.119	30.118	48.001	6,0	0,3	0,3

Podešavanja bruto dodane vrijednosti djelatnosti Informacije i komunikacije za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 16.609 hiljada KM ili 2,1% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.35 J Informacije i komunikacije, 2013. godina
Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	1.287.986	17.587	1.305.573
Preduzeća	1.202.268	17.587	1.219.855
Samostalni poduzetnici	7.599		7.599
Netržišni proizvođači	78.119		78.119
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	505.489	978	506.467
Preduzeća	471.855	978	472.833
Samostalni poduzetnici	3.516		3.516
Netržišni proizvođači	30.118		30.118
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	782.497	16.609	799.106
Preduzeća	730.413	16.609	747.022
Samostalni poduzetnici	4.083		4.083
Netržišni proizvođači	48.001		48.001

3.17.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje djelatnosti Informacije i komunikacije iznosi 1.305.573 hiljada KM i učestvuje sa 4,4% u ukupnoj BVP svih djelatnosti. Najznačajniji dio BVP ove djelatnosti ostvaruju preduzeća (93,4%) i to u oblasti Telekomunikacija koja ima učešće od oko 69% u BVP ove djelatnosti.

Podešavanja bruto vrijednosti proizvodnje za NOE nisu značajna i iznose 17.587 hiljada KM ili 1,4% od BVP podataka prema izvještajima. Podešavanja su urađena za preduzeća na ime podizvještavanja (N6) i nedostavljenih izvještaja u tekućoj godini (N4). Podešavanja BVP samostalnih poduzetnika i netržišnih proizvođača nisu vršena.

3.17.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja ove djelatnosti iznosi 506.467 hiljada KM i učestvuje sa 38,8% u BVP. Kao i za BVP, podešavanja međufazne potrošnje za NOE nisu značajna i vršena su samo za preduzeća. Negativna podešavanja međufazne potrošnje su vršena za korištenje službenih automobila i telefona u privatne svrhe (N7), dok su pozitivna podešavanja urađena za preduzeća koja nisu dostavila izvještaj u tekućoj godini (N4). Ukupno podešavanje međufazne potrošnje je pozitivno i iznosi 978 hiljada KM ili 0,2% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanjima nisu obuhvaćeni samostalni poduzetnici i netržišni proizvođači.

3.18 FINANSIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA (K)

3.18.1 Uvod

Područje Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja obuhvata banke (uključujući dio Centralne banke raspoređen FBiH), mikrokreditne organizacije, lizing kompanije, investicione fondove, društva za osiguranje i reosiguranje, neprofitne fondove i finansijska preduzeća.

Bruto dodana vrijednost ove djelatnosti iznosi 723.076 hiljada KM i učestvuje sa 5% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 4,3% u BDP-u. Najveće učešće u BDV ove djelatnosti imaju komercijalne banke i učestvuju sa 73,7%, dok društva za osiguranje i reosiguranje učestvuju sa 12,2%.

Oblast Finansijskih uslužnih djelatnosti, osim osiguranja i penzijskih fondova ima najznačajnije učešće u bruto dodanoj vrijednosti ove djelatnosti (85,5%).

Tabela 3.36 K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
	000 KM				%	
UKUPNO K	1.105.645	382.569	723.076	100,0	5,0	4,3
Banke (uključujući dio za Centralnu banku)	788.203	242.322	545.881	75,5	3,8	3,3
Osiguranje i reosiguranje	161.790	73.450	88.340	12,2	0,6	0,5
Ostale institucionalne jedinice (mikrokreditne organizacije, lizing kompanije, investicioni fondovi, finansijska preduzeća i neprofitni fondovi)	155.652	66.797	88.855	12,3	0,6	0,5

Podešavanja bruto dodane vrijednosti djelatnosti Informacije i komunikacije za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 2.486 hiljada KM ili 0,3% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.37 K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja 2013. godina
Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	1.103.295	2.350	1.105.645
Banke (uključujući dio za Centralnu banku)	788.203		788.203
Osiguranje i reosiguranje	161.790		161.790
Ostale institucionalne jedinice	153.302	2.350	155.652
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	382.705	-136	382.569
Banke (uključujući dio za Centralnu banku)	242.322		242.322
Osiguranje i reosiguranje	73.450		73.450
Ostale institucionalne jedinice	66.933	-136	66.797
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	720.590	2.486	723.076
Banke (uključujući dio za Centralnu banku)	545.881		545.881
Osiguranje i reosiguranje	88.340		88.340
Ostale institucionalne jedinice	86.369	2.486	88.855

3.18.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje ove djelatnosti iznosi 1.105.645 hiljada KM i učestvuje sa 3,7% u ukupnoj BVP svih djelatnosti.

Najveće učešće u BVP ove djelatnosti ima oblast Finansijske uslužne djelatnosti sa učešćem od 81,1%. BVP komercijalnih banaka čini 86,1% ove oblasti. BVP komercijalnih banaka se sastoji od FISIM-a i naknada za bankarske usluge. FISIM predstavlja razliku između prihoda po osnovu kamata i rashoda po osnovu kamata, koji se preuzimaju iz finansijskih izvještaja. Obračun FISIM-a korišćenjem referentnih kamatnih stopa još uvijek nije moguć jer BiH nema svoju referentnu kamatnu stopu. Banke kamatne stope vežu za EURIBOR-evropsku referentnu kamatnu stopu. Obračun BVP za CB BIH vrši Agencija za statistiku po troškovnom pristupu, a raspodjelu na entitete i Brčko Distrikt vrši prema kriteriju raspodjele prihoda od indirektnih poreza.

Oblast Osiguranja, reosiguranja i penzijskih fondova, osim obaveznog socijalnog osiguranja čine društva za osiguranje i reosiguranje čija BVP učestvuje sa 14,6% u BVP ove djelatnosti. Obračun BVP osiguranja i reosiguranja se vrši na osnovu podataka o bruto premijama, izdataka za odštete i štete, dohotka od ulaganja tehničkih rezervi i promjene tehničkih rezervi.

Oblast Pomoćne djelatnosti kod finansijskih usluga i djelatnosti osiguranja čine finansijska preduzeća kao što su investicioni fondovi, berze, mjenjačnice i sl. Učešće BVP ove oblasti u ukupnoj BVP djelatnosti K iznosi 4,3%.

Podešavanja bruto vrijednosti proizvodnje za NOE iznose 2.350 hiljada KM ili 0,2% u odnosu na podatak o BVP prema izvještajima. Podešavanja su urađena samo za finansijska preduzeća koja knjigovodstvo vode po kontnom okviru za preduzeća a pripadaju finansijskom sektoru, na ime podizvještavanja (N6).

3.18.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja za područje djelatnosti Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja iznosi 382.569 hiljada KM i učestvuje sa 34,6% u BVP ove djelatnosti.

Podešavanja međufazne potrošnje za NOE imaju negativnu vrijednost u iznosu od 136 hiljada KM (tip neobuhvata N7) i urađena su za finansijska preduzeća.

3.19 POSLOVANJE NEKRETNINAMA (L)

3.19.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost djelatnosti Poslovanja nekretninama iznosi 916.590 hiljada KM i učestvuje sa 6,3% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 5,4% u BDP-u. Najznačajniji dio BDV ovog područja je ostvaren po osnovu procijenjene vrijednosti imputirane rente koja je uključena u sektor domaćinstava i predstavlja vrijednost usluga korištenja stambenih zgrada nastanjenih njihovim vlasnicima. Učešće imputirane rente u BDV ove djelatnosti iznosi 90,2%. Obračun imputirane rente vrši Agencija za statistiku i podatke dostavlja entitetskim zavodima za statistiku.

Pored imputirane rente, bruto dodanu vrijednosti ove djelatnosti čine i preduzeća sa 9,7% , dok je učešće poduzetnika zanemarivo.

Tabela 3.38 L Poslovanje nekretninama, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	1.115.761	199.171	916.590	100,0	6,3	5,4
Preduzeća	142.419	53.560	88.859	9,7	0,6	0,5
Samostalni poduzetnici	1.405	650	755	0,1	0,0	0,0
<i>Imputirana renta</i>	<i>971.937</i>	<i>144.961</i>	<i>826.976</i>	<i>90,2</i>	<i>5,7</i>	<i>4,9</i>

Podešavanja bruto dodane vrijednosti ove djelatnosti za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 9.809 hiljada KM ili 1,1% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.39 L Poslovanje nekretninama, 2013. godina

Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	1.105.336	10.425	1.115.761
Preduzeća	131.994	10.425	142.419
Samostalni poduzetnici	1.405		1.405
<i>Imputirana renta</i>	971.937		971.937
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	198.555	616	199.171
Preduzeća	52.944	616	53.560
Samostalni poduzetnici	650		650
<i>Imputirana renta</i>	144.961		144.961
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	906.781	9.809	916.590
Preduzeća	79.050	9.809	88.859
Samostalni poduzetnici	755		755
<i>Imputirana renta</i>	826.976		826.976

3.19.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje za područje djelatnosti Poslovanje nekretninama iznosi 1.115.761 hiljada KM i učestvuje sa 3,8% u ukupnoj BVP svih djelatnosti. Podešavanja BVP za NOE su neznatna i iznose 10.425 hiljada KM ili 0,9% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanja su urađena samo za preduzeća i odnose se na podizvještavanje (N6) i nedostavljene izvještaje u tekućoj godini (N4).

3.19.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja ove djelatnosti iznosi 199.171 hiljada KM, i učestvuje sa 17,9% u BVP ove djelatnosti. Negativna podešavanja međufazne potrošnje za NOE su urađena za korištenje službenih automobila i telefona u privatne svrhe (N7), a pozitivna za nedostavljene izvještaje (N4) i odnose se na preduzeća. Ukupno podešavanje međufazne potrošnje je pozitivno i iznosi 616 hiljada KM ili 0,3% u odnosu na podatke prema izvještajima.

3.20 STRUČNE, NAUČNE I TEHNIČKE DJELATNOSTI (M)

3.20.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost djelatnosti Stručne, naučne i tehničke djelatnosti iznosi 445.497 hiljada KM i učestvuje sa 3,1% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 2,6% u BDP-u. Najznačajniji doprinos stvaranju BDV ove djelatnosti imaju preduzeća sa učešćem od 69,9%. Učešće samostalnih poduzetnika je 17,1%, dok je učešće netržišnih proizvođača 13% i odnosi se na javna preduzeća za upravljanje i održavanje autocesta, brzih cesta, magistralnih cesta te prateće infrastrukture.

Najveće učešće u BDV ove djelatnosti ima oblast Arhitektonskih i inženjerskih djelatnosti (45,9%). Oblast Pravnih i računovodstvenih djelatnosti učestvuje sa 26,5% u BDV ove djelatnosti, i uglavnom je čine samostalni poduzetnici (advokati, notari i računovođe).

Tabela 3.40 M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	925.540	480.043	445.497	100,0	3,1	2,6
Preduzeća	674.732	363.284	311.448	69,9	2,2	1,8
Samostalni poduzetnici	141.330	65.392	75.938	17,1	0,5	0,5
Netržišni proizvođači	109.478	51.367	58.111	13,0	0,4	0,3

Podešavanja bruto dodane vrijednosti ove djelatnosti za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 47.039 hiljada KM ili 11,8% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.41 M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti, 2013. godina
Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	861.543	63.997	925.540
Preduzeća	646.498	28.234	674.732
Samostalni poduzetnici	105.567	35.763	141.330
Netržišni proizvođači	109.478		109.478
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	463.085	16.958	480.043
Preduzeća	362.873	411	363.284
Samostalni poduzetnici	48.845	16.547	65.392
Netržišni proizvođači	51.367		51.367
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	398.458	47.039	445.497
Preduzeća	283.625	27.823	311.448
Samostalni poduzetnici	56.722	19.216	75.938
Netržišni proizvođači	58.111		58.111

3.20.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje ove djelatnosti iznosi 925.540 hiljada KM i učestvuje sa 3,1% u ukupnoj BVP svih djelatnosti. Preduzeća ostvaruju najveći dio BVP ovog područja, a posebno u oblasti Arhitektonskih i inženjerskih djelatnosti. Samostalni poduzetnici imaju najznačajnije učešće u oblasti Pravnih i računovodstvenih djelatnosti (advokati, notari i računovođe), kao i u oblasti Ostale stručne, naučne i tehničke djelatnosti (modni dizajneri, fotografi i prevodioci).

Podešavanja bruto vrijednosti proizvodnje za NOE iznose 7,4% od BVP podataka prema izvještajima. Podešavanja BVP preduzeća su urađena za podizvještavanje (N6) i za preduzeća koja nisu dostavila izvještaje u posmatranoj godini (N4), dok je BVP samostalnih poduzetnika podešena za podizvještavanje (N6). Za netržišne proizvođače podešavanja nisu vršena.

3.20.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja područja djelatnosti M iznosi 480.043 hiljade KM i učestvuje sa 51,9% u BVP ove djelatnosti.

Podešavanja međufazne potrošnje za NOE su značajnija za samostalne poduzetnike, i urađena su za podizvještavanje (N6) kod slobodnih zanimanja (advokati i notari). Za preduzeća su urađena negativna podešavanja za korištenje službenih automobila i telefona u privatne svrhe (N7), dok su pozitivna podešavanja urađena za preduzeća koja nisu dostavila izvještaj u tekućoj godini (N4). Ukupno podešavanje međufazne potrošnje je pozitivno i iznosi 16.958 hiljada KM ili 3,7% u odnosu na podatke prema izvještajima. Za netržišne proizvođače podešavanja nisu vršena.

3.21 ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI (N)

3.21.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost djelatnosti Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti iznosi 140.382 hiljada KM i učestvuje sa 1% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 0,8% u BDP-u. Preduzeća učestvuju sa 81,9%, a netržišni proizvođači sa 16,4% u BDV ovog područja djelatnosti. Netržišni proizvođači su, uglavnom izvanbudžetski fondovi koji se finansiraju iz doprinosa kao namjenskih prihoda (zavodi i službe za zapošljavanje). Učešće samostalnih poduzetnika u BDV je 1,7%.

Najveće učešće u BDV ovog područja ima oblast Zaštitnih i istražnih djelatnosti sa 34,1%. Oblasti Djelatnosti posredovanja u zapošljavanju i Usluge u vezi sa upravljanjem i održavanjem zgrada učestvuju jednako u BDV ove djelatnosti (po oko 18%).

Tabela 3.42 N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
	000 KM			%		
UKUPNO	255.793	115.411	140.382	100,0	1,0	0,8
Preduzeća	221.970	107.027	114.943	81,9	0,8	0,7
Samostalni poduzetnici	4.509	2.078	2.431	1,7	0,0	0,0
Netržišni proizvođači	29.314	6.306	23.008	16,4	0,2	0,1

Podešavanja bruto dodane vrijednosti ove djelatnosti za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti iznose 5.500 hiljada KM ili 4,1% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.43 N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, 2013. godina
Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	249.879	5.914	255.793
Preduzeća	216.056	5.914	221.970
Samostalni poduzetnici	4.509		4.509
Netržišni proizvođači	29.314		29.314
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	114.997	414	115.411
Preduzeća	106.613	414	107.027
Samostalni poduzetnici	2.078		2.078
Netržišni proizvođači	6.306		6.306
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	134.882	5.500	140.382
Preduzeća	109.443	5.500	114.943
Samostalni poduzetnici	2.431		2.431
Netržišni proizvođači	23.008		23.008

3.21.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje djelatnosti Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti iznosi 255.793 hiljada KM i učestvuje sa 0,9% u ukupnoj BVP svih djelatnosti.

Podešavanja BVP ove djelatnosti za NOE iznose 5.914 hiljada KM ili 2,4% od podataka prema izvještajima a procjene su urađene samo za preduzeća. Podešavanja BVP preduzeća se odnose na preduzeća koja nisu dostavila izvještaj (N4) i na podizvještavanje (N6). Podešavanja nisu vršena za samostalne poduzetnike i netržišne proizvođače.

3.21.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja ovog područja djelatnosti iznosi 115.411 hiljada KM i njeno učešće u BVP ove djelatnosti iznosi 45,1%.

Podešavanja međufazne potrošnje za NOE su urađena samo za preduzeća - negativna podešavanja za vrijednost korišćenja službenih automobila i telefona u privatne svrhe (N7), dok su pozitivna podešavanja vršena za preduzeća koja nisu dostavila izvještaj u tekućoj godini (N4). Ukupna podešavanja međufazne potrošnje su pozitivna i iznose 414 hiljada KM ili 0,4% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanja nisu vršena za samostalne poduzetnike i netržišne proizvođače.

3.22 JAVNA UPRAVA, ODBRANA I OBAVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE (O)

3.22.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost djelatnosti Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje uključuje direktne budžetske korisnike, fondove obaveznog socijalnog osiguranja i dio centralnih organa Bosne i Hercegovine.

BDV ovog područja djelatnosti iznosi 1.448.269 hiljada KM i učestvuje sa 10% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 8,6% u BDP-u.

Tabela 3.44 O Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost u baznim cijenama		% u BDV	% u BDP
			ukupno	struktura		
	000 KM			%		
UKUPNO	1.871.160	422.891	1.448.269	100,0	10,0	8,6

Podešavanja BDV ove djelatnosti za NOE nisu vršena.

3.22.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje ovog područja djelatnosti iznosi 1.871.160 hiljada KM i učestvuje sa 6,3% u ukupnoj BVP svih djelatnosti. BVP se obračunava prema troškovnom pristupu kao zbir međufazne potrošnje, sredstava zaposlenih, potrošnje fiksnog kapitala i ostalih poreza na proizvodnju.

Podešavanje po osnovu neobuhvata za ovo područje djelatnosti nije vršeno, obzirom da su u potpunosti obuhvaćene aktivnosti institucionalnih jedinica ovog područja.

3.22.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja područja djelatnosti O iznosi 422.891 hiljada KM i njeno učešće u BVP je 22,6%. Podešavanje MP po osnovu neobuhvata nije vršeno.

3.23 OBRAZOVANJE (P)

3.23.1 Uvod

Djelatnost Obrazovanja sastoji se od tržišnih (preduzeća i samostalni poduzetnici) i netržišnih proizvođača. Najznačajniji dio ove djelatnosti čine netržišni proizvođači (škole, fakulteti i ustanove za predškolsko obrazovanje), dok tržišni proizvođači čine manji dio ove djelatnosti, a odnose se na auto škole, privatne škole i privatne fakultete.

Bruto dodana vrijednost djelatnosti Obrazovanje iznosi 845.810 hiljada KM i učestvuje sa 5,8% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 5% u BDP-u. Netržišni proizvođači učestvuju sa 93,2%, dok tržišni proizvođači ostvaruju 6,8% BDV ovog područja.

Tabela 3.45 P Obrazovanje, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
			000 KM			
				%		
UKUPNO	991.192	145.382	845.810	100,0	5,8	5,0
Preduzeća	64.969	19.149	45.820	5,4	0,3	0,3
Samostalni poduzetnici	16.753	5.182	11.571	1,4	0,1	0,1
Netržišni proizvođači	909.470	121.051	788.419	93,2	5,4	4,7

Podešavanja bruto dodane vrijednosti ove djelatnosti iznose 8.925 hiljada KM ili 1,1% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.46 P Obrazovanje, 2013. godina

Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	981.249	9.943	991.192
Preduzeća	63.268	1.701	64.969
Samostalni poduzetnici	8.511	8.242	16.753
Netržišni proizvođači	909.470		909.470
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	144.364	1.018	145.382
Preduzeća	19.375	-226	19.149
Samostalni poduzetnici	3.938	1.244	5.182
Netržišni proizvođači	121.051		121.051
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	836.885	8.925	845.810
Preduzeća	43.893	1.927	45.820
Samostalni poduzetnici	4.573	6.998	11.571
Netržišni proizvođači	788.419		788.419

3.23.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje djelatnosti Obrazovanja iznosi 991.192 hiljada KM što čini 3,3% ukupne BVP svih djelatnosti. Podešavanja BVP za NOE iznose 9.943 hiljada KM ili 1% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanja su vršena za samostalne poduzetnike i preduzeća. BVP preduzeća je podešena za tipove neobuhvata N4 i N6, dok su podešavanja BVP samostalnih poduzetnika vršena za subjekte koji nisu obavezni da se registruju - N3 (čuvanje djece kod kuće) i za podizještavanje (N6).

3.23.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja ove djelatnosti iznosi 145.382 hiljada KM i učestvuje sa 14,7% u BVP djelatnosti Obrazovanja. Podešavanja međufazne potrošnje za NOE su vršena kod preduzeća i samostalnih poduzetnika. Pozitivna podešavanja međufazne potrošnje urađena su za samostalne poduzetnike za tipove neobuhvata N3 i N6. Pozitivna podešavanja međufazne potrošnje preduzeća su urađena po tipu neobuhvata N4, dok su negativna podešavanja urađena po tipu neobuhvata N7. Ukupna podešavanja međufazne potrošnje su pozitivna i iznose 1.018 hiljada KM ili 0,7% u odnosu na podatke prema izvještajima.

3.24 DJELATNOST ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE (Q)

3.24.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost djelatnosti Zdravstvene i socijalne zaštite iznosi 794.345 hiljada KM i učestvuje sa 5,5% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 4,7% u BDP-u. U okviru ove djelatnosti najveći dio čine netržišni proizvođači (bolnice, domovi zdravlja, klinički centri, centri za socijalni rad, vrtići) i učestvuju sa 92,3% u ukupnoj BDV ove djelatnosti. Učešće tržišnih proizvođača (privatne zdravstvene klinike, privatne stomatološke ordinacije) je 7,7%.

Najznačajnije učešće u BDV ovog područja ima oblast Djelatnosti zdravstvene zaštite (92,6%).

Tabela 3.47 Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	1.107.947	313.602	794.345	100,0	5,5	4,7
Preduzeća	53.656	21.282	32.374	4,1	0,2	0,2
Samostalni poduzetnici	51.805	23.458	28.347	3,6	0,2	0,2
Netržišni proizvođači	1.002.486	268.862	733.624	92,3	5,1	4,3

Podešavanja bruto dodane vrijednosti ove djelatnosti iznose 13.351 hiljada KM ili 1,7% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.48 Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite, 2013. godina

Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	1.086.542	21.405	1.107.947
Preduzeća	50.914	2.742	53.656
Samostalni poduzetnici	33.142	18.663	51.805
Netržišni proizvođači	1.002.486		1.002.486
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	305.548	8.054	313.602
Preduzeća	21.352	-70	21.282
Samostalni poduzetnici	15.334	8.124	23.458
Netržišni proizvođači	268.862		268.862
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	780.994	13.351	794.345
Preduzeća	29.562	2.812	32.374
Samostalni poduzetnici	17.808	10.539	28.347
Netržišni proizvođači	733.624		733.624

3.24.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje djelatnosti Zdravstvena i socijalna zaštita iznosi 1.107.947 hiljada KM što čini 3,7% BVP svih djelatnosti. Podešavanja BVP su vršena za tržišne proizvođače i iznose 21.405 hiljada KM ili 2% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanja BVP za preduzeća urađena su za tipove neobuhvata N4 i N6, a za samostalne poduzetnike na ime tipa neobuhvata N1 (vlasnici koji se namjerno nisu registrovali) i N6 (podizvještavanje). Za netržišne proizvođače podešavanja za NOE nisu rađena.

3.24.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja za djelatnost Zdravstvena i socijalna zaštita iznosi 313.602 hiljada KM i učestvuje sa 28,3% u BVP ove djelatnosti. Podešavanja međufazne potrošnje za neobuhvat su iskazana kao pozitivna i negativna. Za preduzeća, negativna podešavanja međufazne potrošnje su urađena na ime korištenja službenih automobila i telefona u privatne svrhe (N7), a pozitivna za grupu preduzeća koja nisu dostavila izvještaje (N4). Za samostalne poduzetnike urađena su pozitivna podešavanja za vlasnike koji se namjerno nisu registrovali (N1) i za podizvještavanje (N6). Ukupna podešavanja međufazne potrošnje za NOE su pozitivna i iznose 8.054 hiljada KM ili 2,6% u odnosu na podatke prema izvještajima.

3.25 UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA (R)

3.25.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost ove djelatnosti iznosi 129.004 hiljada KM i učestvuje sa 0,9% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 0,8% u BDP-u. U stvaranju BDV područja djelatnosti R učestvuju tržišni proizvođači (kladionice, društva za sport i rekreaciju, i sl.) i netržišni proizvođači (biblioteke, arhivi, muzeji, pozorišta). Tržišni proizvođači učestvuju sa 65,2% u BDV ove djelatnosti, dok je učešće netržišnih proizvođača 34,8%.

Najznačajnije učešće u ovom području djelatnosti ima oblast Djelatnosti kockanja i klađenja sa 57,6%, a zatim oblast Kreativnih, umjetničkih i zabavnih djelatnosti sa učešćem od 15,7%.

Tabela 3.49 R Umjetnost, zabava i rekreacija, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
			000 KM			
UKUPNO	338.811	209.807	129.004	100,0	0,9	0,8
Preduzeća	267.636	187.121	80.515	62,4	0,6	0,5
Samostalni poduzetnici	5.457	2.525	2.932	2,3	0,0	0,0
Ostali tržišni proizvođači	2.824	2.211	613	0,5	0,0	0,0
Netržišni proizvođači	62.894	17.950	44.944	34,8	0,3	0,3

Podešavanja bruto dodane vrijednosti područja djelatnosti R iznose 2.838 hiljada KM ili 2,2% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.50 R Umjetnost, zabava i rekreacija, 2013. godina
Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	334.902	3.909	338.811
Preduzeća	266.374	1.262	267.636
Samostalni poduzetnici	2.810	2.647	5.457
Ostali tržišni proizvođači	2.824		2.824
Netržišni proizvođači	62.894		62.894
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	208.736	1.071	209.807
Preduzeća	187.275	-154	187.121
Samostalni poduzetnici	1.300	1.225	2.525
Ostali tržišni proizvođači	2.211		2.211
Netržišni proizvođači	17.950		17.950
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	126.166	2.838	129.004
Preduzeća	79.099	1.416	80.515
Samostalni poduzetnici	1.510	1.422	2.932
Ostali tržišni proizvođači	613		613
Netržišni proizvođači	44.944		44.944

3.25.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje ove djelatnosti iznosi 338.811 hiljada KM i učestvuje sa 1,1% u BVP svih djelatnosti.

Podešavanja bruto vrijednosti proizvodnje za NOE iznose 3.909 hiljada KM ili 1,2% u odnosu na podatke prema izvještajima i urađena su za preduzeća i samostalne poduzetnike. Podešavanja za poduzetnike su urađena na ime podizvještavanja (N6). Podešavanja BVP preduzeća su urađena za nedostavljene izvještaje u tekućoj godini (N4) i za podizvještavanje (N6). Nisu vršena podešavanja BVP za ostale tržišne proizvođače i netržišne proizvođače.

3.25.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja djelatnosti Umjetnost, zabava i rekreacija iznosi 209.807 hiljada KM i učestvuje u BVP ove djelatnosti sa 61,9%. Podešavanja međufazne potrošnje za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti su izražena kao pozitivna i negativna. Pozitivna podešavanja međufazne potrošnje su urađena za samostalne poduzetnike za dio koji se odnosi na podizvještavanje (N6), a za preduzeća za nedostavljene izvještaje (N4). Negativna podešavanja su urađena za preduzeća (tip neobuhvata N7). Ukupna podešavanja MP u ovoj djelatnosti su pozitivna i iznose 1.071 hiljada KM ili 0,5% u odnosu na podatke prema izvještajima. Nisu vršena podešavanja međufazne potrošnje za ostale tržišne proizvođače i netržišne proizvođače.

3.26 OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI (S)

3.26.1 Uvod

Bruto dodana vrijednost u području djelatnosti Ostale uslužne djelatnosti iznosi 126.637 hiljada KM i učestvuje sa 0,9% u ukupnoj BDV svih djelatnosti i 0,7% u BDP-u. BDV ove djelatnosti stvaraju preduzeća, samostalni poduzetnici i strukovna udruženja i komore kao tržišni proizvođači i netržišni proizvođači (djelatnosti sindikata, vjerske zajednice i političke partije). Učešće tržišnih proizvođača je 91,4%, dok netržišni proizvođači učestvuju sa 8,6% u BDV ove djelatnosti.

Najveće učešće u BDV ove djelatnosti ima oblast Ostale lične uslužne djelatnosti (63,7%).

Tabela 3.51 S Ostale uslužne djelatnosti, 2013. godina

	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodana vrijednost		% u BDV (prije korekcije za FISIM)	% u BDP-u
			ukupno	struktura		
	000 KM				%	
UKUPNO	216.061	89.424	126.637	100,0	0,9	0,7
Preduzeća	44.161	19.557	24.604	19,4	0,1	0,1
Samostalni poduzetnici	137.092	57.320	79.772	63,0	0,6	0,5
Ostali tržišni proizvođači	17.305	5.878	11.427	9,0	0,1	0,1
Netržišni proizvođači	17.503	6.669	10.834	8,6	0,1	0,1

Podešavanja bruto dodane vrijednosti područja djelatnosti S iznose 40.182 hiljada KM ili 46,5% u odnosu na podatke prema izvještajima.

Tabela 3.52 S Ostale uslužne djelatnosti, 2013. godina

Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodana vrijednost

	Podaci bez podešavanja za NOE	Podešavanja za NOE	Ukupno
	000 KM		
BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE	151.022	65.039	216.061
Preduzeća	41.792	2.369	44.161
Samostalni poduzetnici	74.422	62.670	137.092
Ostali tržišni proizvođači	17.305		17.305
Netržišni proizvođači	17.503		17.503
MEĐUFAZNA POTROŠNJA	64.567	24.857	89.424
Preduzeća	19.735	-178	19.557
Samostalni poduzetnici	32.285	25.035	57.320
Ostali tržišni proizvođači	5.878		5.878
Netržišni proizvođači	6.669		6.669
BRUTO DODANA VRIJEDNOST	86.455	40.182	126.637
Preduzeća	22.057	2.547	24.604
Samostalni poduzetnici	42.137	37.635	79.772
Ostali tržišni proizvođači	11.427		11.427
Netržišni proizvođači	10.834		10.834

3.26.2 Bruto vrijednost proizvodnje

Bruto vrijednost proizvodnje ove djelatnosti iznosi 216.061 hiljada KM i čini 0,7% BVP svih djelatnosti. Najveće učešće u BVP područja djelatnosti S imaju samostalni poduzetnici (frizeri, saloni za uljepšavanje i sl.) sa 63,5%.

Podešavanja bruto vrijednosti proizvodnje za NOE iznose 65.039 hiljada KM ili 43,1% od podataka prema izvještajima. Značajnija podešavanja BVP samostalnih poduzetnika urađena su za podizvještavanje (N6). Podešavanja su urađena i po tipovima neobuhvata N1 (vlasnici koji se nisu registrovali, a bili su u obavezi), N3 (vlasnici nisu obavezni da se registruju) i N7 (napojnice za usluge frizera). Podešavanja BVP preduzeća su vršena za tipove neobuhvata N4, N6 i N7. Podešavanja BVP ostalih tržišnih proizvođača i netržišnih proizvođača za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti nisu vršena.

3.26.3 Međufazna potrošnja

Međufazna potrošnja područja djelatnosti S iznosi 89.424 hiljada KM i učestvuje sa 41,4% u bruto vrijednosti proizvodnje ove djelatnosti.

Podešavanja međufazne potrošnje za NOE su urađena za preduzeća i samostalne poduzetnike. Za poduzetnike, pozitivna podešavanja su urađena prema tipovima neobuhvata N1, N3 i N6. Za preduzeća su urađena negativna podešavanja međufazne potrošnje za dio koji se odnosi na korištenje službenih automobila i telefona u privatne svrhe (N7) i pozitivna podešavanja za nedostavljene izvještaje (N4). Ukupno podešavanje međufazne potrošnje je pozitivno i iznosi 24.857 hiljada KM ili 38,5% u odnosu na podatke prema izvještajima. Podešavanja međufazne potrošnje ostalih tržišnih proizvođača i netržišnih proizvođača za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti nisu vršena.

3.27 DJELATNOSTI DOMAĆINSTAVA KAO POSLODAVACA; DJELATNOSTI DOMAĆINSTAVA KOJA PROIZVODE RAZLIČITA DOBRA I OBAVLJAJU RAZLIČITE USLUGE ZA VLASTITE POTREBE (T)

3.28 DJELATNOSTI VANTERITORIJSKIH ORGANIZACIJA I TIJELA (U)

3.29 Porezi na proizvode, usluge i uvoz

Porezi na proizvode, usluge i uvoz su porezi koji se plaćaju po proizvedenom i proslijeđenom dobru ili usluzi. Oni obuhvataju sljedeće indirektno poreze:

- Porez na dodanu vrijednost (PDV),
- Akcize na uvozne proizvode,
- Akcize na domaće proizvode,
- Carine,
- Naknade za puteve iz cijene naftnih derivata i
- Ostale prihode po osnovu indirektnih poreza (zatezne kamate i sl.).

Zakonom o sistemu indirektnog oporezivanja u BiH je uspostavljena institucionalna i organizaciona osnova za jedinstveni sistem indirektnog oporezivanja u BiH. Ovim Zakonom je uspostavljen sistem naplate prihoda po osnovu indirektnih poreza, kao i raspodjela prihoda po osnovu indirektnih poreza prema budžetima BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Distrikta Brčko. Uprava za indirektno oporezivanje je jedina institucija koja je nadležna za provođenje zakonskih propisa o indirektnom oporezivanju, kao i za naplatu i raspodjelu indirektnih poreza na teritoriji BiH. Svi prihodi od indirektnih poreza se vode na jedinstvenom računu Uprave za indirektno oporezivanje.

Prvi prioritet kod raspoređivanja prihoda od indirektnih poreza predstavljaju rezerve za povrat PDV-a i finansiranje BiH institucija. Preostali dio se raspoređuje na entitete i Distrikt Brčko prema koeficijentima koji predstavljaju udio u krajnjoj potrošnji, a koje utvrđuje Uprava za indirektno oporezivanje.

Prihodi od indirektnih poreza koji su raspoređeni Federaciji BiH se uvećavaju za dio poreza za finansiranje BiH institucija. Raspodjelu poreza za finansiranje BiH institucija na entitete i Distrikt Brčko vrši Agencija za statistiku BiH na osnovu istih koeficijenata koje koristi Uprava za indirektno oporezivanje pri raspodjeli "preostalog dijela" na entitete (po odbitku rezervi za povrat i finansiranje BiH institucija).

Uprava za indirektno oporezivanje ne prikazuje raspoređene prihode po vrsti poreza na nivou entiteta, već se po vrsti poreza na nivou entiteta prikazuju ukupno naplaćeni prihodi od indirektnih poreza prema sjedištu poreznog obveznika. Učešće entiteta u ukupno naplaćenim prihodima od indirektnih poreza se značajno razlikuje od raspoređenih prihoda na entitete.

Tabela 3. Porezi na proizvode, usluge i uvoz, 000 KM

	2013
Indirektni porezi raspoređeni Federaciji BiH	2.571.581
Indirektni porezi za finansiranje BiH institucija - dio raspoređen Federaciji BiH	479.550
Ukupno	3.051.131

Podaci o porezima na proizvode, usluge i uvoz se zasnivaju na "cash principu" a ne na obračunskom principu. Uprava za indirektno oporezivanje dostavlja podatke Agenciji za statistiku BiH, a Agencija prosljeđuje podatke Federalnom zavodu za statistiku. Podaci se upoređuju sa podacima iz „Pregleda ukupno ostvarenih i raspoređenih javnih prihoda Federacije BiH“ koji dostavlja Federalno ministarstvo finansija.

3.30 Porez na dodanu vrijednost (PDV)

PDV je u Bosni i Hercegovini uveden 01.01.2006. godine. PDV je indirektni porez i Uprava za indirektno oporezivanje je jedina institucija koja je nadležna za naplatu i raspodjelu indirektnih poreza na teritoriji BiH.

PDV se plaća na promet dobara i usluga na teritoriji BiH i uvoz dobara u BiH po standardnoj stopi od 17%. Od plaćanja PDV-a je oslobođen izvoz dobara i usluga iz BiH, kao i drugi slučajevi prometa dobara i usluga regulisani Zakonom o porezu na dodatnu vrijednost (djelatnosti u javnom interesu, finansijske i novčane usluge i sl.)

Federalni zavod za statistiku još uvijek ne raspolaže bazom PDV-a koja je neophodna za detaljnije analize pri obračunu Bruto domaćeg proizvoda.

3.31 Subvencije na proizvode

Subvencije na proizvode su tekuća nepovratna plaćanja po jedinici proizvedenog, prodanog ili izvezenog dobra ili usluge rezidentnim proizvođačima od strane države.

Izvor podataka za subvencije na proizvode je budžetska statistika tj. federalna i kantonalna ministarstva i općine od kojih se dobivaju podaci o datim subvencijama na nivou svakog pojedinačnog poslovnog subjekta, kao i podaci o namjeni subvencije za svaki poslovni subjekat. U zavisnosti od namjene subvencije, Federalni zavod za statistiku vrši raspoređivanje subvencija na subvencije na proizvode i ostale subvencije na proizvodnju. Subvencije na proizvode mogu biti date kao vrijednost u novcu po jedinici dobra ili usluge, kao procenat jedinične cijene dobra ili usluge i za djelimično pokriće gubitka javnih preduzeća.

Ukupan iznos subvencija na proizvode u Federaciji BiH u 2013. godini iznosi 108. 596 hiljada KM. Najveći dio subvencija na proizvode je usmjeren individualnim poljoprivrednim proizvođačima (53,7%). Ostatak od 46,3% se odnosi na preduzeća (najvećim dijelom javna preduzeća) u oblastima Prijevoza i skladištenja, Poljoprivrede, Prerađivačke industrije i Snabdijevanja vodom, uklanjanja otpadnih voda, upravljanja otpadom i sanacije okoliša.

Tabela 3. Subvencije na proizvode, 2013. godina

	000 KM	%
Pravni subjekti	50.295	46,3
Individualni poljoprivredni proizvođači	58.301	53,7
Ukupno	108.596	100,0

4. BRUTO DOMAĆI PROIZVOD PREMA DOHODOVNOM PRISTUPU, TEKUĆE CIJENE

4.1 BDP po dohodovnom pristupu

Federalni zavod za statistiku je u 2009. godini po prvi put izvršio procjenu BDP-a po dohodovnom pristupu za period 2005- 2008. godina.

U januaru 2014. godine objavljena je serija podataka BDP-a prema dohodovnom pristupu u tekućim cijenama za period 2005-2013. godina za F BiH preračunata prema KD BiH 2010, koja je usklađena sa evropskom/europskom klasifikacijom djelatnosti NACE Rev. 2. Procjene dohodovnih komponenti po sektorima se ne publikuju.

BDP po dohodovnom pristupu je jednak sumi sredstava zaposlenih, neto poreza na proizvodnju (porezi na proizvodnju umanjeni za subvencije na proizvodnju), bruto poslovnog viška i miješanog dohotka.

Sredstva zaposlenih uključuju sva primanja zaposlenih u novcu i naturi, koja su zaposleni primili kao naknadu za svoj rad (bruto plaće i naknade, doprinosi na ime socijalnog osiguranja na teret poslodavca i ostala primanja zaposlenih).

U nacionalnim računima porezi na proizvodnju i uvoz su podijeljeni na poreze na proizvode i ostale poreze na proizvodnju. Ostali porezi na proizvodnju obuhvataju sve poreze koji mogu teretiti poslovne subjekte zbog angažovanja u proizvodnji, neovisno o količini ili vrijednosti proizvedenih ili prodatih dobara i usluga (porez na firmu, naknade za zaštitu okoliša, porezi i naknade za upotrebu fiksne aktive, naknade za koncesije i licence).

Ostale subvencije na proizvodnju predstavljaju subvencije koje se ne iskazuju po jedinici proizvoda ili usluge, kao što su: subvencioniranje plata i naknada zaposlenih, subvencioniranje kamata i slično.

Bruto poslovni višak/miješani dohodak je rezidualna kategorija dodane vrijednosti po djelatnostima koja se dobije kada se bruto dodana vrijednost umanjuje za sredstva zaposlenih i neto ostale poreze na proizvodnju (od ostalih poreza na proizvodnju oduzmu se ostale subvencije na proizvodnju). Za netržišne proizvođače bruto poslovni višak je jednak potrošnji fiksnog kapitala.

Ukupan bruto poslovni višak/miješani dohodak je korigovan (umanjen) za FISIM s obzirom da se ne vrši njegova alokacija na sektore i djelatnosti.

U tabelama 4.1 i 4.2 su prikazane komponente BDP-a po dohodovnom pristupu (ukupno i po djelatnostima).

Tabela 4.1 BDP prema dohodovnom pristupu, 2013. godina

	000 KM	%
Bruto domaći proizvod	16.913.721	100,00
Sredstva zaposlenih	8.738.420	51,66
Porezi na proizvode, usluge i proizvodnju	3.167.861	18,73
Porezi na proizvode i usluge	3.051.131	18,04
Ostali porezi na proizvodnju	116.730	0,69
Minus: subvencije na proizvode, usluge i proizvodnju	114.638	0,68
Subvencije na proizvode i usluge	108.596	0,64
Ostale subvencije na proizvodnju	6.042	0,04
Bruto poslovni višak/miješani dohodak	5.122.078	30,28
Potrošnja fiksnog kapitala	2.509.234	14,84
Neto poslovni višak/miješani dohodak	2.612.844	15,45

Tabela 4.2 Račun stvaranja dohotka u 2013. godini, tekuće cijene

Područje djelatnosti	Bruto dodana vrijednost	Sredstva zaposlenih	Neto ostali porezi na proizvodnju	Bruto poslovni višak/miješani dohodak	Potrošnja fiksnog kapitala	Neto poslovni višak/miješani dohodak
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	866.481	130.125	1.090	735.266	72.189	663.077
B Vađenje ruda i kamena	375.370	357.930	4.459	12.981	68.563	-55.582
C Prerađivačka industrija	2.051.100	1.262.535	21.448	767.117	472.050	295.067
D Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	705.196	335.890	7.639	361.667	260.719	100.948
E Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	198.325	169.728	2.181	26.416	49.966	-23.550
F Građevinarstvo	610.007	366.153	5.846	238.008	86.120	151.888
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	2.323.467	1.294.213	23.436	1.005.818	305.001	700.817
H Prijevoz i skladištenje	599.159	409.369	6.612	183.178	124.039	59.139
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	388.401	203.266	3.630	181.505	57.670	123.835
J Informacije i komunikacije	799.106	374.329	8.895	415.882	216.106	199.776
K Finansijske/Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	723.076	401.039	8.016	314.021	88.270	225.751
L Poslovanje nekretninama	916.590	39.705	963	875.922	395.080	480.842
M Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	445.497	275.414	4.357	165.726	70.688	95.038
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	140.382	110.963	1.421	27.998	14.519	13.479
O Javna uprava i odbrana/obrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	1.448.269	1.357.284	3.511	87.474	87.474	0
P Obrazovanje	845.810	781.387	2.615	61.808	45.743	16.065
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	794.345	704.133	2.584	87.628	71.262	16.366
R Umjetnost, zabava i rekreacija	129.004	91.412	912	36.680	13.989	22.691
S Ostale uslužne djelatnosti	126.637	73.545	1.073	52.019	9.786	42.233
Ukupno sve djelatnosti	14.486.222	8.738.420	110.688	5.637.114	2.509.234	3.127.880
UFPIM (-)	515.036			515.036		515.036
Bruto dodana vrijednost, bazne/bazične cijene	13.971.186	8.738.420	110.688	5.122.078	2.509.234	2.612.844
Porezi na proizvode, usluge i uvoz minus subvencije na proizvode	2.942.535					
Bruto domaći proizvod (BDP)	16.913.721					

4.2 Izvori podataka

Za obračun BDP-a po dohodovnom pristupu se koriste isti izvori podataka koji se koriste i za procjene BDP-a po proizvodnom pristupu (detaljnije objašnjenje u dijelu 3.2.1). Izvor podataka za ostale poreze na proizvodnju je Federalno ministarstvo finansija/financija („Pregled ukupno ostvarenih i raspoređenih javnih prihoda u F BiH“). Podaci o ostalim subvencijama na proizvodnju se prikupljaju od federalnih i kantonalnih ministarstava od kojih se dobivaju podaci o subvencijama na nivou svakog pojedinačnog poslovnog subjekta, kao i informacije o namjeni subvencije na nivou poslovnog subjekta. U zavisnosti od namjene subvencije, Federalni zavod za statistiku vrši raspored subvencija na subvencije na proizvode i ostale subvencije na proizvodnju.

4.3 Vrednovanje

Prema osnovnim računovodstvenim principima, podaci koji se koriste za procjenu BDP-a po dohodovnom pristupu se zasnivaju na obračunskoj osnovi. Izuzetak predstavljaju porezi i subvencije koji su bazirani na „cash“ principu.

4.4 Prelaz sa računovodstvenog na ESA koncept

Prelaz sa računovodstvenog koncepta na ESA/95 koncept je važan proces za izračunavanje BDP-a. Iz međufazne potrošnje su isključene sljedeće stavke koje se prema ESA/95 metodologiji svrstavaju u sredstva zaposlenih:

- Naknade u novcu za službena putovanja (dnevnice za službena putovanja)
- Naknade za rad učenika i studenata.

Osim navedenih stavki, iz međufazne potrošnje su isključeni i troškovi poreza i taksu koji se odnose na ostale poreze na proizvodnju.

4.5 Uloga procjene direktnom i indirektnom metodom

Procjene komponenti dohodovnog BDP-a se najvećim dijelom vrše direktnom metodom. Izuzetak je potrošnja fiksnog kapitala za institucionalne jedinice sektora države (direktne budžetske korisnike) i sektora domaćinstva koja se indirektno procjenjuje.

Indirektnom metodom se procjenjuju i dohodovne komponente za individualni sektor građevinarstva tj. za gradnju stambenih jedinica za vlastiti račun.

4.6 Uloga benchmarka i ekstrapolacije

Benchmark i metoda ekstrapolacije se koriste za procjenu imputirane rente tj. za usluge korišćenja stambenih zgrada nastanjenih njihovim vlasnicima. Imputirana renta se procjenjuje koristeći „user cost“ metod prema kojem je bruto vrijednost proizvodnje jednaka sumi procijenjene međufazne potrošnje, potrošnje fiksnog kapitala, ostalih poreza na proizvodnju i neto poslovnog viška. Procjenu imutirane rente vrši Agencija za statistiku i podatke dostavlja entitetskim statističkim institucijama.

Prva procjena je urađena za 2004. godinu (benchmark godina), a zatim za seriju 2000-2007. Primijenjen je isti metod obračuna za vremensku seriju 2000-2013. godina.

4.7 Glavni pristup sa osvrtom na neobuhvatnost

Podešavanja po osnovu neobuhvatnosti nisu vršena nezavisno po pojedinim dohodovnim komponentama, nego su vršene kada i procjene neobuhvatnosti pri obračunu BDP-a po proizvodnom pristupu. Najveći dio podešavanja se vrši na sredstvima zaposlenih i bruto miješanom dohotku, a neznatan dio na bruto poslovnom višku.

Podešavanja za NOE su vršena za poslovne subjekte koji knjigovodstvo vode u skladu sa kontrim okvirom za preduzeća a pripadaju nefinansijskom i finansijskom sektoru, i za samostalne poduzetnike koji pripadaju sektoru domaćinstava (detaljnija objašnjenja se nalaze u poglavlju 7).

Podešavanja kod preduzeća su vršena po tipovima neobuhvata N4, N6 i N7. Dodana vrijednost za tip neobuhvata N4 (preduzeća koja su registrovana a nisu podnijela izvještaj) je alocirana na sredstva zaposlenih i bruto poslovni višak, a dodana vrijednost za tip neobuhvata N6 (podizvještavanje) i N7 (ostali statistički nedostaci-napojnice i sl.) je alocirana na sredstva zaposlenih.

Podešavanja za samostalne poduzetnike su vršena po tipovima neobuhvata N1, N3, N6 i N7. Dodana vrijednost za tip neobuhvata N1 (poslovni subjekti koji se nisu registrovali a bili su u obavezi) je alocirana na bruto miješani dohodak. Dodana vrijednost za tip neobuhvata N3 i N6 je alocirana na sredstva zaposlenih i bruto miješani dohodak, a za tip N7 na sredstva zaposlenih.

Ukupna podešavanja na sredstvima zaposlenih u 2013. godini iznose 532.722 hiljada KM (6,5% od sredstva zaposlenih prije podešavanja za NOE). Podešavanja na bruto poslovnom višku/miješanom dohotku iznose 241.661 hiljada KM (4,5 % od bruto poslovnog viška/miješanog dohotka prije podešavanja za NOE).

U narednoj tabeli je prikazana procjena sredstava zaposlenih i bruto poslovnog viška/miješanog dohotka po tipu neobuhvatnosti.

Tabela 4.3 Podešavanja po tipu neobuhvata (sredstva zaposlenih i bruto poslovni višak/miješani dohodak), 2013. godina

Tip neobuhvata	Sredstva zaposlenih, 000 KM	Bruto poslovni višak/miješani dohodak, 000KM
N1 (neregistrovani subjekti a imaju obavezu da se registruju)	0	18.192
N3 (subjekti čija registracija nije obavezna)	32.628	77.986
N4 (registrovani subjekti koji nisu podnijeli izvještaj)	20.112	6.634
N6 (podizvještavanje)	434.726	138.849
N7 (ostali statistički nedostaci-napojnice, davanja u naturi i sl.)	45.256	0
Ukupno	532.722	241.661

4.8 Sredstva zaposlenih

Sredstva zaposlenih u 2013. godini iznose 8.738.420 hiljada KM ili 51,6% BDP-a.

Sredstva zaposlenih uključuju:

- Bruto plate i naknade
- Socijalne doprinose na teret poslodavca
- Ostala primanja zaposlenih

Bruto plate i naknade se sastoje od neto plata i naknada (uključujući i porez na dohodak) i doprinosa za socijalno osiguranje na teret zaposlenih. Obuhvaćena su sva plaćanja za rad, uključujući prekovremeni rad i plaćeno odsustvo sa posla (državni praznici, godišnji odmori, odsustvo zbog stručnog usavršavanja, bolovanje i druga plaćena odsustva regulisana zakonom). Doprinosi za socijalno osiguranje na teret zaposlenih uključuju doprinose za penziono i invalidsko osiguranje (17% bruto plate), doprinosi za zdravstveno osiguranje (12,5% bruto plate) i doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti (1,5% bruto plate).

Doprinosi za socijalno osiguranje na teret poslodavca uključuju doprinose za penziono i invalidsko osiguranje (6% bruto plate), doprinosi za zdravstveno osiguranje (4% bruto plate) i doprinos za osiguranje od nezaposlenosti (0,5%).

Ostala primanja zaposlenih obuhvataju:

- Dnevnice za službena putovanja
- Naknada za rad učenika i studenata
- Jubilarne i druge nagrade zaposlenima
- Naknade za odvojeni život
- Naknade za ishranu u toku rada (topli obrok)
- Troškove prijevoza na posao i s posla
- Regres za godišnji odmor
- Otpremninu pri odlasku u penziju
- Naknade za smještaj i ishranu na terenu (terenski dodatak)
- Naknade članovima odbora i komisijama
- Naknade po osnovu ugovora o djelu.

Sredstva zaposlenih obuhvataju i korištenje automobila i telefona u privatne svrhe, napojnice i slično, a njihova procjena je izvršena u okviru podešavanja za NOE (tip neobuhvatnosti N7).

4.9 Ostali porezi na proizvodnju

Ostali porezi na proizvodnju u 2013. godini iznose 116.730 hiljada KM (0,69% BDP-a). Ostali porezi na proizvodnju su kategorije bruto dodane vrijednosti i obuhvataju sve poreze koji mogu teretiti poslovne subjekte zbog angažovanja u proizvodnji, neovisno o količini ili vrijednosti proizvedenih ili prodatih dobara i usluga. Ostali porezi na proizvodnju uključuju:

- Poreze i takse na istaknutu firmu
- Posebna naknada za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća
- Naknade za zaštitu okoliša
- Naknada za upotrebu cesta za vozila pravnih lica
- Koncesije (prihodi od davanja prava na eksploataciju prirodnih resursa)
- Naknade za vodu i korišćenje vode.

U sljedećoj tabeli su prikazani ostali porezi na proizvodnju po vrsti poreza.

Tabela 4.4 Ostali porezi na proizvodnju po vrsti, 2013. godina

Vrsta poreza	000 KM
Porezi i takse na istaknutu firmu	5.559
Posebna naknada za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	22.538
Naknade za zaštitu okoliša	9.056
Naknade za upotrebu cesta za vozila pravnih lica	14.915
Koncesije (prihodi od davanja prava na eksploataciju prirodnih resursa)	12.064
Naknade za vodu i korišćenje vode	52.598
Ukupno	116.730

4.9.1 Taksa na istaknutu firmu

Za svaku istaknutu firmu, oznaku, obilježje ili natpis na poslovnim i drugim prostorijama, objektima i mjestima, kojim se označava da određeno pravno ili fizičko lice obavlja izvjesnu djelatnost ili zanimanje plaća se godišnja taksa. Visina takse zavisi od vrste poslovnog subjekta, djelatnosti kojom se bavi i općine u kojoj obavlja djelatnost.

4.9.2 Posebna naknada za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća

Posebnu naknadu za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća obračunava i plaća poslodavac po stopi od 0,5% na neto plaće svih zaposlenika, ili isplaćena neto primanja od druge samostalne djelatnosti i povremenog samostalnog rada.

4.9.3 Naknade za zaštitu okoliša

Ove naknade uključuju:

- Naknada zagađivača okoliša pravnih lica
- Naknada korisnika okoliša pravnih lica
- Posebne naknade za okoliš pri registraciji motornih vozila pravnih lica

4.9.4 Naknada za upotrebu cesta za vozila pravnih lica

Naknada za upotrebu cesta plaća se godišnje prilikom registracije vozila. Iznos naknade određuje se i plaća prema vrsti vozila, vrsti motora i pogonskog goriva, snazi motora, ukupnoj težini vozila i broju sjedišta.

4.9.5 Koncesije (prihodi od davanja prava na eksploataciju prirodnih resursa)

Naknade se sastoje od:

- Naknada koje se obračunavaju i plaćaju, kada je zaključen ugovor o koncesiji pri čemu ta naknada predstavlja pravo da se koriste prirodna bogatstva i
- Godišnjih naknada koje se obračunavaju u odnosu na prihode ostvarene eksploatacijom prirodnih resursa, i plaća se tokom ugovorenog perioda.

4.9.6 Naknade od vode i korišćenja vode

Naknade od vode i korišćenje voda se svrstavaju u dvije osnovne grupe:

- Opća vodna naknada
- Posebne vodne naknade

Opću vodnu naknadu obračunava i plaća poslodavac po stopi od 0,5% na neto plaće svih zaposlenika, ili isplaćenih neto primanja od druge samostalne djelatnosti i povremenog samostalnog rada. Organi uprave nisu obveznici plaćanja ove naknade.

Posebne vodne naknade se sastoje od:

- Naknada za korišćenje površinskih i podzemnih voda
- Naknada za korišćenje vode za proizvodnju električne energije u hidroelektranama
- Naknada za zaštitu voda
- Naknada za vađenje materijala iz vodotoka
- Naknada za zaštitu od poplava.

4.10 Ostale subvencije na proizvodnju

Ostale subvencije na proizvodnju iznose 6.042 hiljade KM (0,04% BDP-a) u 2013. godini.

Ostale subvencije na proizvodnju predstavljaju subvencije koje se ne iskazuju po jedinici proizvoda ili usluge. Izvor podataka za ostale subvencije na proizvodnju je budžetska statistika. Podaci o subvencijama se prikupljaju od federalnih i kantonalnih ministarstava i općina od kojih se dobivaju podaci o subvencijama na nivou svakog pojedinačnog poslovnog subjekta, kao i informacije o namjeni subvencije na nivou poslovnog subjekta.

U zavisnosti od namjene subvencije, Federalni zavod za statistiku vrši raspored subvencija na subvencije na proizvode i ostale subvencije na proizvodnju. Ostale subvencije na proizvodnju obuhvaćaju subvencioniranje plata i naknada, subvencioniranje kamata i subvencije za smanjenje zagađenja.

4.11 Bruto poslovni višak

Bruto poslovni višak u 2013. godini bez korekcije (umanjenja) za FISIM iznosi 4.336.822 hiljada KM ili 25,6% BDP-a.

Bruto poslovni višak je rezidualna kategorija dodane vrijednosti po djelatnostima, koja se dobije kada se bruto dodana vrijednost umanjuje za sredstva zaposlenih i neto ostale poreze na proizvodnju (od ostalih poreza na proizvodnju oduzmu se ostale subvencije na proizvodnju).

U netržišnim djelatnostima sektora države i neprofitnih institucija koje služe domaćinstvima bruto poslovni višak jednak je potrošnji fiksnog kapitala. Bruto poslovni višak obuhvata i poslovni višak po osnovu imputirane rente.

Neto poslovni višak se dobije kada se od bruto poslovnog viška oduzme potrošnja fiksnog kapitala.

Bruto poslovni višak po djelatnostima i njegova struktura su prikazani u tabeli 4.5.

Tabela 4.5 Bruto poslovni višak po djelatnostima, 2013. godina

Područje djelatnosti		Bruto poslovni višak	
		000 KM	%
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	26.693	0,6
B	Vađenje ruda i kamena	12.953	0,3
C	Prerađivačka industrija	720.494	16,6
D	Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija	361.667	8,3
E	Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom	26.051	0,6
F	Građevinarstvo	175.722	4,1
G	Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala	865.593	20,0
H	Prijevoz i skladištenje	141.543	3,3
I	Djelatnost pružanja smještaja (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	22.246	0,5
J	Informacije i komunikacije	412.137	9,5
K	Finansijske/financijske djelatnosti	314.021	7,2
L	Poslovanje nekretninama	875.248	20,2
M	Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	109.797	2,5
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	25.887	0,6
O	Javna uprava i odbrana/obrana; obavezno socijalno osiguranje	87.474	2,0
P	Obrazovanje	51.761	1,2
Q	Djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	68.580	1,6
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	34.017	0,8
S	Ostale uslužne djelatnosti	4.938	0,1
Ukupno		4.336.822	100,0

4.12 Bruto miješani dohodak

Bruto miješani dohodak u 2013. godini bez korekcije (umanjenja) za FISIM iznosi 1.300.292 hiljada KM ili 7,7% BDP-a.

Bruto miješani dohodak je alternativni izraz za poslovni višak neinkorporiranih preduzeća u vlasništvu domaćinstava. Ova kategorija se procjenjuje zasebno za individualnu poljoprivrednu proizvodnju i samostalne poduzetnike jer za njih nije moguće razdvojiti naknade po osnovu vlasništva od naknada po osnovu rada.

Neto miješani dohodak se dobije kada se od bruto miješanog dohotka oduzme potrošnja fiksnog kapitala.

Bruto miješani dohodak po djelatnostima i njegova struktura su prikazani u tabeli 4.6.

Tabela 4.6 Bruto miješani dohodak po djelatnostima, 2013. godina

Područje djelatnosti		Bruto miješani dohodak	
		000 KM	%
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	708.573	54,5
B	Vađenje ruda i kamena	28	0,0
C	Prerađivačka industrija	46.623	3,6
D	Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija	0	0,0
E	Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom	365	0,0
F	Građevinarstvo	62.286	4,8
G	Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala	140.225	10,8
H	Prijevoz i skladištenje	41.635	3,2
I	Djelatnost pružanja smještaja (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	159.259	12,2
J	Informacije i komunikacije	3.745	0,3
K	Finansijske/financijske djelatnosti	0	0,0
L	Poslovanje nekretninama	674	0,1
M	Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	55.929	4,3
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2.111	0,2
O	Javna uprava i odbrana/obrana; obavezno socijalno osiguranje	0	0,0
P	Obrazovanje	10.047	0,8
Q	Djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	19.048	1,5
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	2.663	0,2
S	Ostale uslužne djelatnosti	47.081	3,6
Ukupno		1.300.292	100,0

4.13 Potrošnja fiksnog kapitala

Potrošnja fiksnog kapitala u 2013. godini iznosi 2.509.234 hiljada KM (14,8% BDP-a).

Izvor podataka za potrošnju fiksnog kapitala za preduzeća je statistički izvještaj „StatAneks“.

Potrošnja fiksnog kapitala za direktne budžetske korisnike se procjenjuje primjenom stope od 6% na BDV u djelatnosti O (Javna uprava i odbrana/obrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje) i 5% od BDV za direktne budžetske korisnike registrovane u ostalim djelatnostima. Razlog je neriješeno pitanje vlasništva nad državnom imovinom (nije riješeno pitanje raspodjele državne imovine između BiH i entiteta). Uzimajući u obzir navedeno, potrošnja fiksnog kapitala direktnih budžetskih korisnika se procjenjuje na bazi iskustva susjednih zemalja.

Izvor podataka za potrošnju fiksnog kapitala za neprofitne institucije koje služe domaćinstvima su godišnji finansijski izvještaji.

Izvori podataka o potrošnji fiksnog kapitala za banke i osiguravajuća društva su statistički izvještaji koji se koriste za obračun BDP-a po proizvodnom pristupu (DV-B i DV-OS).

Potrošnja fiksnog kapitala za samostalne poduzetnike se obračunava primjenjujući koeficijente na neto dodanu vrijednost. Koeficijenti se razlikuju po djelatnostima i računaju na bazi učešća potrošnje fiksnog kapitala u neto dodanoj vrijednosti malih preduzeća (do 5 zaposlenih). Potrošnja

fiksnog kapitala individualne poljoprivredne proizvodnje se procjenjuje primjenom stope od 7% na BDV.

Uključena je potrošnja fiksnog kapitala za autoceste, brze ceste, magistralne ceste i prateću infrastrukturu, a izvor podataka su godišnji izvještaji javnih preduzeća u ovoj oblasti („StatAneks“). Podaci za ovaj dio potrošnje fiksnog kapitala je raspoloživ i uključen u obračun za vremensku seriju 2000-2013.

7. NEOBUHVAĆENE EKONOMSKE AKTIVNOSTI

7.1 Uvod

Obračun bruto domaćeg proizvoda ima za cilj da u potpunosti obuhvati aktivnosti koje poslovni subjekti registrovani na području određene teritorije i u određenom vremenskom periodu obavljaju. U skladu sa međunarodnim metodologijama SNA/ESA potrebno je obuhvatiti sve aktivnosti koje ulaze u granicu proizvodnje, uključujući i ilegalne aktivnosti. Obzirom da podaci prikupljeni putem statističkih ili administrativnih izvora podataka, ni u jednoj zemlji, ne prikazuju obavljene aktivnosti u potpunosti, zadatak statističkih institucija je da, kroz sve raspoložive izvore, procijene aktivnosti koje poslovni subjekti obavljaju a nisu prikazane kroz izvještaje ili evidencije.

Federalni zavod za statistiku vrši podešavanja za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti prema tipovima neobuhvatnosti, N1-N7, osim za N2 i N5, a u skladu sa preporukama Eurostat-ovog priručnika Tabular Approach. Procjene za NOE se vrše odvojeno za preduzeća i samostalne poduzetnike. Ne vrše se podešavanja za institucionalne jedinice sektora države.

Podešavanja bruto dodane vrijednosti za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti se vrše na osnovu raspoloživih izvora podataka, na bazi ekspertske procjene, kao i na bazi rezultata provedenog ad-hoc istrživanja za poduzetnike u području Hotela i restorana. Procjene su urađene za seriju podataka 2000-2013. godina, i uključene su u zvanični BDP.

Vrijednost imputirane rente – usluge korišćenja stambenih zgrada nastanjenih njihovim vlasnicima procijenjena je na osnovu podataka Ankete o potrošnji domaćinstava 2004 koristeći „user cost“ metod, i procjene su uključene u BDP. Procjenu imputirane rente vrši Agencija za statistiku BiH i podatke dostavlja entitetskim zavodima za statistiku. Raspoloživa je serija podataka za period 2000-2013. godina.

Procjene za NOE su urađene za bruto vrijednost proizvodnje i međufaznu potrošnju, a bruto dodana vrijednost je izračunata kao razlika, i to na nivou područja i oblasti KD BIH 2010, a u nekim slučajevima i na nižem nivou Klasifikacije djelatnosti.

7.2 Bruto domaći proizvod prema proizvodnom pristupu i sveobuhvatnost

Imajući u vidu obuhvatnost izvora podataka, BDP prema proizvodnom pristupu je, tradicionalno, primarni metod za mjerenje nivoa BDP-a i sveobuhvatnosti. Neobuhvaćene ekonomske aktivnosti, u prosjeku, predstavljaju oko 10 % BDP-a i tiču se metodoloških poboljšanja i boljeg obuhvata aktivnosti poslovnih subjekata. Metodološka poboljšanja uključuju procjenu imputirane rente (usluge korišćenja stambenih zgrada nastanjenih njihovim vlasnicima) i vrijednost građevinskih radova izvršenih za vlastiti račun, i iznose oko polovine ukupne vrijednosti NOE.

Ukupna dodana vrijednost NOE (uključujući imputiranu rentu) u 2013. godini iznosi 1.601.359 hiljada KM ili 9,5 % od vrijednosti BDP-a.

U Tabeli 7.1 prikazani su podaci o neobuhvaćenim ekonomskim aktivnostima po tipovima neobuhvata i vrijednost imputirane rente. Kao što se može vidjeti iz tabele, dodana vrijednost imputirane rente iznosi 4,9 % BDP-a, dok podešavanja prema tipovima neobuhvata čine 4,6 % BDP-a. Najznačajniji tip neobuhvatnosti je N6-podizvještavanje sa 74,1%, zatim N3-podešavanje za subjekte koji obavljaju ekonomsku aktivnost a njihova registracija nije obavezna sa 14,3 %. Ostali tipovi imaju malo učešće u procjenama dodane vrijednosti za neobuhvatnost i čine 11,6% istih.

Tabela 7.1 Neobuhvaćene ekonomske aktivnosti po tipovima neobuhvata i imputirana renta, 2013. godina

	Dodana vrijednost, 000 KM	Struktura, %	% od BDP-a
N1	18.192	2,3	0,1
N2	0	0,0	0,0
N3	110.614	14,3	0,7
N4	26.746	3,5	0,2
N5	0	0,0	0,0
N6	573.575	74,1	3,4
N7	45.256	5,8	0,3
Ukupno (N1-N7)	774.383	100,0	4,6
Imputirana renta	826.976		4,9
Ukupno (N1-N7, imputirana renta)	1.601.359		9,5

Vrijednost procjena neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti je od 2011. godine smanjena zbog promjene kontnog okvira za preduzeća. Određene kategorije za koje se do tada vršilo podešavanje (podaci o dnevnicama za službena putovanja, privremeni i povremeni poslovi, prihodi od zakupnina), kroz novi kontni okvir su preciznije analitički definisane, tako da se podaci prikupljaju kroz izvještaje i uključuju u procjene BDP-a.

U Tabeli 7.2 prikazani su podaci o neobuhvaćenim ekonomskim aktivnostima po tipovima i institucionalnim sektorima. Podešavanja bruto dodane vrijednosti za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti je najznačajnije u sektoru domaćinstava i nefinansijskom sektoru. Podešavanje dodane vrijednosti sektora domaćinstava iznosi 473.050 hiljada KM ili 61,1%, dok podešavanje dodane vrijednosti nefinansijskog sektora iznosi 298.847 hiljada KM ili 38,6 % od ukupnih podešavanja za neobuhvatnost. Podešavanje dodane vrijednosti finansijskog sektora urađeno je za mali broj poslovnih subjekata koji knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za preduzeća a pripadaju finansijskom sektoru i iznosi 0,3% od ukupnih podešavanja za neobuhvatnost.

Tabela 7.2 Podešavanja dodane vrijednosti po tipovima neobuhvata i institucionalnim sektorima, 2013. godina (000 KM)

	Ukupno	S.11	S.12	S.13	S.14	S.15
N1	18.192	0	0	0	18.192	0
N2	0	0	0	0	0	0
N3	110.614	0	0	0	110.614	0
N4	26.746	26.746	0	0	0	0
N5	0	0	0	0	0	0
N6	573.575	241.385	2350	0	329.840	0
N7	45.256	30.716	136	0	14.404	0
Ukupno (N1-N7)	774.383	298.847	2.486	0	473.050	0
Struktura u %, po sektorima	100,0	38,6	0,3	0,0	61,1	0,0

Posmatrano po područjima Klasifikacije djelatnosti može se zaključiti da su najveća podešavanja bruto dodane vrijednosti urađena u djelatnostima Trgovine, Hotelijerstva i ugostiteljstva i Građevinarstva (Tabela 7.3).

7.3 Podešavanja bruto dodane vrijednosti za neobuhvaćene ekonomske aktivnosti po djelatnostima, 2013. godina

Područje djelatnosti	Bruto dodana vrijednost - NOE		% u BDP
	000 KM	Struktura, %	
A	8.019	1,0	0,0
B	2.945	0,4	0,0
C	59.587	7,7	0,4
D	3.016	0,4	0,0
E	5.179	0,7	0,0
F	125.693	16,2	0,7
G	218.140	28,2	1,3
H	32.107	4,1	0,2
I	172.958	22,3	1,0
J	16.609	2,1	0,1
K	2.486	0,3	0,0
L	9.809	1,3	0,1
M	47.039	6,1	0,3
N	5.500	0,7	0,0
O	0	0,0	0,0
P	8.925	1,2	0,1
Q	13.351	1,7	0,1
R	2.838	0,4	0,0
S	40.182	5,2	0,2
T	0	0,0	0,0
U	0	0,0	0,0
Ukupno	774.383	100,0	4,6
BDP (000 KM)	16.913.721		

7.3 Bruto domaći proizvod prema dohodovnom pristupu i sveobuhvatnost

Bruto domaći proizvod prema dohodovnom pristupu se ne obračunava na nezavistan način. Procjenjuje se istovremeno i iz istih izvora podataka kao i BDP prema proizvodnom pristupu. Zato, svaki tip podešavanja, u procesu procjene BDP-a prema proizvodnom pristupu, se istovremeno uključuje u relevantne komponente BDP prema dohodovnom pristupu. Podešavanje BDV po tipovima neobuhvata (bez imputirane rente) je alocirano u sredstva zaposlenih 532.722 KM ili 68,8 % i bruto poslovni višak/miješani dohodak 241.661 KM ili 31,2 %.

7.4 Procjene neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti prema tipu neobuhvata

7.4.1 N1 - Proizvođači se namjerno ne registruju

Ovaj tip neobuhvata uključuje procjene za samostalne poduzetnike koji pripadaju sektoru domaćinstva, a koji se namjerno nisu registrovali radi izbjegavanja plaćanja poreznih obaveza. Smatra se da je broj neregistrovanih poduzetnika mali, s obzirom da je procedura registracije jednostavna te da ne postoje posebni razlozi zašto se neka djelatnost ne bi registrovala. Ukupna podešavanja BDV po ovom tipu neobuhvata su mala i za 2013. godinu iznose 18.192 hiljada KM ili 3,5 % od ukupne BDV samostalnih poduzetnika prije podešavanja i 0,11% od BDP-a.

Procjene za ovaj tip neobuhvata urađene su na bazi raspoloživih izvora podataka i ekspertske procjene za djelatnosti Prerađivačke industrije, Trgovine, Prijevoza (taxi vozači) i Zdravstva.

7.4.2 N2 Ilegalne aktivnosti

Prema metodološkim postavkama i preporukama SNA/ESA metodologija ilegalne aktivnosti ulaze u granicu proizvodnje te ih je potrebno obuhvatiti zvaničnim procjenama BDP-a.

Procjene ilegalnih aktivnosti su eksperimentalno rađene u toku „EUROSTAT-OECD projekta za poboljšanje mjerenja neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti“ u toku 2007. godine. Federalni zavod za statistiku je uradio procjenu dijela ilegalnih aktivnosti - za drogu i prostituciju za područje FBiH. Korišteni su podaci Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije BiH, Ministarstva sigurnosti – granična policija BiH, Zavoda za alkoholizam i druge toksikomanije FBiH i stručna mišljenja eksperata sa područja kriminalistike i medicine. Procjene su urađene za period 2003-2006. godina i nisu uključene u zvanične procjene BDP-a.

7.4.3 N3 Proizvođači nemaju obavezu registrovanja

Podešavanja dodane vrijednosti za tip neobuhvata N3 urađena su samo za sektor domaćinstava, odnosno za subjekte koje po zakonskim regulativama nemaju obavezu registracije. Bruto dodana vrijednost za tip neobuhvata N3 iznosi 110.614 hiljada KM i učestvuje sa 14,3% u dodanoj vrijednosti ukupnih procjena neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti i 0,7% u BDP-u.

Podešavanja prema ovom tipu neobuhvata urađena su za samostalne poduzetnike koji pripadaju sektoru domaćinstava i stambenu izgradnju za vlastiti račun.

Za djelatnost Prerađivačke industrije podešavanja su urađena na osnovu ekspertske procjene, kao procenat od podataka prema izvještajima. Podešavanja se odnose na male proizvođače hrane, proizvođače predmeta od drveta i pletarskih materijala i šivenje odjeće.

Podešavanje za NOE u oblasti Obrazovanja urađeno je za aktivnost čuvanja djece. Na osnovu statističkih podataka o broju djece po starosnim grupama, podataka o prosječnoj neto plati, te informacijama o broju djece koja borave u vrtićima, procijenjen je broj djece koja ne borave u vrtićima.

Procjene neobuhvaćenih aktivnosti urađene su i za djelatnost Trgovine na osnovu ekspertske procjene (kao % od podataka prema izvještajima) ili na osnovu raspoloživih statističkih podataka (statistički poslovni registar i prosječne mjesečne neto plate). Procjene su urađene za aktivnosti popravke predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstva, prodaje po stanovima i kućama-preko posrednika i popravke motornih vozila. Na osnovu podataka dobijenih ad-hoc istraživanjem na otvorenim i zatvorenim pijacama, provedenom tokom 2007. godine, o broju lica koja obavljaju svoju djelatnost na pijacama i prosječnih mjesečnih neto plata, urađene su procjene outputa i međufazne potrošnje za ovu grupu proizvođača.

Značajan iznos neobuhvaćenih aktivnosti u djelatnosti Građevinarstva procijenjen je za stambenu izgradnju za vlastiti račun. Obračun bruto vrijednosti proizvodnje, do 2011. godine, vršen je na osnovu podataka iz istraživanja GRAĐ-11a („Godišnji izvještaj za zgrade građene u režiji individualnih vlasnika“). Nakon 2011. godine, kada je prestalo provođenje navedenog istraživanja, obračun bruto vrijednosti proizvodnje i međufazne potrošnje za ovaj dio neobuhvata se obračunava tako što se podaci iz prethodne godine koriguju indeksom BDV izračunate na osnovu izvještaja za oblast građevinarstva samostalnih poduzetnika (tekuća godina na prethodnu godinu).

7.4.4 N4 Registrovane pravne osobe nisu uključene u statistički obuhvat

Podešavanje za ovaj tip neobuhvata je vršeno za poslovne subjekte koji knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za preduzeća a pripadaju nefinansijskom sektoru, i nije značajno sa stanovišta učešća u ukupnim procjenama za NOE, s obzirom da se podaci za ovu grupu institucionalnih jedinica prikupljaju kroz izvještaje koji su sastavni dio godišnjih finansijskih izvještaja.

Učešće ovog tipa neobuhvata je 0,2% od BDP-a ili 3,5% od dodane vrijednosti ukupnih procjena neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti.

U okviru „EUROSTAT-OECD projekta za poboljšanje mjerenja neobuhvaćenih ekonomskih aktivnosti“ u toku 2005. godine urađene su prve procjene za tip neobuhvata N4 za 2003. godinu. Procjene su urađene za preduzeća koja nisu dostavila finansijski izvještaj za posmatranu godinu, a dostavila su izvještaje za 2002. i 2004. godinu. Na osnovu ove činjenice zaključeno je da su preduzeća i u 2003. godini poslovala, te je za ovu grupu preduzeća procijenjena bruto vrijednost proizvodnje i međufazna potrošnja.

S obzirom da od 2007. godine nije bilo moguće vršiti procjene na navedeni način, od tada se procjene za ovaj tip neobuhvata vrše tako da se bruto vrijednost proizvodnje i međufazna potrošnja procjenjuje primjenom učešća N4 neobuhvata iz prethodne godine u podacima prije podešavanja, na podatke tekuće godine. Podešavanja su urađena na nivou oblasti Klasifikacije djelatnosti.

U toku 2015. godine započete su aktivnosti na obračunu BVP, MP i BDV za neobuhvaćeni dio udruženja i vjerskih zajednica, na osnovu podataka o broju zaposlenih iz Statističkog poslovnog registra.

7.4.5 N5 Registrovana neinkorporirana preduzeća nisu uključena u statistički obuhvat

Tip neobuhvata N5 odnosi se na samostale poduzetnike koji pripadaju sektoru domaćinstava, a koji nisu obuhvaćeni statističkim istraživanjima. Podaci o poslovanju samostalnih poduzetnika se prikupljaju kroz redovno statističko istraživanje (način i vrsta podatka koji se prikupljaju, kao i metod obračuna makroekonomskih kategorija detaljno je objašnjen u poglavlju 3.4.5) za koji je izvještajna jedinica Ispostava Porezne uprave u općini.

Porezna uprava, u cilju blagovremene i sveobuhvatne naplate poreza vodi evidencije o samostalnim poduzetnicima. Iz tog razloga se smatra da su svi aktivni obveznici obuhvaćeni kroz statistički izvještaj, te da nema osnova za podešavanja po ovom tipu neobuhvata. Svake godine vrši se poređenje podataka o broju registrovanih samostalnih poduzetnika dobijenih putem statističkog istraživanja sa podacima dobijenih iz Središnjeg ureda Porezne uprave Federacije BiH i podacima iz Statističkog poslovnog registra.

Iz navedenih razloga, procjene za tip neobuhvata N5 nisu vršene.

7.4.6 N6 Podizvještavanje

Bruto dodana vrijednost za ovaj tip neobuhvata iznosi 573.575 hiljada KM ili 74,1% od ukupnih procjena dodane vrijednosti za NOE i 3,4% od BDP-a. Pretpostavlja se da određeni broj poslovnih subjekata ne iskazuje finansijske izvještaje objektivno, odnosno da podcjenjuje prihode ili precjenjuje troškove poslovanja radi izbjegavanja plaćanja poreznih obaveza. Za ove subjekte su urađena određena podešavanja dodane vrijednosti.

Podešavanja su urađena odvojeno za preduzeća koja knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za preduzeća i pripadaju nefinansijskom i finansijskom sektoru i samostalne poduzetnike koji pripadaju sektoru domaćinstava.

Od ukupnog iznosa podešavanja dodane vrijednosti preduzeća, tip neobuhvata N6 je najznačajniji i iznosi oko 81%. Pretpostavlja se da mala preduzeća najviše podcjenjuju svoje prihode kroz finansijske izvještaje. Iz tog razloga izvršeno je podešavanje dodane vrijednosti preduzeća sa prihodima do 100.000 KM, kao i onih koji ostvaruju prihode preko 100.000 KM ali koja imaju do 25 zaposlenih.

Preduzeća sa prihodima do 100.000 KM, u najvećem broju slučajeva, imaju negativnu dodanu vrijednost, ili je dodana vrijednost pozitivna ali manja od sredstava zaposlenih i potrošnje fiksnog kapitala. Sva preduzeća sa prihodima do 100.000 KM su podijeljena u dvije podgrupe, i to preduzeća sa prihodima do 10.000 KM i prihodima 10.000-100.000 KM. Podešavanje za grupu preduzeća sa prihodima do 10.000 KM su urađena tako da se dodana vrijednost izjednači sa sredstvima zaposlenih, a za grupu preduzeća sa prihodima od 10.000-100.000 KM dodana vrijednost se dobije kao zbir sredstava zaposlenih i potrošnje fiksnog kapitala.

Za grupu preduzeća sa prihodima preko 100.000 KM a koji imaju do 25 zaposlenih, pretpostavlja se da kroz finansijske izvještaje prikazuju podcijenjene podatke o sredstvima zaposlenih. Ova preduzeća se prvo dijele prema broju zaposlenih u grupe: bez zaposlenih, sa 1-5 zaposlenih, sa 6-10 zaposlenih i sa 11-25 zaposlenih. Za svaku navedenu grupu preduzeća se obračunavaju sredstva zaposlenih po radniku. Nakon toga se sredstva zaposlenih po radniku u grupi preduzeća sa manjim brojem zaposlenih izjednačavaju sa sredstvima zaposlenih po radniku u grupi preduzeća sa većim brojem zaposlenih.

Podešavanja nisu rađena za velike poslovne subjekte čiji su finansijski izvještaji i poslovanje pod stalnom kontrolom finansijske revizije i njihovi finansijski izvještaji su javni.

Dodatno podešavanje dodane vrijednosti preduzeća urađeno je za djelatnosti Hotela i restorana, Građevinarstva i Trgovine. U djelatnostima Hotela i restorana koja zvanično imaju 1 i 2 zaposlena imputirana su po dva zaposlena. U djelatnosti Građevinarstva, za preduzeća koja zapošljavaju 1, 2 i 3 radnika dodatno su imputirana po dva zaposlena, a u djelatnosti Trgovine, za preduzeća koja zapošljavaju 1 i 2 radnika imputiran je po 1 zaposleni, te je na osnovu prosječne mjesečne neto plate procijenjena bruto vrijednost proizvodnje i bruto dodana vrijednost.

Podešavanje bruto dodane vrijednosti za tip neobuhvata N6 kod samostalnih poduzetnika je najznačajniji i iznosi 69,7% od ukupnih podešavanja BDV samostalnih poduzetnika.

Najznačajnije podešavanje je urađeno za djelatnost Hotela i restorana, i to na osnovu rezultata ad-hoc istraživanja koje je tokom 2005. godine provedeno u okviru EUROSTAT-OECD Projekta. Podešen je miješani dohodak vlasnika, i broj uposlenih radnika i njihove mjesečne neto plaće. Ukupno podešavanje BDV samostalnih poduzetnika za područje Hotela i restorana iznosi 127,8% u odnosu na podatke prije podešavanja za NOE.

Podešavanje bruto dodane vrijednosti djelatnosti Građevinarstva, Stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti, Zdravstva i Ostalih uslužnih djelatnosti urađeno je imputacijom broja radnika i njima pripadajuće mjesečne plate, kao i na osnovu korekcije dohodaka vlasnika.

Bruto dodana vrijednost djelatnosti Trgovine podešena je po osnovu imputacije radnika i njihovih mjesečnih neto plata, a djelatnosti Obrazovanja po osnovu podešavanja dohodaka vlasnika.

7.4.7 N7 Statistički nedostaci

Bruto dodana vrijednost za tip neobuhvata N7 iznosi 45.256 KM i predstavlja 5,8% od ukupnog podešavanja BDV-i ili 0,3% od BDP-a. Podešavanja su urađena za preduzeća koja knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim planom za preduzeća i pripadaju nefinansijskom i finansijskom sektoru i samostalne poduzetnike koji pripadaju sektoru domaćinstava.

Procjene su urađene za napojnice u hotelima i restoranima, frizerskim salonima i salonima za uljepšavanje te za napojnice koje primaju taksi vozači. Vrijednost napojnica u hotelima i restoranima je procijenjena na osnovu provedenog Ad-hoc istraživanja (opisano u dijelu 7.4.6). Za procijenjeni iznos povećana su sredstva zaposlenih i bruto dodana vrijednost.

Pored navedenog, urađeno je podešavanje dodane vrijednosti preduzeća za korištenje službenih automobila i telefona u privatne svrhe po svim područjima Klasifikacije djelatnosti. Za procijenjeni iznos umanjena je međufazna potrošnja i povećana sredstva zaposlenih i bruto dodana vrijednost.

DIO B GODIŠNJI NACIONALNI RAČUNI, STALNE CIJENE

10. OSNOVNE PROCEDURE

BDP u stalnim cijenama je važan pokazatelj dinamike i nivoa ekonomskog razvoja, i pokazuje ekonomski rast između različitih perioda kada se eliminira uticaj promjena cijena.

Prvi koraci na uspostavljanju obračuna BDP-a u stalnim cijenama započeli su u 2006. godini uz tehničku podršku i direktni angažman MMF-ovog konsultanta za realni sektor u Bosni i Hercegovini. Prvi obračuni su objavljeni u 2007. godini i odnosili su se na obračune BDP-a u stalnim cijenama za 2004., 2005. i 2006. godinu. Bazna godina je prethodna godina tj. svi obračuni su izvršeni u cijenama prethodne godine. Prvobitno uspostavljene metode obračuna u stalnim cijenama vremenom su poboljšane u zavisnosti od raspoloživih pokazatelja.

Trenutno su raspoložive dvije serije podataka:

- 2001–2005. godina prema Klasifikaciji djelatnosti BiH 2006 koja je usklađena sa evropskom/europskom klasifikacijom NACE Rev 1.1., i nije preračunata prema KD BiH 2010,
- 2006–2013. godina prema KD BiH 2010 koja je usklađena sa evropskom/europskom klasifikacijom NACE Rev 2.

Stope realnog rasta na nivou područja djelatnosti (A21) se objavljuju u isto vrijeme kada i BDP u tekućim cijenama po proizvodnom pristupu.

Kod obračuna u stalnim cijenama, kao bazna godina se uzima prethodna godina (prethodna godina je istovremeno i referentna godina). Na taj način se uzimaju u obzir sve strukturne promjene u relativnim cijenama do kojih je došlo između dvije uzastopne godine. Prema tome, bazna godina za obračun BDP-a u stalnim cijenama za 2013. godinu je 2012. godina.

Međutim, vrijednosti obima u cijenama prethodne godine dopuštaju poređenje podataka samo između dvije uzastopne godine (podaci u cijenama prethodne godine za bilo koju godinu sa godišnjim podacima u tekućim cijenama iz prethodne godine). Da bi se dobila dugoročna serija koja omogućava poređenje između bilo kojih odabranih perioda, podaci u cijenama prethodne godine su lančano povezani sa utvrđenim fiksnim referentnim periodom (2010. godina).

Serija podataka u stalnim cijenama prethodne godine je aditivna (BDP i bruto dodana vrijednost su jednaki zbiru pojedinih kategorija i potkategorija), dok je serija podataka u cijenama referentne 2010. godine neaditivna (BDP i bruto dodana vrijednost nisu jednaki zbiru pojedinih kategorija i potkategorija). Neaditivnost je rezultat primjene metode ulančanih indeksa na detaljnijoj raščlambi kategorija i potkategorija.

Pri obračunu BDP-a u stalnim cijenama za 2013. godinu primijenjena je metoda jednostruke deflacije ili jednostruke ekstrapolacije na bruto vrijednost proizvodnje, u zavisnosti od raspoloživih indikatora. Primjena jednostrukih indikatora implicira primjenu fiksnih input/outputa (I/O) koeficijenata iz bazne godine (prethodna godina) za obračun međufazne potrošnje u stalnim cijenama. Razlog za navedeni način obračuna je neraspologanje podacima o strukturi međufazne potrošnje na odgovarajućem nivou raščlanjenosti.

Izuzetak od primjene metode jednostrukih indikatora je obračun za područje djelatnosti Građevinarstva (F). Za ovu djelatnost je primijenjena metoda dvostruke deflacije. Obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama za netržišne proizvođače vrši se po troškovnim komponentama. Detaljna objašnjenja nalaze se u dijelovima 12.16, 12.17 i 12.18.

U tabeli 10.1 prikazana je bruto dodana vrijednost po područjima djelatnosti i bruto domaći proizvod u cijenama prethodne godine, kao i stope realnog rasta za 2013. godinu. BDV u stalnim cijenama je dobivena kao razlika bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama i međufazne potrošnje u stalnim cijenama. BDV u stalnim cijenama za svako područje dobijena je sumiranjem

dodanih vrijednosti za niže nivoe (oblasti, grane). Obračuni u stalnim cijenama obuhvaćaju i procjene neobuhvaćenih ekonomski aktivnosti (NOE).

Tabela 10.1 Bruto dodana vrijednost i bruto domaći proizvod u cijenama prethodne godine i stope realnog rasta, 2013. godina

Područje djelatnosti	Bruto dodana vrijednost	Stope realnog rasta
	000 KM	%
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	885.472	19,7
B Vađenje ruda i kamena	376.019	-5,6
C Prerađivačka industrija	2.072.129	4,5
D Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	713.656	18,8
E Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	195.891	-3,0
F Građevinarstvo	619.732	-2,6
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	2.310.086	1,1
H Prijevoz i skladištenje	609.371	4,6
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	385.170	0,0
J Informacije i komunikacije	795.971	1,2
K Finansijske/Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	727.200	1,6
L Poslovanje nekretninama	867.269	0,2
M Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	445.650	-2,1
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	140.348	6,0
O Javna uprava i odbrana/obrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	1.426.004	-0,2
P Obrazovanje	839.203	0,2
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	785.652	1,2
R Umjetnost, zabava i rekreacija	127.995	2,4
S Ostale uslužne djelatnosti	126.702	-3,3
Ukupno sve djelatnosti	14.449.520	2,7
FISIM (-)	522.352	2,1
Bruto dodana vrijednost, bazne/bazične cijene	13.927.168	2,7
Porezi na proizvode, usluge i uvoz minus subvencije na proizvode	3.080.190	2,7
Bruto domaći proizvod u tržišnim cijenama	17.007.358	2,7

U tabeli 10.2 je prikazana bruto dodana vrijednost po područjima djelatnosti i bruto domaći proizvod u cijenama 2010. godine (lančano povezane vrijednosti).

Tabela 10.2 Bruto dodana vrijednost i bruto domaći proizvod, lančano povezane vrijednosti u cijenama 2010. godine

Područje djelatnosti	Bruto dodana vrijednost, 000 KM				
	2009	2010	2011	2012	2013
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	803.598	793.871	823.375	716.228	857.158
B Vađenje ruda i kamena	339.746	326.037	363.799	359.545	339.584
C Prerađivačka industrija	1.816.434	1.945.523	1.921.294	1.919.189	2.006.106
D Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	632.115	661.834	613.874	539.952	641.314
E Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	168.586	185.327	189.681	194.848	189.045
F Građevinarstvo	781.270	670.460	644.912	634.326	617.693
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	2.115.668	2.100.026	2.137.554	2.157.074	2.179.992
H Prijevoz i skladištenje	536.458	537.700	557.239	538.510	563.424
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	348.736	377.066	370.441	374.488	374.461
J Informacije i komunikacije	750.262	743.106	767.851	780.150	789.636
K Finansijske/Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	701.518	704.429	726.704	729.529	741.250
L Poslovanje nekretninama	810.423	826.195	828.631	841.513	843.081
M Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	367.690	387.027	446.019	431.948	422.822
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	136.106	132.093	128.142	126.428	134.065
O Javna uprava i odbrana/odbrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	1.388.948	1.402.339	1.398.588	1.400.036	1.397.525
P Obrazovanje	783.739	796.713	803.926	811.019	812.352
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	725.692	740.981	747.217	753.173	762.016
R Umjetnost, zabava i rekreacija	112.883	108.861	115.077	118.700	121.519
S Ostale uslužne djelatnosti	133.262	128.683	130.836	125.927	121.827
Ukupno sve djelatnosti	13.454.171	13.568.271	13.715.160	13.553.322	13.921.604
FISIM (-)	500.034	500.681	529.437	530.811	541.712
Bruto dodana vrijednost, bazne/bazične cijene	12.954.155	13.067.590	13.185.723	13.022.428	13.379.547
Porezi na proizvode i usluge i uvoz minus subvencije na proizvode (+)	2.899.880	2.924.473	2.956.133	2.921.251	3.000.629
Bruto domaći proizvod u tržišnim cijenama	15.854.007	15.992.063	16.141.856	15.943.655	16.380.159

11. OSNOVNE INFORMACIJE I GLAVNI IZVORI PODATAKA

Glavni izvori podataka korišćeni za obračun godišnjeg BDP-a po proizvodnom pristupu u stalnim cijenama su indeksi cijena proizvođača (PPI), indeksi cijena potrošača (CPI) i indeksi broja zaposlenih.

Iako indeks obima industrijske proizvodnje nije korišćen u obračunu stalnih cijena za 2013. godinu, kratak osvrt na njega je dat u nastavku.

11.1 Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda

Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda predstavlja mjeru promjena cijena proizvoda koje industrijska preduzeća proizvode u FBiH i prodaju na domaćem tržištu (teritorij BiH) i/ili inostranom tržištu.

Ukupan indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda sadrži dva podindeksa, tj. indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem tržištu i indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na inostranom tržištu.

Za obračun indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda prikupljaju se podaci od poslovnih subjekata koji su razvrstani u područja djelatnosti B, C, D i E Klasifikacije djelatnosti BiH 2010. Indeks se izračunava na osnovu prikupljenih cijena za proizvode koji se prodaju na domaćem i inostranom tržištu. Cijene su se u 2013. godini prikupljale od 352 proizvodna subjekta. Obuhvaćeni su najvažniji proizvodi koji se proizvode u Federaciji BiH i prodaju na domaćem i inostranom tržištu. Svakog mjeseca se od izabranih preduzeća prikupljalo oko 1688 pojedinačnih cijena za izabrane proizvode.

Ponderi za izračunavanje ukupnog indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda predstavljaju relativno učešće prodaje pojedinih proizvoda i na domaćem i na inostranom tržištu. Osnovni izvor podataka za izradu pondera je Godišnji izvještaj industrije (IND-21) za 2010. godinu. Nova ponderacija se radi svake pete godine, dok se korekcija pondera vrši svake godine. Kao korektivni faktor se koriste indeksi kretanja cijena proizvoda u prethodnoj godini.

Izračunavanje indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda počinje izračunavanjem mjesečnih indeksa prostom geometrijskom sredinom za pojedine proizvode koje proizvodi više proizvođača. Agregirani indeksi se nakon toga izračunavaju korišćenjem Laspeyres-ove formule za ponderisanu aritmetičku sredinu počevši od indeksa pojedinih proizvoda pa do ukupnih indeksa (ukupnog, indeksa na domaćem tržištu i indeksa na inostranom tržištu) za FBiH.

11.2 Indeks potrošačkih cijena

Indeks potrošačkih cijena predstavlja mjeru promjene cijena proizvoda i usluga koje rezidentna domaćinstva kupuju radi zadovoljenja svojih ličnih potreba. Potrošačka cijena je cijena koju potrošači plaćaju za kupljena dobra i usluge, uključujući sve poreze a isključujući eventualne subvencije na proizvode.

Indeks potrošačkih cijena u Federaciji Bosne i Hercegovine izračunava se na osnovu reprezentativne liste proizvoda koju je u 2013. godini činilo 604 proizvoda. Svakog mjeseca se prikupljalo oko 10.390 cijena na unaprijed definiranom uzorku prodajnih mjesta i geografskih lokacija. Cijene se prikupljaju na pet lokacija (gradova) u Federaciji Bosne i Hercegovine (Bihać, Mostar, Sarajevo, Tuzla i Zenica) odabranih prema kriteriju broja stanovnika i njihovoj ulozi u geografskom području kojem pripadaju.

Obuhvaćeni su najvažniji proizvodi i usluge koje kupuje stanovništvo radi finalne potrošnje. Oni su odabrani s ciljem predstavljanja raznolikosti proizvoda dostupnih na tržištu kako bi bio obuhvaćen kompletan spektar potrošnje prema COICOP klasifikaciji (Klasifikacija lične potrošnje prema namjeni).

Ponderi koji se koriste u obračunu rezultat su Ankete o potrošnji domaćinstava i predstavljaju relativnu važnost odabranih proizvoda i usluga u ukupnoj potrošnji domaćinstava na domaćoj teritoriji. Za obračun indeksa u 2013. godini korišćeni su ponderi koji se baziraju na podacima Ankete o potrošnji domaćinstava iz 2007. godine, a od januara 2014. godine se koriste ponderi na bazi Ankete iz 2011. godine. Ponderi se svake godine koriguju indeksom kretanja cijena u prethodnoj godini. Obuhvat dobara i usluga redovno se revidira kako bi se očuvala reprezentativnost liste proizvoda s obzirom na ukuse potrošača i njihove navike u pogledu kupovine.

Izračunavanje indeksa potrošačkih cijena počinje izračunavanjem elementarnih indeksa (indeksa proizvoda) i indeksa reprezentativnih stavki na nivou gradova. Pri tome se kao mjera srednje vrijednosti koristi geometrijska sredina. Agregatni indeksi se nakon toga izračunavaju korišćenjem Laspeyres-ove formule za ponderisanu aritmetičku sredinu počevši od indeksa reprezentativnih stavki na nivou gradova pa do ukupnog indeksa za FBiH. Referentna baza za izračunavanje indeksa je 2010. godina.

11.3 Indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje

Podaci o industrijskoj proizvodnji dobiveni su na osnovu Mjesečnog istraživanja industrije (IND-1). Mjesečni izvještaj podnose preduzeća čija glavna djelatnost, prema KD BiH 2010, pripada područjima Vađenje ruda i kamena, Prerađivačka industrija i Proizvodnja i snabdijevanje /opskrba električnom energijom i plinom, kao i dijelovi neindustrijskih preduzeća koji se bave industrijskom proizvodnjom. Obuhvaćena su sva preduzeća koja zapošljavaju 10 i više osoba.

Indeksi industrijske proizvodnje izračunavaju se u dva koraka korišćenjem Laspeyres-ove formule. U prvom koraku indeksi se izračunavaju iz podataka o količinama pojedinačnih proizvoda iz Nomenklature industrijskih proizvoda i odgovarajućeg ponderacijskog koeficijenta, koji je aproksimacija dodane vrijednosti pojedinačnih proizvoda. U drugom koraku se svi indeksi grana i viših nivoa ponderišu strukturom dodane vrijednosti. Struktura BDV se preuzima iz Strukturnog poslovnog istraživanja. Bazna godina za izračunavanje indeksa je 2010. godina.

Indeksi industrijske proizvodnje se prikazuju u tri oblika: izvorni indeksi, desezonirani i kalendarski prilagođeni indeksi. Desezoniranje i kalendarsko prilagođavanje se vrši metodom TRAMO-SEATS u DEMETRA okruženju na mjesečnoj seriji izvornih Indeksa fizičkog obima industrijske proizvodnje.

11.4 Indeks broja zaposlenih

Podaci o ukupnom broju zaposlenih prikupljaju se od pravnih i fizičkih osoba. Broj zaposlenih za pravne osobe rezultat su redovnog mjesečnog istraživanja o zaposlenima i plaćama (RAD-1). Istraživanjem su obuhvaćene pravne osobe svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti svih nivoa, ustanove i druge organizacije.

Podaci o zaposlenima u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija se preuzimaju od Porezne uprave F BiH.

Zaposleni su sva lica koja imaju zasnovan radni odnos na neodređeno vrijeme ili određeno vrijeme sa punim ili nepunim radnim vremenom.

12. METODE KORIŠĆENE ZA OBRAČUN BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA U STALNIM CIJENAMA

12.1 Uvod

Bruto domaći proizvod prema proizvodnom pristupu u stalnim cijenama jednak je ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti u stalnim cijenama svih djelatnosti umanjenoj za FISIM i uvećanoj za neto poreze na proizvode u stalnim cijenama. BDV u stalnim cijenama je dobivena kao razlika bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama i međufazne potrošnje u stalnim cijenama.

Za obračun BDV u stalnim cijenama za 2013. godinu primijenjena je metoda jednostrukih indikatora, osim za područje Građevinarstva gdje se primjenjuje metoda dvostrukih indikatora, što je detaljnije objašnjeno u dijelu 10.

Metode korišćene za obračune u stalnim cijenama opisane su u nastavku po područjima KD BiH 2010.

12.2 Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (A)

Za obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama za proizvodnju individualnih poljoprivrednih proizvođača izvršena je revalorizacija svakog pojedinog proizvoda u tekućoj godini korišćenjem prosječne cijene prethodne godine. Za preduzeća korišćena je metoda deflacije bruto vrijednosti proizvodnje implicitnim deflatorom bruto vrijednosti proizvodnje individualnih poljoprivrednih proizvođača.

Za oblast Šumarstvo (02) korišćena je metoda ekstrapolacije bruto vrijednosti proizvodnje indeksom fizičkog obima šumskih sortimenata.

Obračun u stalnim cijenama za oblast Ribarstvo (03) izvršen je deflacioniranjem bruto vrijednosti proizvodnje indeksom potrošačkih cijena za svježu ribu.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz prethodne godine (2012. godina) koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Stopa realnog rasta BDV područja A u 2013. godini iznosi 19,7 %.

12.3 Vađenje ruda i kamena (B)

Obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama za područje djelatnosti Vađenje ruda i kamena izvršen je na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD). Korišćena je metoda deflacije bruto vrijednosti proizvodnje u tekućim cijenama odgovarajućim indeksom cijena proizvođača. Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda odnosi se na prodaju na domaćem i inostranom tržištu.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz prethodne godine (2012. godina) koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Stopa realnog rasta BDV područja B u 2013. godini iznosi -5,6 %.

12.4 Prerađivačka industrija (C)

Za obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama za područje djelatnosti Prerađivačke industrije korišćena je metoda deflacije bruto vrijednosti proizvodnje odgovarajućim indeksom cijena proizvođača na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD). Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda odnosi se na prodaju na domaćem i inostranom tržištu.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata za prethodnu godinu (2012. godina).

Stopa realnog rasta BDV područja C u 2013. godini iznosi 4,5 %.

12.5 Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (D)

U ovom području djelatnosti proizvodnja se uglavnom ostvaruje u okviru dva velika javna preduzeća, pri čemu je jedno orijentirano na proizvodnju električne energije uglavnom iz termoelektrana, a drugo na proizvodnju električne energije iz hidroelektrana. Dakle, postoje dvije različite tehnologije koje impliciraju različite I/O odnose, što znači da je električna energija proizvedena iz termoelektrana skuplja tj. zahtjeva veće troškove inputa nego električna energija proizvedena putem hidroelektrana. Struktura proizvodnje (učešće hidro i termo energije u ukupnoj proizvodnji električne energije) mijenja se kontinuirano u zavisnosti od promjena u vremenskim prilikama. Proizvodnja, prijenos i distribucija električne energije (grana 35.1) je najznačajnija grana i učestvuje sa 86% u ukupnoj bruto vrijednosti proizvodnje ovog područja djelatnosti.

Zbog svega navedenog, obračun u stalnim cijenama bruto vrijednosti proizvodnje je izvršen ekstrapolacijom indeksa količina na nivou pojedine vrste proizvodnje (odvojeno za električnu energiju proizvedenu iz termoelektrana i električnu energiju iz hidroelektrana).

Za preostale dvije grane, Proizvodnja plina, distribucija plinovitih goriva distribucijskom mrežom (grana 35.2) i Proizvodnja i snabdijevanje parom i klimatizacija (grana 35.3) korišćena je metoda deflacije bruto vrijednosti proizvodnje odgovarajućim indeksom cijena proizvođača na domaćem i inostranom tržištu.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata za prethodnu godinu (2012. godina).

Stopa realnog rasta BDV područja D u 2013. godini iznosi 18,8 %.

12.6 Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (E)

Obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama za ovo područje djelatnosti izvršen je na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD).

Za oblast Sakupljanje otpada, djelatnosti obrade i zbrinjavanje otpada, reciklaža materijala (38) korišćena je metoda deflacije bruto vrijednosti proizvodnje indeksom proizvođačkih cijena (PPI za oblast 38).

Za ostale oblasti u okviru ove djelatnosti korišćena je metoda deflacije bruto vrijednosti proizvodnje odgovarajućim indeksima potrošačkih cijena.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata za prethodnu godinu (2012. godina).

Stopa realnog rasta BDV područja E u 2013. godini iznosi -3,0 %.

12.7 Građevinarstvo (F)

Za obračun u stalnim cijenama u području djelatnosti Građevinarstva primijenjena je metoda dvostruke deflacije na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD). Budući da na raspolaganju nema adekvatnih indeksa cijena za građevinarstvo, bruto vrijednost proizvodnje je deflacionirana kompozitnim indeksom koji je izračunat kao ponderisani prosjek bruto plata i cijena sirovina i materijala korišćenih u građevinarstvu (prosjek indeksa cijena proizvođača za oblasti 23, 24 i 25). Ponderi su odgovarajuća učešća bruto dodane vrijednosti i međufazne potrošnje.

Međufazna potrošnja je deflacionirana sa indeksom cijena sirovina i materijala korišćenih u građevinarstvu (prosjek indeksa cijena proizvođača za oblasti 23, 24 i 25).

Stopa realnog rasta BDV područja F u 2013. godini iznosi -2,6 %.

12.8 Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (G)

Obračun bruto vrijednosti proizvodnje ovog područja djelatnosti u stalnim cijenama vrši se u dva koraka. U prvom koraku se prihodi od prodaje robe na nivou oblasti (2 cifre KD) deflacioniraju ukupnim indeksom potrošačkih cijena. U drugom koraku se bruto vrijednost proizvodnje ekstrapolira indeksima realnog rasta prihoda od prodaje roba. Ovaj pristup polazi od pretpostavke da su stope trgovački marži u stalnim cijenama fiksne.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz 2012. godine koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Stopa realnog rasta BDV područja G u 2013. godini iznosi 1,1 %.

12.9 Prijevoz i skladištenje (H)

Najznačajnija oblast u ovom području djelatnosti je Kopneni prijevoz i cjevovodni transport (49) sa učešćem od 76,3% u bruto vrijednosti proizvodnje područja H. Obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama za oblast 49 izvršen je na nivou grane (3 cifre KD) primjenom metode ekstrapolacije. Bruto vrijednosti proizvodnje su ekstrapolirane odgovarajućim indeksima obima i to:

- Željeznički prijevoz robe (grana 49.2) indeksom tonskih kilometara u željezničkom prijevozu robe,
- Ostali kopneni prijevoz putnika (grana 49.3) indeksom putničkih kilometara u kopnenom prijevozu putnika i
- Cestovni prijevoz robe i usluge preseljenja (grana 49.4) indeksom tonskih kilometara u kopnenom prijevozu robe.

Za preostale oblasti, Zračni prijevoz (51), Skladištenje i pomoćne djelatnosti u prijevozu (52) i Poštanske i kurirske djelatnosti (53) bruto vrijednosti proizvodnje su deflacionirane odgovarajućim indeksima potrošačkih cijena (CPI za zračni prijevoz putnika, CPI za poštanske usluge).

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz 2012. godine koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Stopa realnog rasta BDV područja H u 2013. godini iznosi 4,6 %.

12.10 Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (I)

Za obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama za ovo područje djelatnosti korišćena je metoda deflacije bruto vrijednosti proizvodnje odgovarajućim indeksima potrošačkih cijena (CPI za restorane i hotele, CPI za usluge u restoranima, CPI za usluge smještaja) na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD).

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata za prethodnu godinu (2012. godina).

Stopa realnog rasta BDV područja I u 2013. godini iznosi 0,0 %.

12.11 Informacije i komunikacije (J)

Obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama za područje djelatnosti Informacija i komunikacija izvršen je na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD).

Za oblast Telekomunikacija (61), čije je učešće 68,6% u ukupnoj bruto vrijednosti proizvodnje ovog područja djelatnosti, korišćena je metoda deflacije bruto vrijednosti proizvodnje odgovarajućim indeksom potrošačkih cijena za telekomunikacione usluge.

Za ostale oblasti korišćena je metoda deflacije bruto vrijednosti proizvodnje ukupnim indeksom potrošačkih cijena.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz 2012. godine koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Stopa realnog rasta BDV područja J u 2013. godini iznosi 1,2 %.

12.12 Finansijsko posredovanje K

Pri obračunu u stalnim cijenama za Finansijsko posredovanje napravljena je razlika između dvije vrste usluga: naknade za bankarske usluge i usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene (FISIM). Za procjenu naknada za bankarske usluge urađena je deflacija ukupnim indeksom potrošačkih cijena.

Obračun FISIM-a u stalnim cijenama urađen je na sljedeći način:

- Prosječna vrijednost sredstava i obaveza banaka (aritmetička sredina zaliha sredstava i obaveza banaka na početku i na kraju godine) deflacionirana je ukupnim indeksom potrošačkih cijena;
- Potraživanja po kamatama (aktivne kamate) i obaveze po kamatama (pasivne kamate) su ekstrapolirane indeksom obima sredstava i obaveza.
- Kao i u slučaju procjena FISIM-a u tekućim cijenama, i procjena FISIM-a u stalnim cijenama se dobije kao razlika između potraživanja po kamatama (aktivne kamate) i obaveze po kamatama (pasivne kamate) u stalnim cijenama.

Bruto vrijednost proizvodnje za usluge osiguranja i sporedne finansijske aktivnosti u stalnim cijenama je urađena deflacioniranjem ukupnim indeksom potrošačkih cijena.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz 2012. godine (tekuće cijene) koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Stopa realnog rasta BDV područja K u 2013. godini iznosi 1,6%.

12.13 Poslovanje nekretninama (L)

Obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama za ovo područje djelatnosti je izvršen na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD) koristeći metod deflacije bruto vrijednosti proizvodnje ukupnim indeksom potrošačkih cijena.

Podatke o imputiranoj renti u tekućim i stalnim cijenama izračunava Agencija za statistiku BiH (BHAS) i dostavlja Federalnom zavodu za statistiku. Obračun imputirane rente u stalnim cijenama izvršen je metodom ekstrapolacije indeksom broja stanovnika.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz 2012. godine koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Stopa realnog rasta BDV područja L u 2013. godini iznosi 0,2 %.

12.14 Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti (M)

Obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama je izvršen na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD) koristeći metodu deflacije bruto vrijednosti proizvodnje ukupnim indeksom potrošačkih cijena.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata za prethodnu godinu (2012. godina).

Stopa realnog rasta BDV područja M u 2013. godini iznosi -2,1 %.

12.15 Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (N)

Obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama je izvršen na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD) koristeći metodu deflacije bruto vrijednosti proizvodnje ukupnim indeksom potrošačkih cijena.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz 2012. godine koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Stopa realnog rasta BDV područja N u 2013. godini iznosi 6,0 %.

12.16 Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje (O)

U ovoj djelatnosti su zastupljene samo institucionalne jedinice koje pripadaju sektoru države. Obračun u stalnim cijenama vrši se po troškovnim komponentama na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD). Bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama je procijenjena po troškovnom pristupu kao zbir sredstava zaposlenih, međufazne potrošnje, potrošnje fiksnog kapitala i ostalih poreza na proizvodnju. Sredstva zaposlenih i ostali porezi na proizvodnju su ekstrapolirani indeksom broja zaposlenih. Za međufaznu potrošnju je primijenjena metoda deflacije ukupnim indeksom potrošačkih cijena. Vrijednost potrošnje fiksnog kapitala je ekstrapolirana indeksom realnog rasta međufazne potrošnje i sredstava zaposlenih.

Stopa realnog rasta BDV područja O iznosi -0,2%.

12.17 Obrazovanje (P)

Za tržišna preduzeća obračun je izvršen na nivou 3 cifre KD BiH 2010 koristeći metodu deflacije bruto vrijednosti proizvodnje odgovarajućim indeksima potrošačkih cijena za usluge obrazovanja. Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz 2012. godine koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Za institucionalne jedinice sektora države, obračun u stalnim cijenama se vrši troškovnom metodom na nivou 2 cifre KD BiH 2010. Bruto vrijednost proizvodnje je procijenjena kao zbir sredstava zaposlenih, međufazne potrošnje, potrošnje fiksnog kapitala i ostalih poreza na proizvodnju. Sredstva zaposlenih i ostali porezi na proizvodnju su ekstrapolirani indeksom broja zaposlenih. Za međufaznu potrošnju je primijenjena metoda deflacije ukupnim indeksom potrošačkih cijena. Vrijednost potrošnje fiksnog kapitala je ekstrapolirana indeksom realnog rasta međufazne potrošnje i sredstava zaposlenih.

Stopa realnog rasta BDV područja P u 2013. godini iznosi 0,2%

12.18 Zdravstvena i socijalna zaštita (Q)

Za tržišna preduzeća obračun je izvršen na nivou 2 cifre KD BiH 2010 koristeći metodu deflacije bruto vrijednosti proizvodnje odgovarajućim indeksom potrošačkih cijena za zdravstvene usluge. Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz 2012. godine koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Za institucionalne jedinice koje pripadaju sektoru države, obračun u stalnim cijenama je urađen na isti način kao za institucionalne jedinice sektora države u djelatnosti Obrazovanja (P).

Stopa realnog rasta BDV područja Q u 2013. godini iznosi 1,2%.

12.19 Umjetnost, zabava i rekreacija (R)

Obračun u stalnim cijenama je izvršen na nivou oblasti KD BiH 2010 (2 cifre KD). Za tržišne proizvođače korišćena je metoda deflacije bruto vrijednosti proizvodnje ukupnim indeksom potrošačkih cijena.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz 2012. godine koji su primijenjeni na bruto vrijednost proizvodnje u stalnim cijenama za 2013. godinu.

Obračun u stalnim cijenama za netržišne proizvođače urađen je na isti način kao za djelatnosti O, P i Q (dijelovi 12.16, 12.17 i 12.18).

Stopa realnog rasta BDV područja R u 2013. godini iznosi 2,4 %.

12.20 Ostale uslužne djelatnosti (S)

Za tržišne proizvođače obračun je izvršen na nivou oblasti KD BiH 2010(2 cifre KD) koristeći metodu deflacije bruto vrijednosti proizvodnje ukupnim indeksom potrošačkih cijena.

Međufazna potrošnja u stalnim cijenama izračunata je korišćenjem I/O koeficijenata iz prethodne godine (2012. godina).

Obračun u stalnim cijenama za netržišne proizvođače urađen je na isti način kao za djelatnosti O, P i Q (dijelovi 12.16, 12.17 i 12.18).

Stopa realnog rasta BDV područja S u 2013. godini iznosi -3,3 %.

U tabeli 12.2 su prikazani indikatori po područjima KD BiH 2010 koji su korišćeni za procjene bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama u 2013. godini.

Tabela 12.2 Indikatori korišćeni za obračun bruto vrijednosti proizvodnje u 2013. godini

Područje djelatnosti	Korišćeni indikatori
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	Revalorizacija svakog pojedinog proizvoda korišćenjem prosječne cijene prethodne godine (oblast 01), Indeks fizičkog obima šumskih sortimenata (oblast 02), CPI za svježu ribu (oblast 03)
B Vađenje ruda i kamena	PPI za Vađenje ruda i kamena
C Prerađivačka industrija	PPI za Prerađivačku industriju
D Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom	Indeks količina za termo i hidro energiju
E Snabdjevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	PPI za Prikupljanje otpada, tretman i odlaganje otpadnog materijala (oblast 38)
F Građevinarstvo	Kompozitni indeks (PPI za materijal i bruto plate)
G Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	Indeks realnog rasta prihoda od prodaje robe, CPI
H Prijevoz i skladištenje	Tonski kilometri u željezničkom prijevozu robe (grana 49.2), putnički kilometri u kopnenom prijevozu putnika (grana 49.3), tonski kilometri u kopnenom prijevozu robe (grana 49.4)
I Djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane	CPI za hotele i restorane
J Informacije i komunikacije	CPI
K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	Banke - CPI, indeks obima sredstava i obaveza; Osiguranje i sporedne aktivnosti - CPI
L Poslovanje nekretninama	CPI
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	CPI
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	CPI
O Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	CPI
P Obrazovanja	Indeks broja zaposlenih Tržišni proizvođači-CPI za usluge obrazovanja; Netržišni proizvođači-CPI, indeks broja zaposlenih
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	Tržišni proizvođači-CPI za usluge zdravstva; Netržišni proizvođači-CPI, indeks broja zaposlenih
R Umjetnost, zabava i rekreacija	Tržišni proizvođači-CPI; Netržišni proizvođači-CPI, Indeks broja zaposlenih
S Ostale uslužne djelatnosti	Tržišni proizvođači-CPI; Netržišni proizvođači-CPI, Indeks broja zaposlenih

12.21 Djelatnost domaćinstava kao poslodavaca (T)

12.22 Djelatnost vanteritorijalnih organizacija i tijela (U)

12.23 Klasifikacija metoda u A, B i C metod

Metod korišćen za obračun bruto vrijednosti proizvodnje u stalnim cijenama za većinu djelatnosti se može klasifikovati kao B metod.

Zbog nedostatka podataka o strukturi međufazne potrošnje na odgovarajućem nivou raščlanjenosti, metod korišćen za obračun međufazne potrošnje u stalnim cijenama može se klasifikovati kao C metod.

12.24 Porezi i subvencije na proizvode u stalnim cijenama

Obračun neto poreza na proizvode u stalnim cijenama izvršen je ekstrapolacijom ukupnim indeksom realnog rasta bruto dodane vrijednosti svih djelatnosti.

Obračun poreza na proizvode u stalnim cijenama nije moguće vršiti zasebno za svaki tip poreza na entitetskom nivou, s obzirom da su na raspolaganju podaci o ukupno raspoređenim indirektnim porezima entitetima, a ne i podaci o raspoređenim porezima po tipu poreza.

Stopa realnog rasta neto poreza na proizvode u 2013. godini iznosi 2,7%.